

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 10/2023

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ.....	4
Решение № 342 от 10.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 482/2023 г., II н. о., докладчик съдията Петя Колева	4
Решение № 351 от 12.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 543/2023 г., III н. о., докладчик съдията Мая Цонева	10
Решение № 367 от 19.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 566/2023 г., III н. о., докладчик съдията Даниел Луков.....	14
Решение № 329 от 2.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 362/2023 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова	18
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ.....	22
Решение № 109 от 16.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3708/2022 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева	23
Решение № 112 от 18.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4621/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев.....	28
Решение № 113 от 19.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3575/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова.....	33
Решение № 114 от 23.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 364/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Ерик Василев	39
Решение № 115 от 23.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2383/2023 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова	40
Решение № 136 от 27.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3893/2022 г., III г. о., докладчик председателят Илияна Папазова	41
Решение № 137 от 27.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4085/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова.....	45
Решение № 142 от 31.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 691/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Яна Вълдобрева	49
Решение № 50071 от 26.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2912/2022 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева	53
Решение № 50077 от 12.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1454/2022 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева	57
Решение № 50112 от 11.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4949/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Велислав Павков	62
III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	63
Решение № 50079 от 25.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 2046/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаукова	63

Решение № 50080 от 5.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 984/ 2022 г., I т. о., докладчик съдията Евгений Стайков	66
Решение № 50095 от 25.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 1286/2022 г., I т. о., докладчик съдията Анжелина Христова	75
Решение № 50124 от 27.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 2066/ 2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнауčkова	79

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

1. Полиграфското изследване има своята роля в криминалистиката, като може единствено да насочи разследването в досъдебната фаза на процеса – Р № 61/2013-III н. о. ВКС, но то не е годно доказателствено средство, поради даването на оценка за достоверност на отговорите въз основа на начина на отреагиране на зададените въпроси от лицето, подложено на изследването – Р № 97/2019-III н. о. ВКС. В този смисъл, изследването с детектор на лъжата е дало своя принос в първоначалния етап от разследването. От друга страна, дори и свид. [име] да не е издържал теста с полиграфа, причините за това може да са от обективен и субективен характер.

чл. 116, ал. 1, т. 6, пр. последно НК

Решение № 342 от 10.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 482/2023 г., II н. о., докладчик съдията Петя Колева

Касационното производство е по реда на чл. 346, т. 1 от НПК.

Образувано е по касационни жалби от подс. А. И. А. чрез упълномощения му защитник – а. Д. и самостоятелно написана жалба от подсъдимия срещу решение № 48 от 29.03.2023 г. на Апелативен съд – Варна, постановено по ВНОХД № 280/2022 г.

В жалбата, депозирана чрез защитника, както и в "уточнението на касационна жалба" от подс. А. се релевират цифрово касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 3 от НПК, но словесно и нарушение на процесуалния закон. С инициращите документи се иска оправдаване на подсъдимия, прилагане на закон за по-леко наказуемо престъпление – такова по чл. 115 от НК или намаляване на наказанието.

Претендира се недоказаност на авторството на деянието; липса на обяснение в мотивите на съда защо по дрехите на подсъдимия няма кръв, ако той е извършил престъплението; откритата следа от ДНК на пострадалата по шапката на подсъдимия е оставена при помощта, оказана от него при изнасянето на трупа на В. М. от моргата; намерената следа от ДНК на подсъдимия по стъкло от вратата на дома на жертвата не доказва авторството на деянието, защото той не отрича, че е бил в дома на В. М. и е влязъл през вратата. Оспорва непотвърдените от друг доказателствен източник показания на съкилийник на подсъдимия; игнорирани били данните, че друго лице е автор на убийството, поради неиздържането на изследване с полиграф, както и неадекватното поведение на свид. И. И. при разпит в съдебно заседание оставя съмнение, че последното е умишлено с цел "прикриване на нещо". По отношение твърдението за нарушен материален закон адв. Д. оспорва наличието на признака "особена жестокост" и претендира преквалификация на деянието по основния състав на убийство. Явната несправедливост на наложеното наказание аргументира с неправилност на извода на съда за липса на смекчаващи отговорността на подзащитния й обстоятелства. Предходните осъждания на подсъдимия не са за престъпления срещу личността, нито са свързани с насилие, като две са за кражби и едно е за деяние по чл. 345 от НК, а наложените му наказания са съответно "пробация", "лишаване от свобода" условно и "глоба". Според защитника се касае за деяния с ниска степен на обществена опасност, от които не следва, че подсъдимият е склонен към насилие или жестокост. Акцентира на младата му възраст и че има малко дете. Затова иска отмяна на решението и оправдаване на подсъдимия. Алтернативно моли за прилагане на закон за по-леко наказуемо престъпление – по чл. 115 от НК и накрая намаляване размера на наложеното на подсъдимия наказание към средния размер, предвиден за това престъпление.

Защитникът на подс. А. в съдебно заседание поддържа жалбите. Отново развива аргументи за недостатъчност на косвените доказателства за осъждане на подзащитния й.

Счита, че не е налице и признакът "особена жестокост". Претендира уважаването на жалбата на посочените в нея основания.

Прокурорът от Върховна касационна прокуратура счита, че въззивният съд не е допуснал сочените нарушения, като смята, че жалбите са неоснователни и пледира за оставяне в сила на обжалваното решение на апелативен съд – Варна. Намира, че косвените доказателства по делото установяват правния извод за виновност на подс. А. във вмененото му престъпление. Набляга на начина на умъртвяване на жертвата в конкретния случай – чрез три силни удара с тесла по главата, резултат от хладнокръвен избор, което смята, че е проява на садизъм и коравосърдечие, които характеризират дееца като жесток човек. Наложеното наказание приема за справедливо.

Частните обвинители и граждански ищци в депозирано становище чрез процесуалния си представител - адв. С. оспорват жалбите. Искат потвърждаване на атакуваното решение.

Подс. А. моли за оправдаване или намаляване на наложеното му наказание.

Върховният касационен съд, второ наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания съдебен акт в пределите по чл. 347, ал. 1 от НПК, намери следното:

С присъда № 14 от 08.07.2022 г., постановена по НОХД № 39/2022 г., окръжен съд – Търговище е признал за виновен подсъдимия А. И. А. и го осъдил на двадесет години лишаване от свобода за деяние по чл. 116, ал. 1, т. 6, пр. последно вр. чл. 115 от НК, като постановил наказанието да се изтърпи при първоначален строг режим.

На основание чл. 59, ал. 1 НК е зачетено предварителното задържане на подсъдимия по делото.

С цитирания съдебен акт подс. А. А. е осъден да заплати на гражданските ищци Ю. М. А., М. М. А. и Е. М. А. сумите от по сто хиляди лева на всеки от тях, представляващи обезщетение за причинените от престъплението неимуществени вреди, като в останалата част до пълния предявен размер искове са отхвърлени като неоснователни. С присъдата подс. А. е осъден да заплати направените по делото разноски.

Налично е произнасяне и по въпроса за веществените доказателства.

С решение № 48 от 29.03.2023 г., постановено по ВНОХД № 280/2022 г., Варненският апелативен съд потвърдил атакуваната пред него от упълномощения защитник на подс. А. присъда на окръжен съд – Търговище и го осъдил да заплати направените пред апелативната инстанция деловодни разноски. Жалбите са допустими, т. к. са подадени в срок, от лица, които разполагат с право на жалба срещу подлежащ на касационно обжалване акт. Идентичността на релевираните аргументи позволява съвместното им разглеждане. Същите се явяват частично основателни.

Първо е необходимо да се отговори на възраженията за наличие на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК, защото от тяхната основателност зависи дали ще бъдат обсъждани останалите доводи за неправилно приложение на материалния закон и явна несправедливост на наложеното наказание.

Изводите си относно правно значимите обстоятелства проверяваният съд е изградил на база допустими и годни доказателствени средства, които са анализирани съобразно действителния им смисъл. Контролираната инстанция е провела въззивно следствие, на базата на което, в допълнение към дейността на първостепенния съд, е споделила изводите му за доказаност на обвинението срещу подс. А..

Вярно е възражението на защитата за липса на коментар в мотивите към атакувания съдебен акт защо по дрехите на подс. А. няма следи от кръвта на пострадалата при положение, че стаята, в която е намерен трупът на М., е била опръскана с кръв. Това обаче не означава, че съдебният акт страда от липса на отговор на съществен довод на защитата и че тя се отразява на качеството на решението. Въззивният акт изпълва стандарта на чл. 339, ал. 2 от НПК независимо от липсата на отговор на аргумента за това, че няма следи от

жертвата по дрехите на подс. А..

Видно е от материалите по делото, че биологични следи от пострадалата не са били установени при извършените изследвания на дрехите на подсъдимия. Не следва да се надценява значението на този факт. Причините за това може да са най-разнообразни. Освен това, обстоятелството, че дрехите са иззети от дома на подс. А. не означава, че те са тези, носени от него в нощта на убийството, а не подобни. На второ място, съдът не е задължен да обсъжда пространно нещо, което липсва. Съвсем правилно, второинстанционният съд се е съсредоточил върху откритите биологични следи от пострадалата по шапката на привлеченото към наказателна отговорност лице и неговите по счупеното стъкло от входната врата на дома й. Върху тези данни той е фокусирал своето внимание.

Споделимо е по принцип твърдението на защитата, че намирането на следи от ДНК на подсъдимия по стъклото само по себе си не доказва авторството на деянието, но в случая не се касае само до открити биологични следи по счупеното стъкло на вратата на пострадалата, а до множество косвени материали, които според съда обосновават авторството на престъплението.

Липсата на установени биологични следи от жертвата по дрехите на подс. А. е компенсирана от откритите такива от М. по шапката на подсъдимия; неговата следа по счупеното стъкло на вратата на дома й; пътят на подсъдимия, очертан от клетките на мобилните оператори, засичащи движението на двата мобилни телефона на пострадалата и мобилния телефон на А., както и управлявания от него лек автомобил през процесната нощ, съвпадащ с пътя, установен от СТЕ, назначени в досъдебната фаза на процеса относно заснетото движение на моторното превозно средство и подсъдимия в него. Назначената от въззивния съд СТЕ безспорно установява, че клетките в землището на с. Г. Н., общ. Търговище и гр. В. П. в изследвания часови интервал са засекли само сим картата на подс. А. и неговото мобилно устройство и тези на М., където тази на жертвата е престанала да е активна, за разлика от тази на подс. А. А..

Затова и липсата на изричен отговор в мотивите на довода на защитата за неоткриването на следи от кръв от пострадалата по дрехите на подсъдимия не обуславя отмяна на решението. Следва да се настояи, че апелативният съд подробно се е занимал с всички останали възражения на защитата и доказателствените материали по делото.

Аналитично е изследвана в решението и мотивирано е отхвърлена възможността биологичната следа от М. да е пренесена върху шапката на подс. А. при носенето на чувала с трупа й. На този основен защитен довод е отговорил още първостепенният съд. Видно е, че вещото лице д-р Г. в хода на съдебното следствие е посочило, че тялото на пострадалата е било изключително обезкървено, а чувалът не е бил мокър и нищо не е капело от него, съобразно показанията на свид. З. Р., А. А. и М. С., които решаващият съд е приел за достоверни.

Нещо повече, експертът А. при разпита си в съдебно заседание пред първостепенния съд във връзка с установената ДНК на пострадалата върху шапката на подсъдимия е посочила, че в случая ДНК не може да се пренесе от падане на шапката, нито дори от пипане на шапката от пострадалата, защото по обекта е установено ниво от биологичния материал на жертвата, което надвишава евентуално оставеното количество при пипане. Тъкмо на професионалните изводи на вещите лица освен на показанията на свидетелите Р., А. и С., апелативният съд се е позовал, за да не кредитира с доверие обясненията на подс. А. за начина на получаване на следи от жертвата върху шапката му.

Обсъдени от проверявания съд са всички експертизи и в съвкупност със свидетелските показания и обяснения на подсъдимия, към които е подходено критично, поради двойствената им природа, и по причина, че възползвайки се от правото си да дава обяснения във всеки етап на наказателното производство, подсъдимият е "нагаждал" версията си за случилото се процесната нощ съобразно събраните по делото

доказателства. Не е подценено обстоятелството, че освен доказателствено средство в процеса, обясненията на подсъдимия са и основно средство за защита. Обосновано е акцентирано в решението на разминаванията в твърденията на подсъдимия, както в собствените му обяснения, така и при съпоставката им с останалите доказателствени източници. Ясно е проследима волята на съда относно приетото за установено и въз основа на кои доказателствени материали. Затова не може да се намери за основателно и възражението на защитата за подценяване значението на липсата на следи от жертвата по дрехите на подсъдимия нито за подценяване на верността на обясненията на подсъдимия.

Оценката на доказателствата и доказателствените средства е суверенна дейност на инстанциите по фактите, а несъгласието на защитника и подс. А. с дадените разрешения не означава, че отговорът е неубедителен. Отново следва да се акцентира на обстоятелството, че съдът не е подминал доказателствените източници, свързани с механизма на осъществяване на изпълнителното деяние, и е обосновал фактическите си изводи след съпоставка на всички, а не само на част от доказателствените материали.

Въззивният съд коректно е обсъдил и отхвърлил наведените пред него оплаквания, свързани с кредитирането на показанията на свид. Ю. А., на когото подс. А. доброволно споделил причината за задържането си. Нещо повече, контролираният съд изрично е подчертал в акта си, че не показанията на свид. Ю. А. са в основата на постановеното решение, а обективните доказателствени материали, които от своя страна се подкрепят от разказаното от свид. Ю. А.. Този доказателствен източник е произведен, но кореспондира с изводите на експертизите – СМЕ, ДНКЕ, ВТЕ, СТЕ и свидетелските показания на З. Р., А. А. и М. С.. Добре е видно от данните по делото, че обективните находки съвпадат в голяма част с разказаното от свид. Ю. А.. В случая, чрез показанията на свид. Ю. А. са проверени останалите доказателствени източници, но те не ги заместват. Този подход на съдилищата по фактите не е недопустим, а точно обратното - правилен.

Във връзка с възражението, че свид. И. И. не бил издържал изследване с полиграф и имал особено поведение, с което целял да "прикрие нещо" и на база депозираните обяснения от подсъдимия пред апелативния съд, последният е допуснал до разпит свидетеля в хода на провежданото пред него въззивно съдебно следствие и лично е придобил впечатления от свид. И.. Нещо повече, изрично в решението е коментирал обстоятелството, че свид. И. изпитва сериозни затруднения в комуникацията в т. ч. за изразяване на по-дълги и сложни мисли не само на български език, но и на майчиния си такъв. Затова второинстанционният съд е изключил възможността причината за особеното поведение на свидетеля в съдебно заседание да е добре изградена стратегия за "прикриване на нещо" вместо очевидната такава – ниско ниво на способност да разбира и отговаря на по-сложни и дълги въпроси като формулираните от него отговори често са едносрични или изключително кратки. Наред с това, не е ясно по каква причина свид. И. "не е издържал теста" с детектора на лъжата. Добре е да се припомни, че полиграфското изследване има своята роля в криминалистиката, като може единствено да насочи разследването в досъдебната фаза на процеса – Р № 61/2013-III н. о. ВКС, но то не е годно доказателствено средство, поради даването на оценка за достоверност на отговорите въз основа на начина на отреагиране на зададените въпроси от лицето, подложено на изследването – Р № 97/2019-III н. о. ВКС. В този смисъл, изследването с детектор на лъжата е дало своя принос в първоначалния етап от разследването. От друга страна, дори и свид. И. да не е издържал теста с полиграфа, причините за това може да са от обективен и субективен характер. Нещо повече, биологични следи от свид. И. са били иззети и съпоставени с намерените такива в дома и по вещите на жертвата, като резултатите на ДНК експертизите не открояват свид. И. като автор на деянието. Важно е да се акцентира на обстоятелството, че в резултат на водено методично, последователно и обективно разследване в хода на досъдебното производство, закономерно се е стигнало до извод, че не друго лице – свид. И. например, а тъкмо А. А. е извършител на деянието, за което и

последният е предаден на съд и осъден от двете долустепенни инстанции. В тази връзка неоснователно е оплакването на защитата за допуснато нарушение на процесуалния закон чрез неизследване на всички възможни евентуални извършители – в т. ч. свид. И., който "не издържал полиграфа" и имал особено поведение в съдебно заседание "с цел прикриване на нещо".

Неоспорим факт е, че по делото липсват преки доказателства за участието на подс. А. във вмененото му деяние, но са събрани достатъчно косвени такива, които установяват авторството на същото. Няма допуснати при доказателствения анализ процесуални нарушения, основани на подценяване на показанията на свид. И. А., А. А. и обясненията на подсъдимия, и надценяване на показанията на свид. Ю. А.. В конкретния случай няма игнориране на едно или друго доказателствено средство. Никой доказателствен източник от значение за процеса не е оставен без внимание. Кой обаче от тях ще кредитира решаващият съд и най-важното дали ще счете тяхната съвкупност за достатъчна за осъждане на подсъдимия е в неговите правомощия. Затова може да се заключи, че второинстанционният съд е извършил надлежна процесуална дейност.

При спазване на правилата на формалната логика, апелативният съд е приел наличието на доказателствена обезпеченост на обвинителната теза по отношение подс. А., като оценъчната му дейност не се очертава като такава с недостатъци, които да опорочават процеса на формиране на вътрешното убеждение и да налагат отмяна на съдебния акт.

Ясно са изложени съображенията на съда защо счита за неоснователни защитните доводи. Изводите му за съставомерност на деянието са направени в съответствие с процесуалните правила. Липсват логически грешки при осъществяване дейността на съда, като изводите по фактите не се основават на предположения, а на обективна и всеобхватна оценка на данните по делото.

Следователно, не е налице основание за отмяна на постановеното решение.

Не е и налице касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК.

Обективно нанесените с голяма сила и замах поне три удара с твърд, тъпоръбест предмет в главата на пострадалата М. са причинили бързата и неизбежна смърт на жертвата, макар след първия удар да е изпаднала в безсъзнание. Деецът е сторил не много повече от нужното за постигане смъртта на пострадалата, но е изпълнен признака "особена жестокост" на по-тежко наказуемия състав на престъплението убийство. Това е така, защото убийство с особена жестокост е налице тогава, когато на пострадалия е нанесен дори и един, но силен и жесток удар - Р № 86-70-II н. о. ВС. Броят на нанесените удари би имал значение за наличието на признака "особено мъчителен начин" за жертвата, но не е от толкова голямо значение за признака "особена жестокост". За да е изпълнен той, не е необходимо пострадалият да е почувствал тази жестокост или особено големи болки и страдания - Р № 432-70-II н. о. ВС. Особената жестокост характеризира начина на извършване на деянието и личността на дееца. Тя се изразява с свирепост при осъществяване на деянието, подбудена от отмъстителност, садизъм или други отрицателни качества на извършителя. Възможно е и с по-малко наранявания да е причинена смъртта и пак да е налице особена жестокост, щом като от начина на нанасянето им може да се заключи, че деецът е проявил неоправдана злоба и мъст. Не е необходимо да бъде установено, че деецът извън престъплението е със зъл или отмъстителен характер - Р № 217/2018-I н. о. ВКС. Допустимо е извършителят, който не се е проявявал като такава личност до деянието да извърши убийство по особено жесток начин, какъвто именно е настоящият случай.

Особената жестокост е проявена от подсъдимия към жертвата преди настъпването на смъртта ѝ, макар тя да не е изпитвала особени мъки. Изпадането в безсъзнание от В. М. е станало след първия удар по главата, но подс. А. чрез нанасяне на още два удара, единият от които в лицето ѝ, говорят за проявената от него ярост, отмъстителност и ожесточение

при осъществяване на изпълнителното деяние.

Затова претенцията на подсъдимия и защитника му за приложение на закон за по-леко наказуемо престъпление не следва да бъде удовлетворена.

По тези съображения искането на защитника за преквалификация на деянието на нейния подзащитен в такова по основния състав на убийство не може да бъде уважено.

По доводите за явна несправедливост на наказанието.

Апелативният съд, както и окръжният, законосъобразно е достигнал до извод, че за постигане целите на чл. 36 НК най-подходящо се явява наказанието лишаване от свобода, а самото то вярно е определено при условията на чл. 54 НК. Правилна е била отправената от контролираната инстанция критика към дейността на окръжния съд в частта относно индивидуализацията на наказанието на подс. А., но въпреки това се е стигнало до нарушение на чл. 348, ал. 5 от НПК. Съгласно посочената разпоредба наказанието е явно несправедливо, когато то очевидно не съответства на степента на обществена опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и на целите по чл. 36 от НК. В случая е налице такава явна диспропорция между изброените фактори.

В решението на проверявания съд, предмет на касационен контрол, е прието че деянието, в което подс. А. е намерен за виновен, е с висока степен на обществена опасност и това е вярно, доколкото се касае за обвинение в убийство, при което поначало се стига до отнемане на човешки живот. Конкретното престъпно деяние обаче не се отличава от типичните такива, покриващи признаците на престъпление по чл. 116 НК. В случая правната квалификация по по-тежкия състав на убийство се обуславя от един квалифициращ признак и само наличието му я определя по този законов текст.

На следващо място, второинстанционният съд е счел, че подсъдимият е осъждан три пъти – два пъти за престъпления срещу собствеността и един път за престъпление по транспорта, като вярно е отразил в мотивите, че не е настъпила реабилитация по второто и третото осъждане. Не така стои въпросът с първото осъждане на подс. А., което е по чл. 197, т. 3 НК, но е било отчетено в негативен за подсъдимия аспект. С присъда влязла сила на 22.02.2007 г. по НОХД 63/2007 г. на РС – Нови пазар на подс. А. е било наложено наказание "пробация" за срок от шест месеца за деяние извършено на 06.09.2006 г. Второто осъждане на подс. А. е от 09.06.2015 г. по НОХД № 198/2015 г. на РС – Нови пазар за кражба, като му е наложено наказание лишаване от свобода в размер на една година и шест месеца, отложено с три години и шест месеца изпитателен срок. Третото осъждане е от РС – Шумен по НОХД № 572/2018 г. от 27.02.2018 г. за престъпление по чл. 345 от НК и му е наложено наказание глоба в размер на 500 лв. Посочените две осъждания са отегчаващи отговорността на подс. А. обстоятелства, макар да не следва да се забравя и факта, че и двете не са свързани с упражняване на насилие, като последното не е за тежко умишлено престъпление, а за леко такова. Следователно, налице е известно надценяване на отегчаващите отговорността обстоятелства при подсъдимия, макар вярно са съобразени от апелативния съд недобрите характеристични данни за подс. А., свързани с употреба на алкохол и незачитане на установения в страната правов ред, изразено чрез управление на МПС с неизрядни документи и номера и неспазване карантинните мерки.

От друга страна, не е отдадено нужното значение на изключително негативното отношение на пострадалата към подсъдимия, демонстрирано от нея в продължение на години. Сам въззивният съд е приел, че жертвата пъдела подс. А. от дома си с камъни, че поведението му спрямо пострадалата е било мотивирано от многогодишното ѝ негативно отношение към него, което създавало и постоянно напрежение в отношенията му със свид. М. А., като всичко това е довело до непредсказуемо силна агресия на подсъдимия спрямо М.. Тъкмо този факт е бил в подценен от състава на апелативния съд при отмерване на размера на наказанието, което подс. А. без съмнение следва да понесе.

Поради внесените корекции в мотивите на проверявания съд, това се отразява на

размера на държавната принуда, която следва да бъде приложена в случая спрямо привлеченото към наказателна отговорност лице. В този смисъл, определеното наказание от двадесет години лишаване от свобода, което подс. А. е нужно да изтърпи, се явява несправедливо и неотговарящо на целите на чл. 36 НК. В правомощията на ВКС е да поправи атакуваното съдебно решение в коментирания част и да намали размера на наказанието на А. на осемнадесет години лишаване от свобода. Този срок се явява необходим и достатъчен за преосмисляне от страна на подсъдимия на поведението му и превъзпитанието му към спазване на законите.

2. Касационната инстанция нееднократно е имала повод да отбележи, че преценката относно забраната "non bis in idem", извършена във връзка с чл. 25, ал. 1, т. 5 от НПК, не е окончателна, не само защото спряното наказателно производство подлежи на възобновяване при отпадане на предпоставките за спиране или при необходимост от извършване на нови процесуални действия, но и защото освен при спиране на наказателното производство на посоченото основание, същите обстоятелства подлежат на анализ и оценка и при евентуалното му прекратяване по чл. 24, ал. 4, вр. ал. 1, т. 8а от НПК. Ето защо актът за спиране на наказателното производство няма обвързваща сила за съда, който се произнася по-късно по наличието на основание за прекратяването му, още повече, че е възможно и персоналният състав на съда в двата случая да е различен. Тъй като предпоставките за спиране и за прекратяване са идентични, становището на касационната инстанция във връзка с тях следва да бъде изразено едва след произнасянето на въззивния съд с акт, ползващ се със стабилитет. В противен случай въпросът за наличието на предпоставките за прекратяване на делото би бил предрешен. Въпреки спецификите на разглеждания казус настоящият съдебен състав няма основание да се отклони от това разрешение, дадено в Р. № 271/2018 г. по н. д. № 1079/2018 г. на II н. о., Р. № 118/2019 г. по н. д. № 375/2019 г. на I н. о., Р. № 271/2018 г. по н. д. № 1079/2018 г. на II н. о., Р. № 240/2019 г. по н. д. № 1049/2019 г. на II н. о., Р. № 85/2019 г. по н. д. № 373/2019 г. на III н. о., Р. № 60159/2021 г. по н. д. № 575/2021 г. на I н. о.

чл. 24, ал. 4, вр. ал. 1, т. 8а НПК

чл. 25, ал. 1, т. 5 НПК

чл. 101, т. 7 ЗИНЗС

Решение № 351 от 12.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 543/2023 г., III н. о., докладчик съдията Мая Цонева

Производството е по чл. 346, т. 4 от НПК.

Образувано е по касационен протест на Софийска градска прокуратура и по касационна жалба на подс. Б. Д. Н. против определение за спиране на наказателното производство по в. н. о. х. д. № 808/2022 г. по описа на Софийски градски съд.

В касационния протест са релевирани основанията по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК като се поддържа, че в атакувания съдебен акт липсват мотиви относно всички подлежащи на преценка обстоятелства по чл. 25, ал. 1, т. 5 от НПК като е обсъден само един от критериите по теста "Енгел". Излагат се и съображения за незаконосъобразност на извода за наказателен характер по смисъла на чл. 4 от Протокол № 7 към Конвенцията за правата на човека и основните свободи на дисциплинаряна санкция по чл. 101, т. 7 от ЗИНЗС. Изтъква се, че с оглед отсъствието на извънреден способ за отмяна на заповедта на Началника на затворническото общежитие съдът не е следвало да спира, а да прекрати наказателното производство. Направено е искане за отмяна на определението и за връщане на делото за продължаване на съдопроизводствените действия.

В жалбата на подсъдимия също се заявява наличието на съществени нарушения на процесуалните правила по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК. Сочи се, че съдебният акт е непълен, защото въззивната инстанция се е произнесла само по едно от двете производства, приключили преди постановяване на първоинстанционната присъда – това, по което Н. е бил санкциониран с изолиране в наказателна килия, но не и по второто, по което е бил заменен видът на затворническото общежитие, в което той е търпял предходното си наказание лишаване от свобода. Също както и в протеста се поддържа, че при отсъствие на процедура за отмяна на влезлите в сила административни и съдебни актове по двете предходни производства, наказателното производство по в. н. о. х. д. № 808/2022 г. е следвало да бъде прекратено.

В съдебно заседание представителят на Върховна касационна прокуратура поддържа протеста по изложените в него съображения. Намира, че жалбата на подсъдимия е неоснователна.

Защитникът на подсъдимия, адв. Л., поддържа касационната жалба и пледира за отмяна на атакуваното определение и за прекратяване на наказателното производство. Счита, че касационният протест е неоснователен.

Защитникът В. Н., майка на подсъдимия, поддържа жалбата и намира протеста за неоснователен. Настоява за прекратяване на наказателното производство.

Подс. Б. Н. се солидаризира с аргументите на своите защитници и моли жалбата му да бъде уважена.

Върховният касационен съд, в пределите на касационната проверка по чл. 347, ал. 1 от НПК, съобрази следното:

С присъда от 20.05.2016 г. Софийски градски съд осъдил Б. Д. Н. на пет години лишаване от свобода за престъпление по чл. 116, ал. 1, т. 1 вр. чл. 115 вр. чл. 20, ал. 2 вр. чл. 18, ал. 1, пр. 1 от НК. Към м. август 2020 г. Н. изтърпявал наказанието си в затворническо общежитие от открит тип.

При извършен личен обиск на лишения от свобода Н. на 05.07.2020 г. в дрехите му били открити високорискови наркотични вещества, за което със заповед № 116/14.08.2020 г. на Началника на Затворническо общежитие "Казичене" – София му било наложено дисциплинарно наказание по чл. 101, т. 7 от ЗИНЗС – изолиране в наказателна килия за срок от пет денонощия.

С определение от 05.11.2020 г., постановено по н. ч. д. № 3575/2020 г., Софийският градски съд е уважил направеното от Началника на Затвора – София по повод същото деяние предложение по чл. 64а от ЗИНЗС за промяна на местоизтърпяване на наказанието лишаване от свобода от затворническо общежитие от открит тип в такова от закрит тип.

Срещу Б. Н. било образувано и наказателно производство за престъпление по чл. 354а от НК. С присъда от 19.10.2022 г. по н. о. х. д. № 4997/2021 г. Софийски районен съд е признал подсъдимия за невиновен и го оправдал по повдигнатото му обвинение.

По протест на прокурора за проверка на присъдата в Софийски градски съд е образувано в. н. о. х. д. № 808/2022 г., а с определение от 10.05.2023 г. наказателното производство по делото е спряно на основание чл. 25, ал. 1, т. 5 от НПК.

Протестът и жалбата са допустими, тъй като са подадени от легитимирани страни в законно установения срок и са насочени против подлежащ на касационна проверка съдебен акт. Разгледани по същество, същите са основателни, макар и не по изложените в тях съображения.

Касационната инстанция нееднократно е имала повод да отбележи, че преценката относно забраната "non bis in idem", извършена във връзка с чл. 25, ал. 1, т. 5 от НПК, не е окончателна, не само защото спряното наказателно производство подлежи на възобновяване при отпадане на предпоставките за спиране или при необходимост от извършване на нови процесуални действия, но и защото освен при спиране на наказателното производство на посоченото основание, същите обстоятелства подлежат на

анализ и оценка и при евентуалното му прекратяване по чл. 24, ал. 4, вр. ал. 1, т. 8а от НПК. Ето защо актът за спиране на наказателното производство няма обвързваща сила за съда, който се произнася по-късно по наличието на основание за прекратяването му, още повече, че е възможно и персоналният състав на съда в двата случая да е различен. Тъй като предпоставките за спиране и за прекратяване са идентични, становището на касационната инстанция във връзка с тях следва да бъде изразено едва след произнасянето на въззивния съд с акт, ползващ се със стабилитет. В противен случай въпросът за наличието на предпоставките за прекратяване на делото би бил предreshен. Въпреки спецификите на разглеждания казус настоящият съдебен състав няма основание да се отклони от това разрешение, дадено в Р. № 271/2018 г. по н. д. № 1079/2018 г. на II н. о., Р. № 118/2019 г. по н. д. № 375/2019 г. на I н. о., Р. № 271/2018 г. по н. д. № 1079/2018 г. на II н. о., Р. № 240/2019 г. по н. д. № 1049/2019 г. на II н. о., Р. № 85/2019 г. по н. д. № 373/2019 г. на III н. о., Р. № 60159/2021 г. по н. д. № 575/2021 г. на I н. о. От изложеното следва, че поначало не би могло да бъде удовлетворено искането за прекратяване на наказателното производство, а касационната проверка следва да бъде ограничена единствено до съблюдаване на процесуалните изисквания за реда за постановяване на атакувания съдебен акт и наличието на мотиви към него.

Внимателният прочит на атакуваното определение показва наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК. По делото не се спори, а и от материалите по него не се установява неспазване на законовия регламент за постановяване на съдебния акт в открито съдебно заседание след изслушване становищата на страните. В това отношение градският съд не търпи упрек, но това не може да се каже за съдържанието на проверяваното определение, което само формално изпълнява изискването за мотивираност.

На първо място, въззивната инстанция е била сезирана с искане за прилагане на правилото "non bis in idem" с оглед две процедури, предшестващи наказателното производство – тази, касаеща дисциплинарното наказание изолиране в наказателна килия за срок от пет денонощия по чл. 101, т. 7 от ЗИНЗС, и тази по чл. 64а от ЗИНЗС за промяна на местоизтърпяване на наказанието лишаване от свобода от затворническо общежитие от открит тип в такова от закрит тип. За това са настоявали защитниците на подсъдимия в съдебно заседание на 09.12.2022 г., когато са поискали прилагането на затворническото досие на Б. Н. и на н. ч. д. № 3575/2020 г.; в същата насока са били доводите им и в заседанието, в което е постановено определението за спиране на наказателното производство. Това обстоятелство е налагало СГС изрично да изрази становището си дали всяка от двете процедури има наказателен характер, пречателен за приключването на в. н. о. х. д. № 808/2022 г. с влязъл в сила съдебен акт. Вместо да подложи и двете предходни производства на теста "Енгел", решаващият състав се е ограничил в разсъжденията си само до дисциплинарното производство, приключило с издаването на заповед № 116/14.08.2020 г. на Началника на Затворническо общежитие "Казичене", като е приел, че от наказването на подс. Н. с изолиране в наказателна килия произтича и промяната на пенитенциарното заведение, в което той е следвало да изтърпи остатъка от наложеното му наказание. В действителност обаче двете производства са отделни и независими едно от друго и законодателят не е предвидил налагането на дисциплинарно наказание по чл. 101, т. 7 от ЗИНЗС като предпоставка за сезиране на окръжния съд с предложение по реда на чл. 64а от ЗИНЗС за преместване на лишения от свобода в друг тип затворническо заведение. Двете процедури се различават и по това кой е решаващият орган, с какъв акт се произнася, подлежи ли този акт на съдебен контрол и по какъв ред. Освен това те имат различни последици за правното положение на осъдения, поради което изводите за наказателния или ненаказателния характер на коя да е от тях не са обвързани от заключението на съда за естеството на другата. Ето защо се явява основателен доводът на защитата, че определението за спиране на наказателното

производство е непълно и поради това и процесуално незаконосъобразно.

Принципът *non bis in idem* препятства повторното водене на наказателно производство след като вече има друго такова, приключило с окончателен и поради това придобил стабилитет акт. Наличието на две или повече висящи производства за едно и също деяние и паралелното им протичане обаче не попада в приложното поле на коментираната забрана. В атакуваното определение въззивната инстанция е концентрирала усилията си върху съществуването на заповед № 116/14.08.2020 г. на Началника на затворническото общежитие, но вероятно именно поради това, че същата е била извадена от досието на лишения от свобода, въпросът за окончателния ѝ характер изобщо не е бил поставен на обсъждане, а това е било необходимо с оглед законната възможност за атакуването ѝ пред административния съд по реда на АПК. В тази връзка е било необходимо да се положат усилия за изясняване дали подсъдимият е упражнил правото си на жалба пред Административен съд София-град.

На последно място, но не по значимост, касационната инстанция констатира липса на мотиви и при обосноваване на наказателния характер на дисциплинарното производство, приключило с коментираната заповед № 116/14.08.2020 г. на Началника на затворническо общежитие "Казичене" – София. В подкрепа на извода си, че по своето естество процедурата следва да се причисли към наказателните такива, градският съд декларативно е отбелязал, че изолирането в наказателна килия има репресивна цел. В същото време не е обсъдил детайлно и в цялост правната регламентация на това дисциплинарно наказание и какво е отражението му върху правното положение на лишения от свобода – дали се касае за кратковременно и ограничено влошаване на условията, при които се изтърпява наказанието, наложено с присъдата, или утежнява съществено това положение с оглед своето естество, продължителност и начин на изпълнение; свързано ли е с удължаване престоя на осъдения в пенитенциарното заведение и при какви условия; съществува ли възможност за своеобразна реабилитация след изтичане на определен срок след изтърпяването му или не. Преценката на тези обстоятелства съгласно практиката на ЕСПЧ по делата "C. and Fell v. the U. K. ", "Ezeh and Connors v. the U. K. ", "Toth v. Croatia" е от съществено значение не само за дисциплинарното наказание по чл. 101, т. 7 от ЗИНЗС, но и за производството по чл. 64а от ЗИНЗС, защото те очертават приложното поле на третия от критериите "Енгел" в контекста на дисциплинарно наказание, наложено от затворническата администрация на лишено от свобода лице.

От изложеното е видно, че проверяваното определение за спиране на наказателното производство не съдържа отговор на редица основополагащи въпроси и тъй като липсата на мотиви винаги е съществено процесуално нарушение от категорията на абсолютните, което не може да бъде отстранено от настоящия съдебен състав, е наложителна отмяната на съдебния акт и, връщане на делото на СГС за продължаване на съдопроизводствените действия.

3. Когато фактите обуславят изводи за единство на решението, на целта, за относителна неизменност на обективните условия на извършване на престъплението, се касае до единно деяние. В разглеждания случай обстоятелствата, че подсъдимата е осъществила две различни форми на изпълнителното деяние, както и с оглед различното местонахождение на предмета на престъплението не дават основание за обособяване на няколко отделни самостоятелни деяния, респ. за квалификация на престъпната ѝ дейност като продължавано престъпление. Това налага атакуваният съдебен акт да бъде изменен, като подсъдимата бъде частично оправдана по обвинението във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК - да е извършила престъплението по чл. 354а, ал. 1, пр. 4 от НК в условията на продължавано престъпление.

чл. 354а, ал. 1, пр. 4 НК

Решение № 367 от 19.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 566/2023 г., III н. о., докладчик съдията Даниел Луков

Касационното производство е образувано по жалба от защитника на подсъдимата Е. Е. срещу въззивно решение № 145 от 25.04.2023 г. на Апелативен съд - София, постановено по внохд № 243/2023 г. по описа на същия съд.

В жалбата се изтъкват касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1, т. 2 и т. 3 от НПК. Касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК относно допуснати съществени процесуални нарушения се мотивира с доводи за нарушения при разглеждане на делото и при формиране на вътрешното убеждение на решаващия съдебен състав. Твърди се, че съдът в мотивите си не бил взел становище по претендираното нарушение на чл. 281, ал. 8 от НПК по отношение на свидетелите Б. и Н., чиито показания били единствените, въз основа на които почивала постановената осъдителна присъда. Твърди се, че съдът е допуснал нарушение по чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК, като не е обяснил защо има противоречие в показанията на разпитаните по делото свидетели. Настоява се, че присъдата и решението са постановени въз основа на предположения, тъй като по делото не било установено по категоричен начин кой е собственик на намерените наркотични вещества. Неправилно били игнорирани показанията на свидетелите Х. и М., дадени в хода на съдебното следствие, като не били изложени съображения защо на техните показания не следва да се дава вяра. В резултат на тези нарушения на процесуалните правила се твърди и допуснато нарушение на материалния закон. Претендира се и явна несправедливост на наложеното на подсъдимата наказание, тъй като съдът не бил взел под внимание обстоятелството, че подсъдимата е жертва на наркотичните вещества, както и без внимание било оставено нейното тежко здравословно и социално положение, малолетното ѝ дете, формираната зависимост и невисоката стойност и количество на наркотичните вещества.

Настоява се за отмяна на решението на въззивната инстанция и връщане на делото за ново разглеждане от апелативния съд, алтернативно се иска намаляне на размера на наложеното ѝ наказание.

В съдебното заседание пред касационната инстанция представителят на ВКП намира жалбата за неоснователна.

Подсъдимата Е. не се явява пред касационната инстанция. Защитникът ѝ адв. Т. Ч. поддържа жалбата с направените искания и заявените съображения.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и в пределите на правомощията си по чл. 347, ал. 1 от НПК, намери за установено следното:

С присъда № 169 от 13.12.2022 г. на Софийски градски съд, постановена по н. о. х. д. № 1136/2022 г., подсъдимата Е. Е. е призната за виновна в извършването на две престъпления, съответно по чл. 354а, ал. 1, изр. първо, пр. 4, алт. 1 от НК, като на основание чл. 54 от НК е осъдена на три години лишаване от свобода и глоба в размер на 5 000 лв. както и по чл. 354а, ал. 3, пр. 2, т. 1 от НК, за което, съгласно чл. 54 от НК, ѝ е било наложено наказание в размер на една година лишаване от свобода и глоба в размер на 2000 лв.

На основание чл. 23 от НК на подсъдимата е било наложено едно общо най-тежко наказание в размер на три години лишаване от свобода и глоба в размер на 5 000 лв.

На основание чл. 66, ал. 1 от НК съдът е отложил изпълнението на наказанието лишаване от свобода за срок от пет години, считано от влизане в сила на присъдата.

Предметът на престъплението е бил отнет в полза на държавата, като е било постановено неговото унищожаване.

С присъдата подсъдимата Е. е осъдена да заплати направените по делото съответни разноски.

По въззивна жалба от защитника на подсъдимата Е. адвокат Т. Ч., с въззивно решение № 145 от 25.04.2023 г. на Апелативен съд - София, постановено по внохд № 243/2023 г. по описа на същия съд, присъдата е била изменена, като извършените от подсъдимата престъпления са преквалифицирани в едно престъпление по чл. 354а, ал. 1, пр. 4, вр. чл. 26, ал. 1 от НК и същата е оправдана да е извършила две отделни престъпления, като са били намалени и размера на наложеното ѝ наказание лишаване от свобода от три години на една година и шест месеца на основание чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК, и определения изпитателен срок от пет години на три години. Било е отменено приложението на чл. 23 от НК, както и наложеното ѝ наказание глоба. В останалата част присъдата е била потвърдена.

Касационната жалба е подадена в срок, поради което и се явява допустима. Разгледана по същество, същата е неоснователна.

По отношение искането в касационната жалба за нарушение на материалния закон и процесуални нарушения, довели до осъждането на подсъдимата Е..

Оплакванията са напълно идентични с тези, релевирани с въззивната жалба пред апелативната инстанция. Същите са обсъдени и мотивирано отхвърлени от Софийския апелативен съд като неоснователни с аргументи, които настоящият състав на Върховния касационен съд споделя напълно. Преобладаващата част от съображенията на касатора, свързани с осъждането на подсъдимата Е., са насочени към оспорване на вече приетите по делото фактически констатации. Изложената от въззивния съд фактическа обстановка по случая, както и направените в тази връзка доказателствени изводи не подлежат на касационен контрол. Върховният касационен съд не разполага с правомощието да обсъжда и подлага на самостоятелен анализ събраните по делото доказателства, както и да променя фактите по делото, изключая случаите по чл. 354, ал. 5, изр. 2 от НПК, какъвто настоящият не е. Затова, изложените в жалбата доводи за необоснованост не могат да бъдат проверени – несъвместими са с въведените касационни основания по чл. 348, ал. 1 от НПК. На касационна проверка подлежат законосъобразното провеждане на правилата за събиране на доказателствата, тяхната правилна проверка и възприемане от съда, чийто акт се атакува. Начинът на излагане на мотивите трябва ясно да представи формираното от съдебния състав вътрешно убеждение по изложените доказателствени и правни изводи. Когато доказателственият анализ е извършен без съществени процесуални нарушения, а вътрешното съдийско убеждение е обективно, всестранно, пълно и логично – то изразява суверенната воля на съдебния състав и не подлежи на касационна намеса чрез изменение или отмяна на постановения съдебен акт. В рамките на аналитичната си дейност, Софийският апелативен съд не е допуснал превратна интерпретация на доказателствената съвкупност, подценяване или надценяване на едни доказателства за сметка на други, а е оценил последните според действителното им съдържание и значение. Не са игнорирани доказателства или доказателствени средства, обсъждането на които би довело до фактически изводи, различни от установените от въззивната инстанция.

Аргументирано и в съответствие с доказателствените материали въззивният съд е отговорил на правените и пред него възражения от защитата на подсъдимата Е. относно претендираното нарушение по чл. 281, ал. 8 от НПК, свързано, според касатора, с ползване на показанията на свидетелите Б. и Н., депозираните от тях само на досъдебното производство. Въззивният съд е обсъдил това възражение и го е отхвърлил по съображения, които не е нужно да бъдат преповтаряни. В основата на осъдителната присъда и въззивното решение са били поставени показанията на всички разпитани по делото свидетели, включително М. и Х., а приложението на чл. 281 от НПК се е наложило по отношение на несъществени подробности по фактите, които след прочитане на дадените на досъдебното производство показания, свидетелите категорично са

потвърдили в съдебната фаза на процеса.

За разлика от собствения на касатора прочит на показанията на разпитаните по делото свидетели, ВКС не открива каквото и да било противоречие в техните показания, още повече съществено, а въззивният съд правилно е преценил, че установената от него фактическа обстановка е съответна на всички събрани по делото доказателствени източници, включително заключенията на експертите, писмените доказателства и протоколите за доброволно предаване и претърсване и изземване. Впрочем, по отношение на протоколът за доброволно предаване на наркотични вещества, защитата на подсъдимата незащитимо твърди, че не са събрани доказателства, подкрепящи доброволното предаване на наркотичните вещества от подсъдимата, както и че липсвала дактилоскопна експертиза, която да установи кой бил собственик на тези вещества. В мотивите към решението си съставът на апелативния съд е обсъдил и този протокол, като е прието, че свидетелите Б. и Н. лично са възприели действията на подсъдимата в сградата на полицейското управление, където тя доброволно е предала държаните от нея наркотични вещества. Що се касае до липсата на дактилоскопна експертиза, целяща да установи кой е собственик на наркотичните вещества, то за съставомерността на престъплението по чл. 354а от НК е от значение държането на забранените вещества, а не тяхната собственост (каквато изначално не може да има, тъй като се касае за вещества, забранени от закона).

Съдът е извършил самостоятелен доказателствен анализ, в резултат на който е приел за безспорно установено както извършеното престъпление, така и неговото авторство в лицето на подсъдимата Е.. Касационната инстанция не съзира пропуски в аналитичната дейност на съда, които да рефлектират върху правилното и законосъобразно вземане на решение по вътрешно убеждение. Въззивната инстанция е оценила доказателствените материали по делото стриктно, съобразно изискванията на чл. 13, чл. 14 и чл. 107, ал. 5 от НПК, поради което не се установяват пороци в доказателствената дейност, които да доведат до съмнение в изводите на съда за това, че подсъдимата е извършила инкриминираното деяние.

Претендираното с жалбата нарушение на материалния закон е заявено като последица от допуснатите според защитата нарушения на процесуалните правила, рефлектиращи върху процеса на формиране на вътрешното убеждение на решаващия съдебен състав. Все пак касационния съдебен състав намира, че при установените по делото факти, на базата на надеждна доказателствена основа, материалния закон не е бил приложен правилно от въззивния съд, което предполага намесата на касационната инстанция служебно да отстрани допуснатото от САС нарушение на материалния закон, за да се гарантира точното и еднакво прилагане на закона от всички съдилища.

Контролирания съд е приел от фактическа страна, че на инкриминираната дата в [населено място], чрез две деяния при условията на продължавано престъпление, в сградата на 5 РПУ – София и в дома си, без надлежно разрешително, държала с цел разпространение високорискови наркотични вещества, като е квалифицирала това деяние под нормата на чл. 354а, ал. 1, пр. 4, вр. чл. 26, ал. 1 от НК. При тези факти законът не позволява престъпната дейност на подсъдимата Е. да бъде подведена и под нормата на чл. 26, ал. 1 от НК. Решаващият съд е следвало да съобрази, че се касае до престъпен състав с усложнена конструкция, визираща различни форми на изпълнителното деяние, които позволяват деецът да осъществи една или повече от тях за постигане на своята престъпна цел. Касае се за единна дейност, обхваната от едно решение и субективно отношение на дееца, свързана и цялостна, независимо от отделните прояви, включени в нея. В разглеждания случай поведението на подсъдимата Е. неправилно е квалифицирано във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК като продължавано престъпление. Като разграничителни критерии за обособяване на престъпната дейност на извършителя на две отделни деяния САС очевидно е приел различните осъществени от подсъдимата форми на

изпълнителното деяние – държане с цел разпространение на високорискови наркотични вещества с общо тегло 13, 45 грама и държане на останалото инкриминирано количество високорисково наркотично вещество, както и различните места, където са били намерени веществата - в обитаваното от подсъдимата жилище и предадените от нея в сградата на полицейското управление с протокол за доброволно предаване. Когато фактите обуславят изводи за единство на решението, на целта, за относителна неизменност на обективните условия на извършване на престъплението, се касае до единно деяние. В разглеждания случай обстоятелствата, че подсъдимата е осъществила две различни форми на изпълнителното деяние, както и с оглед различното местонахождение на предмета на престъплението не дават основание за обособяване на няколко отделни самостоятелни деяния, респ. за квалификация на престъпната й дейност като продължавано престъпление. Това налага атакуваният съдебен акт да бъде изменен, като подсъдимата бъде частично оправдана по обвинението във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК - да е извършила престъплението по чл. 354а, ал. 1, пр. 4 от НК в условията на продължавано престъпление.

Под никаква форма не могат да бъдат споделени твърденията в касационната жалба, че е налице допуснато нарушение на чл. 348, ал. 5, т. 1, вр. ал. 1, т. 3 от НПК - явна несправедливост на наложеното на подсъдимата наказание. На първо място, напълно споделими са изводите на Софийския апелативен съд, че не е необходимо подсъдимата Е. да бъде откъсвана от естествената си среда и спрямо нея да бъде постановявано ефективно осъждане. Законосъобразно е констатирано наличието на формалните предпоставки за прилагането на чл. 66, ал. 1 от НК и е правилна преценката за това, че целите на наказанието могат да бъдат постигнати и без ефективно изтърпяване на наказанието от подсъдимата. Този извод на съда е направен на плоскостта на генералната и най-вече на специалната превенция, която е водеща при решаване на въпроса за отлагане изтърпяването на наложено наказание. Преценката дали изпълнението на наложеното наказание лишаване от свобода следва да се отложи на основание чл. 66, ал. 1 от НК не е в зависимост от смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, а е изцяло насочена към постигане на целите на наказанието. В допълнение, изпитателният срок сам по себе си също осъществява предупредителна и възпираща функция спрямо дееца. На следващо място САС е приел, че наказанието на подсъдимата за извършеното от нея престъпление следва да се определи при условията на чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК – наличие на многобройни смекчаващи отговорността обстоятелства, при които и най-лекото, предвидено в закона наказание, би се оказало несъразмерно тежко. Като такива САС е ценил всички изложени от касационния жалбоподател в неговата жалба до ВКС обстоятелства, а именно влошеното здравословно състояние на подсъдимата и малолетното й дете, тежкото й семейно и социално положение, невисоката стойност и количество на наркотичните вещества, както и формираната у нея зависимост към тях. Отчитайки всички тези факти, решаващият съд е намалил размера на наложеното на подсъдимата наказание от три години на една година и шест месеца лишаване от свобода. Липсват обстоятелства, които да са останали извън вниманието на въззивния съд и които да обуславят допълнително смекчаване на наложеното на подсъдимата наказание.

В заключение - крайният резултат на доказателствения процес е обективиран по един ясен, убедителен и несъмнен начин, така че волята на въззивния съд и неговото вътрешно убеждение е възможно да бъдат проследени както от страните в процеса, така и от касационния съд. В мотивите към решението си апелативният съд е дал изчерпателен и обоснован отговор на всички възражения на защитата на подсъдимата и е аргументирал в пълна степен своите съображения за достигнатия фактически и правен извод по делото. Съдът е изложил съображенията си по реда на чл. 339, ал. 2 от НПК, поради което не може да бъде упрекнат в нарушаване на основните принципи на наказателния процес, визирани в чл. 13 и чл. 14 от НПК.

Направената корекция на правната квалификация на деянието е без значение за

наказуемостта на подсъдимата и не се отразява върху наказателноправното ѝ положение в насока допълнително смекчаване на наложеното ѝ наказание.

С оглед изложените съображения настоящият състав на ВКС счита, че в рамките на възложената компетентност и предоставените от закона правомощия следва да измени атакувания съдебен акт на САС, като оправдае подсъдимата Е. по обвинението да е извършила инкриминираното престъпление във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК.

4. Разпоредбата на чл. 167, ал. 2 от НК се намира в раздела престъпления против изборителните права на гражданите, които имат детайлна регламентация в Изборния кодекс /ИК/ на РБ, който урежда условията, организацията и реда за произвеждане на изборите в Република България, /чл. 1 от ИК/ в това число и за упражняването на конституционно закрепеното/чл. 42 от КРБ/ активно и пасивно изборително право на българските граждани / за определен вид избори и на гражданите на ЕС / да участват в съответния вид избор, включително и по отношение на инкриминираните избори за общински съветници и кметове.

В този смисъл понятието "упражняване на изборително право в полза на определен кандидат" от текста на чл. 167, ал. 2 от НК следва да се разглежда по смисъла на ИК за съответния вид избор, в който лицата са склонени да упражнят активните си изборителни права в полза на определен кандидат. Това означава, че е необходимо от една страна да се установи дали склонените лица притежават активно изборително право да участват в съответния вид избор и от друга – дали лицето в чиято полза са мотивирани да гласуват /в случая чрез предлагане на имотна облага/ има качеството на регистриран кандидат, който да участва и да бъде избран за същия вид избори, в случая в изборите за общински съветници и кметове като кандидат за общински съветник.

чл. 167, ал. 2 НК

Решение № 329 от 2.10.2023 г. на ВКС по н. д. № 362/2023 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова

Производството пред ВКС е по реда на глава XXIII от НПК.

Образувано е по касационна жалба от подсъдимата Й. И. В. чрез упълномощения ѝ защитник адв. К. срещу нова въззивна присъда № 9/10.03.2023 г. на Окръжен съд - Благоевград, 4-ти въззивен наказателен състав, постановена по в. н. о. х. д. № 37/2022 г.

В жалбата се релевират всички касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1-3 от НПК и се прави искане за отмяна на въззивната присъда и за постановяване на ново решение от ВКС, с което подсъдимата да бъде призната за невиновна по предявеното ѝ обвинение, поради несъставомерност на деянието. Алтернативно се правят искания за отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд или за намаляване на наложеното наказание.

В писмено допълнение към касационната жалба на подсъдимата, постъпило в срока по чл. 351, ал. 4 от НПК се излагат подробни аргументи в подкрепа на наведените касационни основания. Нарушението на материалния закон се поддържа с доводи за обективна несъставомерност на деянието по чл. 167, ал. 2 от НК, което изисква като елемент от фактическия му състав наличие на регистрация на определен кандидат, партия или коалиция за участие в конкретен вид избори, каквото качество С. С. Р. не е притежавал към инкриминираната дата, когато регистрацията на кандидатските листи не е била започнала. Цитира се решение на Общинска Изборителна комисия, с което се регламентира реда за регистрация на кандидатските листи в процесните избори за общински съветници и кметове. Сочи се, че Р. не е придобил качеството на кандидат за

общински съветник с подписването на заявление-декларация за съгласие да бъде регистриран като кандидат от съответната партия, което е само една от предпоставките за регистрация на кандидата за общински съветник.

Поддържа се и касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК по съображения за допуснати нарушения при формирането на вътрешното убеждение на окръжния съд, което според защитата е довело до неправилни и необосновани правни изводи от негова страна.

В съдебно заседание пред касационната инстанция подсъдимата В., редовно призована, не се явява. Представлява се от упълномощения защитник адв. К., която поддържа касационната жалба и допълнението към нея по изложените в същите съображения и с направените искания за отмяна на въззивната присъда и за оправдаване на подсъдимата, тъй като деянието, което е извършила не съставлява престъпление, поради липса на съставомерни признаци от фактическия състав на престъплението по чл. 167, ал. 2 от НК. Сочи, че за да е осъществен фактическия състав на това престъпление е необходимо деецът да предложи имотна облага на определено лице с цел да упражни изборното си право в полза на конкретен кандидат за съответния вид избор, каквото качество лицето, посочено от обвинението не е притежавало. По изложените съображения поддържа направените с жалбата алтернативни искания.

Пред ВКС прокурорът от ВКП намира касационната жалба на подсъдимата за неоснователна и пледира да се остави в сила въззивната присъда. Сочи, че извършеното от подсъдимата деяние правилно е квалифицирано като престъпление по чл. 167, ал. 2 от НК и въззивният съд не е допуснал нарушения при формиране на вътрешното си убеждение по фактите на обвинението, при което е постановил правилна и законосъобразна присъда, която следва да бъде оставена в сила.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, след като обсъди наведените в касационната жалба на подсъдимата основания и като съобрази доводите на страните от съдебно заседание, в рамките на законовите си правомощия по чл. 347, ал. 1 от НПК, намира за установено следното:

С присъда № 43/08.09.2022 г. на Районен съд-гр. Благоевград 7-ми наказателен състав, постановена по н. о. х. д. № 1595/20121 г. подсъдимата Й. И. В. е призната за невиновна в това, че на 20.09.2019 г., около 15, 00 часа в [населено място], на [улица] офис на фирма /фирма/ предложила на другото, на Л. Т. Г., на В. Я. И. и на В. К. А. имотна облага – пари по 50/петдесет/ лв. на всеки един от тях, с цел да ги склони да упражнят изборното си право на 27.10.2019 г. на изборите за общински съветници и кметове в полза на определен кандидат, а именно в полза на С. С. Р. от кандидатската листа на ПП /политическа партия/, кандидат за общински съветник в [община] с преференциален номер 110, поради което и на осн. чл. 304 от НПК е оправдана по предявеното ѝ обвинение за престъпление по чл. 167, ал. 2 от НК.

С нова въззивна присъда първоинстанционната присъда е отменена изцяло и вместо това подсъдимата В. е призната за виновна по обвинението за престъпление по чл. 167, ал. 2 от НК и на осн. чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК е осъдена на лишаване от свобода за срок от единадесет месеца, изтърпяването на което е отложено с три годишен изпитателен срок, на осн. чл. 66, ал. 1 от НК, като съдът не е наложил кумулативно предвидените наказания глоба и лишаване от права.

Със същата присъда на осн. чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК е присъдена равностойността на липсващия предмет на престъплението, като подсъдимата е осъдена да заплати в полза на държавата сумата от 150 лв.

Касационната жалбата на подсъдимата В. е подадена в законовия срок по чл. 350, ал. 1 от НПК и от активно легитимирана страна, поради което подлежи на разглеждане, като разгледана по същество се прецени за основателна.

Оплакването по чл. чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК е мотивирано с доводи за порочно

формирано вътрешно убеждение на въззивния съд по фактите на обвинението, което е довело и до неправилно приложение на материалния закон чрез признаване на подсъдимата за виновна по несъставомерно обвинение за престъпление по чл. 167, ал. 2 от НК.

Настоящата касационна проверка установи наличието на посоченото касационно основание, поради допуснати съществени процесуални нарушения в доказателствената дейност на въззивната инстанция. При проверката на първоинстанционната присъда окръжният съд е направил нов прочит на доказателствената съвкупност, на базата на който е намерил за установено от фактическа страна, че към процесната дата Р., в полза на когото подсъдимата е склонила посочените от обвинението три лица да упражнят изборителното си право чрез предлагане на имотна облага е "имал качеството кандидат за общински съветник на ПП /политическа партия//макар все още да не е бил регистриран като такъв от ОИК Благоевград / по смисъла на Изборния Кодекс /ИК/ в изборите за общински съветници и кметове, проведени на 27.10.2019 г., което обстоятелство впоследствие е оценил като съставомерен елемент от фактическия състав на престъплението по чл. 167, ал. 2 от НК, в извършването на което е признал подсъдимата за виновна. В подкрепа на този фактически извод окръжният съд се е позовал на представеното по делото заявление-декларация за съгласие за участие, подписана от Р., на предложението на ПП /политическа партия/ за регистрация на кандидатската листа на партията за участие в същите избори и на Входящия регистър по чл. 414, ал. 4 и чл. 412, ал. 1 от ИК, за вписване на данните на лицата, кандидати за общински съветници.

Направеният от въззивния съд извод по един от съществените правно значими факти от състава на инкриминираното деяние /склоняване чрез предлагане на имотна облага за упражняване на изборително право в полза на определен кандидат/ е формиран при неправилен прочит на доказателствената съвкупност, на базата на невярна оценка на относимите доказателства.

Разпоредбата на чл. 167, ал. 2 от НК се намира в раздела престъпления против изборителните права на гражданите, които имат детайлна регламентация в Изборния кодекс /ИК/ на РБ, който урежда условията, организацията и реда за произвеждане на изборите в Република България, /чл. 1 от ИК/ в това число и за упражняването на конституционно закрепеното/чл. 42 от КРБ/ активно и пасивно изборително право на българските граждани / за определен вид избори и на гражданите на ЕС / да участват в съответния вид избор, включително и по отношение на инкриминираните избори за общински съветници и кметове.

В този смисъл понятието "упражняване на изборително право в полза на определен кандидат" от текста на чл. 167, ал. 2 от НК следва да се разглежда по смисъла на ИК за съответния вид избор, в който лицата са склонени да упражнят активните си изборителни права в полза на определен кандидат. Това означава, че е необходимо от една страна да се установи дали склонените лица притежават активно изборително право да участват в съответния вид избор и от друга – дали лицето в чиято полза са мотивирани да гласуват /в случая чрез предлагане на имотна облага/ има качеството на регистриран кандидат, който да участва и да бъде избиран за същия вид избори, в случая в изборите за общински съветници и кметове като кандидат за общински съветник.

Регистрацията на кандидатите за участие в изборите в РБ е регламентирана в глава 10 от ИК. Съгласно текста на чл. 159 от ИК кандидатите за съответния вид избор придобиват качеството на длъжностни лица по смисъла на НК от регистрирането на кандидатските листи до обявяването на резултатите от изборите, което означава, че законът легитимира участието на даден кандидат в съответния вид избор след регистрацията му по реда на ИК.

Условията за регистрация на кандидатските листи се съдържат както в закона, така и в решенията на Централната изборителна комисия за всеки вид избор след насрочването му, в случая това е Решение на ЦИК № 943-МИ/02.09.2019 г.

Процесът на регистрация на кандидатските листи е комплексен и се състои от две фази, в случаите когато се регистрира кандидатска листа по предложение на политическа партия, какъвто е настоящият случай с кандидата на ПП /политическа партия/ Р.. Този процес на регистрация на кандидатите не е формален, а включва освен представяне на необходимите документи, подробно изброени в ИК и решението на ЦИК, така и проверка на изискуемите за регистрацията данни, посочени в тях, за да се установи спазени ли са законовите изисквания за включване на посоченото в искането за регистрация лице в кандидатската листа, с която партията ще участва в изборите. Регистрирането на кандидатските листи за изборите за общински съветници и кметове се извършва с надлежно решение за всяка кандидатска листа / независимите кандидати образуват една кандидатска листа/ на съответната Общинска избирателна комисия по предложение на регистрираните за съответния вид избор партии и коалиции, чиято регистрация се извършва от ЦИК, или от регистрирани от ОИК местни коалиции, при наличието на изискуемите предпоставки за това –пасивно избирателно право, съгласно конституционните изисквания лицата да са пълнолетни, да не са поставени под запрещение и да не изтърпяват наказание лишаване от свобода, както и въведеното от ИК допълнително изискване за процесния вид избори за общински съветници и кметове, което е под формата на т. н. "уседналост", а именно кандидатите за общински съветници да са живели най-малко последните 6 месеца в съответното населено място /чл. 397, ал. 1 от ИК/ и др. /изискванията са посочени в раздел 5, гл. 18 от ИК/.

Предвид изложеното, фактическият извод на окръжният съд, че Р. е придобил качеството на кандидат за общински съветник в изборите за общински съветници и кметове на 27.10.2019 г. от датата на подписването на заявление – декларация за участие в същите избори и с подаването на предложение за регистрация на кандидатската листа на ПП /политическа партия/ от представляващия партията до ОИК-Благоевград е доказателствено необезпечен и не кореспондира с наличните по делото данни за Решение № 121-МИ/24.09.2019 г. на ОИК-Благоевград за регистрация на кандидатската листа за общински съветници в [община] за участие в изборите за общински съветници и кметове, насрочени за 27.10.2019 г. /политическа партия /политическа партия/ е регистрирана за участие в тези избори с предходно решение на ОИК-Благоевград, № 17-МИ/12.09.2019 г./.

Предложените от съответната партия кандидати за общински съветници придобиват правото да бъдат избирани в насрочените избори за общински съветници и кметове след приключване на регистрацията на съответната кандидатска листа, в която са включени, което е от датата на решението на съответната ОИК, като до този момент нямат качеството на "кандидати" по смисъла на ИК, по арг. от чл. 414 от ИК. В същия смисъл е и разпоредбата на чл. 417, ал. 1, т. 1 от ИК, съгласно която Общинската избирателна комисия проверява дали са изпълнени условията за регистрация на кандидатите и след това взема решение за регистрация на кандидатските листи, т. е. предложението на партията за регистриране на кандидатската ѝ листа и съгласието на лицето да бъде включено в същата и декларацията му за определени обстоятелства е само едно от условията за регистрация, като заявените данни подлежат на последваща проверка.

Посоченото в обратен смисъл в мотивите към присъдата на въззивния съд за случаите на последващо заличаване на регистрацията на даден кандидат, не е съобразено с текста на разпоредбата на чл. 159, ал. 2 от ИК, съгласно която "когато регистрацията на кандидат е заличена, правата и задълженията по ал. 1 се прекратяват от деня на заличаването". Решението на ОИК, с което се заличава регистрацията на съответния кандидат няма обратна сила, т. е. от влизане в сила на решението за първоначална регистрация на определен кандидат до евентуалното ѝ заличаване, което се извършва с последващо решение на ОИК, регистрирания кандидат има качеството на длъжностно лице и последващото му заличаване като кандидат за съответния вид избор не се отразява върху качеството му на кандидат за предходния период, през който регистрацията му е била

валидна.

Спецификата на изборите за общински съветници касае и активното изборително право на лицата, които могат да гласуват в полза на определен регистриран кандидат, като за тях е налице аналогично изискване за "уседналост", съгласно текста на чл. 396 от ИК. Ако лицата, спрямо които е упражнено неправомерното въздействие не притежават активно изборително право да участват в избора на определения кандидат в полза на когото е извършено склоняването, деянието би било несъставомерно по смисъла на чл. 167, ал. 2 от НК. По делото не са събрани доказателства в подкрепа на приетото от контролирания съд обстоятелство, че посочените от обвинението три лица са притежавали активно изборително право да участват в изборите за общински съветници и кметове на 27.10.2019 г., като съдът не е посочил в мотивите към присъдата, на базата на какви доказателства е приел, че лицата могат да упражнят правото си на глас в конкретните избори в полза на Р. като кандидат за общински съветник от кандидатската листа на ПП /политическа партия/.

При допуснатите съществени нарушения относно оценката на доказателствата и при доказателствената необезпеченост на изводите на съда по правно значими за обвинението факти, вътрешното убеждение на окръжния съд по тези факти се явява опорочено, което препятства проверката за правилното приложение на материалния закон от страна на ВКС, в това число и по отношение съставомерността на деянието. В този смисъл искането от жалбата на защитата за оправдаване на подсъдимата не може да бъде удовлетворено, поради констатираните съществени процесуални нарушения в процеса на формиране на вътрешното убеждение на решаващия въззивен съд по фактите на обвинението.

Правомощията на касационната инстанция по чл. 354, ал. 1, т. 2, вр. чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК за оправдаване на подсъдимата могат да бъдат упражнени само в рамките на приетите от решаващите съдилища фактически положения, след като същите са установени при спазване изискванията на чл. 14 от НПК, което в случая не е направено и се явява пречка ВКС да извършва проверка дали материалният закон е приложен правилно, включително и дали подсъдимата е осъдена за несъставомерно деяние и/или правната квалификация на извършеното деяние е правилно определена. Упражняването на цитираните правомощия е допустимо само при липсата на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, оплакването за което се намери за основателно.

При наличието на наведеното с жалбата касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК новата въззивна присъда на окръжния съд следва да се отмени, на осн. чл. 354, ал. 3, т. 2 от НПК и делото да се върне на въззивния съд за ново разглеждане от друг съдебен състав.

При новото разглеждане на делото следва да бъдат отстранени допуснатите съществени процесуални нарушения в доказателствената дейност на въззивния съд, като се извърши пълен всестранен и обективен анализ на цялостната доказателствена съвкупност, въз основа на който да се формират изводи по правно значимите за обвинението факти и да се изложи съответна на тях правна аргументация.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

5. Съгласно чл. 5, ал. 1 ЗЛС непълнолетните и пълнолетните, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни. Разпоредбата на ал. 3 на същия член предвижда, че вместо поставените под пълно запрещение лица, и от тяхно име, правни действия извършват техните настойници. В същия смисъл е и чл. 164, ал. 3 СК, съгласно който настойникът на поставения под запрещение е длъжен да се грижи за него, да управлява имуществото му и да го представлява пред трети лица.

Настойникът се явява законен представител на поставеното под пълно

запрещение лице, който действа вместо него и от негово име (чл. 3, ал. 2, във вр. с чл. 5, ал. 3 ЗЛС).

Придобиването правото на собственост на един недвижим имот по силата на упражнявано давностно владение е уредено в чл. 79 ЗС. Законодателят не е предвидил забрана за този оригинален придобивен способ в случаите, когато владението се упражнява срещу недееспособно лице. Обратното – от разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "е" ЗЗД, която намира приложение съгласно чл. 84 ЗС и по отношение на придобивната давност, следва несъмненият извод, че принципно може да бъде придобита по давност вещ на поставено под пълно запрещение лице, но такава не тече за времето, през което няма назначен настойник, както и 6 месеца след назначаването на такъв.

Фактическият състав на придобивната давност, според ТР № 4/17.12.2012 г. по тълк. д. № 4/2012 г. на ОСГК на ВКС, включва като елементи изтичането на определен в закона период от време и владение по смисъла на чл. 68, ал. 1 ЗС в хипотезата на чл. 79, ал. 1 ЗС, и допълнително добросъвестност и юридическо основание в хипотезата на чл. 79, ал. 2 ЗС. Правната последица – придобиване на вещното право – е нормативно свързана само с тези юридически факти. Владението следва да е упражнявано явно, спокойно, непрекъснато и несъмнено. Субективното знание на собственика относно наличието на упражнявано владение върху имота му поначало не е елемент от фактическия състав на придобивната давност. Когато фактическата власт върху чужд имот е установена при начална липса на правно основание (т. нар. завладяване), не се поставя изискването владението на вещта като своя да е противопоставено на собственика, за да се зачете изтичането на срока по чл. 79, ал. 1 ЗС, като завършващо фактическия състав на придобиването чрез давностно владение. В тази хипотеза според презумпцията на чл. 69 ЗС се предполага, че упражняващият фактическа власт държи вещта за себе си, т. е. има качеството на владеец. Когато обаче упражняването на фактическа власт е започнало като държане, презумпцията на чл. 69 ЗС следва да се счита оборена; за да се приеме в този случай, че е налице промяна на държането във владение, упражняващото фактическата власт лице следва открито и недвусмислено да демонстрира промяна в намерението за своене на имота (*interversio possessionis*) спрямо собственика (в този смисъл е задължителната практика на ВКС и практиката по чл. 290 ГПК: ТР № 1/6.08.2012 г. по тълк. д. № 1/2012 г. на ОСГК на ВКС, решение № 262/29.11.2011 г. по гр. д. № 342/2011 г., II г. о., решение № 144/02.12.2014 г. по гр. д. № 1650/2014 г., II г. о., решение № 41/26.02.2016 г. по гр. д. № 4951/2015 г., I г. о., решение № 9/10.03.2020 г. по гр. д. № 1440/2019 г., II г. о. и др.). С оглед изложеното по-горе, в случаите, когато последният е поставен под пълно запрещение, промяната в намерението следва да бъде демонстрирана по начин, че да се възприеме от неговия настойник.

чл. 79 ЗС

чл. 108 ЗС

чл. 115, ал. 1, б. "е" ЗЗД

чл. 537, ал. 2 ГПК

Решение № 109 от 16.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3708/2022 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева

Производството е по чл. 290 - чл. 293 ГПК.

Делото е образувано по касационна жалба на К. Т. Д., представлявана от настойника й Д. Т. Д., чрез адвокат М. И., срещу решение № 197 от 15.06.2022 г. по гр. д. № 174/2022

г. на Окръжен съд – Добрич, с което е отменено решение № 3 от 19.01.2022 г. по гр. д. № 197/2021 г. на Районен съд – Тервел, като вместо това въззивният съд е постановил друго, с което е отхвърлил предявения от К. Т. Д., действаща чрез настойника си Д. Т. Д., срещу Д. К. А. иск по чл. 108 ЗС, за установяване правото ѝ на собственост по наследство от Д. Д. Ж. върху 1/5 ид. ч. от земеделски имот - нива с площ от 17 503 кв. м, с идентификатор *** по КК на [населено място], общ. Т. (имот № * по КВС), и за осъждане на ответника да ѝ предаде владението върху същата идеална част.

Въззивният съд е изложил, че обосноваващите иска по чл. 108 ЗС обстоятелства се свеждат до твърдения, че по силата на договор за доброволна делба, вписан под № 100, том VII, вх. рег. № 179/10.03.1997 г., ищцата е собственик на 1/5 ид. ч. от нива с площ от 17 503 кв. м, с идентификатор *** по КК на [населено място], общ. Т.. През 2010 г. ответникът закупил от Н. Т. И., Р. Р. Н., Д. Т. К. и Д. Т. Д., и станал собственик на останалите 4/5 ид. ч. от имота. Не успял да закупи частта на ищцата, тъй като същата е поставена под пълно запрещение. Ответникът владее целия имот без каквото и да е правно основание, отказвал да го напусне, въпреки многобройните устни покани. На 23.02.2021 г. се снабдил и с констативен нот. акт № 71, том I, рег. № 719, дело № 62/2021 г. за собственост на основание давностно владение и писмени доказателства на 1/5 ид. ч. от имота. Ищцата претендира предаване владението на спорната 1/5 ид. ч. от имота и отмяна, на основание чл. 537, ал. 2 ГПК, на констативния нотариален акт.

Съдът е съобразил, че ответникът е оспорил иска и е противопоставил възражение за придобиване на спорната идеална част от имота по давностно владение, осъществявано от 17.12.2010 г., когато закупил 4/5 ид. ч. от имота. Продавачите били негови първи братовчеди. По повод сключване на нови договори за аренда му било предложено от Д. Т. Д. да купи нивата от 17 503 кв. м; съсобственичката Д. Т. К. била тежко болна и се нуждаела от лечение. Той се съгласил да купи нивата при цена от 550 лв. /дка. В деня на сделката се явили всички съсобственици, преди изповядването ѝ той платил на всички припадащата се съобразно дела му продажна цена. Полагащата се на К. сума предал на брат ѝ Д., който казал, че след сделката те двамата ще се оправят помежду си. Когато влезли при нотариуса се оказало, че К. няма лична карта и последният им обяснил, че може да се извърши продажбата само на 4/5 ид. ч. Д. А. не бил съгласен, защото бил платил цялата сума, но Д. Д. помолил да не се отлага сделката, защото парите са спешно необходими на сестра му Д.; казал, че като вземат личната карта на К. от дома в [населено място], където тя била настанена, той лично с нея ще се върне при нотариуса да оформят сделката и за нейната 1/5 ид. ч. Същият ден - 17.12.2010 г., ответникът сключил и два арендни договора с К., чрез пълномощника ѝ Д. Т. Д. - № 141, т. III, рег. № 3558 и № 142, т. III, рег. № 3559. В деня на сделката никой от присъстващите не знаел, че К. е поставена под пълно запрещение по иск на брат ѝ Д., който ги въвел в заблуждение, че тя няма лична карта и затова не може да продаде. Той получил и полагащите ѝ се пари за продажбата на нейната част. Въпреки че знаел, че е поставена под запрещение с решение № 28/6.02.1998 г. по гр. д. № 571/1997 г. на ДОС, използвал даденото от нея пълномощно от 1993 г. за сключването на арендните договори. Към този момент той не бил настойник. От 1994 г. ответникът обработвал собствените на К. и Д. земи. През всичките тези години Д. представял където било необходимо пълномощното от К.. До получаване на исковата молба ответникът не знаел, че братовчедката му К. е поставена под пълно запрещение и че не следва сумите, които ѝ се дължат, да бъдат предоставяни и превеждани по сметка на брат ѝ Д. С ползването на пълномощното брат ѝ злоупотребявал с имуществените ѝ права. От 1994 г. Д. А. работел по аренда процесната нива, от датата на сделката - 17.12.2010 г., тъй като платил дела на К., ползвал цялата нива като своя и не е плащал рента на К., като нито тя, нито брат ѝ Д. са оспорвали владението му, не са претендирали връщане на имота, както и заплащане на рента.

Окръжен съд – Добрич е приел за установено следното от фактическа страна:

С решение № 28/6.02.1998 г. по гр. д. № 571/1997 г. на ДОС, по иск на брат й Д. Т. Д., К. Т. Д. е поставена под пълно запрещение. По данни от представеното удостоверение изх. № 94Д-00-724/27.08.2020 г. на [община], за настойник на лицето е назначен Д. Т. Д., за зам. настойник - Й. Л. Д., за членове на настойническия съвет - Л. Т. Д. и Т. К. М. Решението за поставяне под запрещение лишава занапред К. Т. Д. от дееспособност, т. е. от момента на влизането му в сила на 27.08.1998 г., респ. от тогава и понастоящем вместо нея и от нейно име правни действия извършва законният й представител – настойникът й Д. Т. Д.

Не е спорно между страните и се установява от договор за доброволна делба от 10.03.1997 г., вписан под № 100, т. VII, вх. рег. № 179/10.05.1997 г., че по силата на наследствено правоприемство от Д. Д. Ж., починал през 1954 г., ищцата е придобила 1/5 ид. ч. от процесната нива, като останалите съсобственици са нейните братя и сестри: Н. Т. И., Р. Р. Н., Д. Т. К. и Д. Т. Д.

На 17.12.2010 г., с нот. акт № 139, том 3, рег. № 3556, дело № 419/2010 г. на нотариус Д. П., съсобствениците Н. Т. И., Р. Р. Н., Д. Т. К. и Д. Т. Д. са продали на Д. К. А. собствените си общо 4/5 ид. ч. от нивата, за сумата от общо 7700 лв.

Въззивният съд е възпроизвел показанията на разпитаните по делото свидетели: Н. И., Г. Е., М. К., Л. Т., Т. М.

Окръжен съд - Добрич е посочил, че владението е едновременно проявление на субективен и обективен елемент на уреденото с чл. 79 ЗС оригинално правно основание за придобиване право на собственост. Обективният елемент, изразяващ се в упражняване на фактическата власт върху вещта, предполага установяване на онези фактически действия, които недвусмислено манифестират власт на лицето върху имота, по съдържание като на собственик. Субективният елемент на владението - намерението за своеене, възприеман като психическо състояние, е по-трудно доказуемо състояние, поради което законодателят е установил законова оборима презумпция в чл. 69 ЗС, съгласно която се предполага, че владелецът държи вещта като своя, освен ако не се установи, че я държи за друго. Намерението се изразява външно чрез различни действия, които фактически запълват съдържанието на правомощието на собственика, или на ограниченото вещно право, чието придобиване се цели. Приел е, че в случая презумпцията на чл. 69 ЗС следва да се зачете.

Приел е, че показанията на първите трима свидетели са еднопосочни и потвърждават фактите, изложени от ответника, за наличието на неформална продажба на 17.12.2010 г. на дела на ищцата от 1/5 ид. ч. от спорната нива. Визирал е, че свидетелката Н. И. е с непосредствени впечатления от отношенията по повод спорните права, тъй като лично е присъствала при договарянето и плащането от ответника на припадащата се на ищцата част от цената, която била предадена на брат им Д. (тези обстоятелства е заявила като свидетел и пред нотариуса в производството по обстоятелствена проверка). Счел е свидетелските показания за допустими за фактите по сключване на неформалния (устен) договор за покупко-продажба на дела на К., за заплащане на продажна цена от ответника (заплащането като факт) и за предаване владението върху целия имот (ответникът им броил парите и земята ставала вече негова, според Н. И.). Съдът е посочил, че неформалните уговорки между страните сами по себе си в случая нямат валидно прехвърлително действие относно правото на собственост върху процесната 1/5 ид. ч. от нивата, но обосновават предаване владението на цялата нива в полза на ответника, т. е. и на процесната идеална част, с оглед и на устно даденото обещание от настойника на ищцата - брат й Д. Т. Д., че ще бъде отстранена в най-скоро време пречката (липсата на личната карта на К.) за сключване на договора в изискуемата форма и за нейната идеална част, т. е., че допълнително ще снабдят ответника с нотариален акт и за тази част. Според съда без значение е обстоятелството, че предвид отнетата на ищцата дееспособност, са били налице и други пречки - за разпореждане с имуществените й права е било нужно мнение на настойническия съвет и разрешение на съд. След като на датата 17.12.2010 г.

ответникът платил договорената цена за цялата нива, действията му по ползване на цялата нива за нуждите на търговската му дейност са аргументирани от вътрешното му субективно отношение към нивата като към негова изцяло - чувствал се собственик и престанал да плаща рента, която преди плащал. На 17.12.2010 г. арендни правоотношения по силата на сключените два договора с К., чрез пълномощника й Д. Т. Д., са създадени за други земеделски имоти на К. в землището на [населено място] - имот № *, имот № * и имот № *. Не се установява през целия период след 2010 г. законният представител на ищцата да се е противопоставил на това владение.

Ето защо Окръжен съд – Добрич е заключил, че за времето след 2010 г. ответникът е упражнявал непрекъснато, явно, спокойно, несмущавано владение върху цялата нива, обработвайки я лично, със съзнанието, че обработва изцяло своя земя, защото е заплатил продажната й цена, лишавайки собственика по документи на 1/5 ид. ч. от припадащите му се граждански плодове. Налице е осъществявано недобросъвестно владение, продължило повече от 10 години, които по смисъла на чл. 79, ал. 1 ЗС са достатъчни за придобиване собствеността върху имота по давност. Обстоятелството, че през годините ответникът е посещавал настойника на ищцата и е водил с него разговори за уреждане на отношенията във връзка с тази земя на К., в който смисъл са показанията на свидетелите Л. Д. Т. и Т. К. М., не разколебава извода относно вътрешното субективно отношение на Д. А.. С оглед постигнатите устни уговорки за прехвърляне дела на К. и плащането на цената му, поведението на А. е израз на желанието му за документално оформяне на продажбата, а не израз на субективно отношение към имота като към отчасти чужд. Допълнително съдът е посочил, че при преценка показанията на тези двама свидетели следва да се държи сметка за обстоятелството, че Л. Т. е син на настойника на ищцата, Л. Т. и Т. М. са членове на настойническия съвет, т. е. лица със задължение за най-добра грижа за интересите на поставената под пълно запрещение К. и, следователно, заинтересовани от изхода от делото.

По тези съображения въззивният съд е намерил за доказано давностното владение на Д. А., упражнявано повече от 10 години преди предявяването на иска.

Жалбоподателката счита решението на въззивния съд за неправилно – незаконосъобразно, необосновано и постановено при съществени нарушения на съдопроизводствените правила.

Насрещната страна оспорва жалбата.

С определение № 662 от 7.04.2023 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: Може ли да се придобие недвижим имот с недобросъвестно владение в продължение на 10 години, което да се осъществява спрямо лице, което е поставено под пълно запрещение.

В проведеното открито съдебно заседание се явява единствено пълномощникът на К. Д., която поддържа подадената касационна жалба.

Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 от ГПК, приема следното:

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно чл. 5, ал. 1 ЗЛС непълнолетните и пълнолетните, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни. Разпоредбата на ал. 3 на същия член предвижда, че вместо поставените под пълно запрещение лица, и от тяхно име, правни действия извършват техните настойници. В същия смисъл е и чл. 164, ал. 3 СК, съгласно който настойникът на поставения под запрещение е длъжен да се грижи за него, да управлява имуществото му и да го представлява пред трети лица.

Настойникът се явява законен представител на поставеното под пълно запрещение лице, който действа вместо него и от негово име (чл. 3, ал. 2, във вр. с чл. 5, ал. 3 ЗЛС).

Придобиването правото на собственост на един недвижим имот по силата на упражнявано давностно владение е уредено в чл. 79 ЗС. Законодателят не е предвидил забрана за този оригинален придобивен способ в случаите, когато владението се упражнява срещу недееспособно лице. Обратното – от разпоредбата на чл. 115, ал. 1, б. "е" ЗЗД, която намира приложение съгласно чл. 84 ЗС и по отношение на придобивната давност, следва несъмненият извод, че принципно може да бъде придобита по давност вещ на поставено под пълно запрещение лице, но такава не тече за времето, през което няма назначен настойник, както и 6 месеца след назначаването на такъв.

Фактическият състав на придобивната давност, според ТР № 4/17.12.2012 г. по тълк. д. № 4/2012 г. на ОСГК на ВКС, включва като елементи изтичането на определен в закона период от време и владение по смисъла на чл. 68, ал. 1 ЗС в хипотезата на чл. 79, ал. 1 ЗС, и допълнително добросъвестност и юридическо основание в хипотезата на чл. 79, ал. 2 ЗС. Правната последица – придобиване на вещното право – е нормативно свързана само с тези юридически факти. Владението следва да е упражнявано явно, спокойно, непрекъснато и несъмнено. Субективното знание на собственика относно наличието на упражнявано владение върху имота му поначало не е елемент от фактическия състав на придобивната давност. Когато фактическата власт върху чужд имот е установена при начална липса на правно основание (т. нар. завладяване), не се поставя изискването владението на вещта като своя да е противопоставено на собственика, за да се зачете изтичането на срока по чл. 79, ал. 1 ЗС, като завършващо фактическия състав на придобиването чрез давностно владение. В тази хипотеза според презумпцията на чл. 69 ЗС се предполага, че упражняващият фактическа власт държи вещта за себе си, т. е. има качеството на владеец. Когато обаче упражняването на фактическа власт е започнало като държане, презумпцията на чл. 69 ЗС следва да се счита оборена; за да се приеме в този случай, че е налице промяна на държането във владение, упражняващото фактическата власт лице следва открито и недвусмислено да демонстрира промяна в намерението за своеене на имота (*interversio possessionis*) спрямо собственика (в този смисъл е задължителната практика на ВКС и практиката по чл. 290 ГПК: ТР № 1/6.08.2012 г. по тълк. д. № 1/2012 г. на ОСГК на ВКС, решение № 262/29.11.2011 г. по гр. д. № 342/2011 г., II г. о., решение № 144/02.12.2014 г. по гр. д. № 1650/2014 г., II г. о., решение № 41/26.02.2016 г. по гр. д. № 4951/2015 г., I г. о., решение № 9/10.03.2020 г. по гр. д. № 1440/2019 г., II г. о. и др.). С оглед изложеното по-горе, в случаите, когато последният е поставен под пълно запрещение, промяната в намерението следва да бъде демонстрирана по начин, че да се възприеме от неговия настойник.

Предвид този отговор на въпроса, обжалваното въззивно решение се явява неправилно и следва да бъде отменено. Това е така, защото въззивният съд не е изследвал въпроса дали към 17.12.2010 г. и след това (за целия 10-годишен период по чл. 79, ал. 1 ЗС), К. Д. е имала назначен настойник и кой е бил той.

Тъй като по делото няма доказателства относно посочените обстоятелства – налице е единствено удостоверение на [община] № 94Д-00-724/27.08.2020 г. относно настойника и членовете на настойническия съвет към датата на удостоверението, делото следва да се върне на Окръжен съд – Добрич за събиране на такива. В тази връзка настоящият съд следва да отбележи, че нормата на чл. 115, ал. 1, б. "е" ЗЗД е от императивен характер, поради което съдът е длъжен служебно да я съобрази и приложи, още повече че същата охранява правата на лице, което не е в състояние само да се защити срещу владееца.

6. Съгласно установената съдебна практика по приложението на чл. 124, ал. 5 ГПК /срв. решение № 233/17.10.2017 г. по гр. д. № 4321/2016 г., IV г. о. и цитираните в него/, обстоятелствата, които са от значение за разрешаването на даден

гражданскоправен спор, но същевременно осъществяват състав на престъпление по НК, следва да са установени с влязла в сила присъда по реда на НПК. За съда, разглеждащ гражданското дело, съществува процесуална забрана да установява такива престъпни обстоятелства в рамките на същото, освен в случаите, изчерпателно посочени в чл. 124, ал. 5 ГПК: наказателно преследване не може да бъде възбудено или е прекратено на някое от основанията по чл. 24, ал. 1, т. 2-5 от НПК, наказателното преследване е спряно на някое от основанията по чл. 25, ал. 1, т. 2 или чл. 26 от НПК или извършителят на деянието е останал неоткрит. Следователно принципът е, че престъпленията като факти се установяват по реда на НПК, а изключението от този принцип оправомощава в изчерпателно определени хипотези съдът да установи този факт в гражданско производство, развиващо се по реда на ГПК. Съдът обаче, независимо граждански или наказателен, има еднакви правомощия, от което следва, че в производството по иск за установяване на престъпни обстоятелства поради невъзможност това да стане в наказателен процес, той разполага освен с предвидените в ГПК способности за доказване и с целия доказателствен инструментариум по НПК. Релевантните факти също не могат да бъдат различни. Ограничаването на способите за доказване или на релевантните факти само поради това, че наказателното производство не може да се развие поради наличието на определени пречки, не може да бъде обосновано, тъй като установяващият факта орган е един и същ и естеството на установявания факт е едно и също.

Следователно когато се твърди извършено документно престъпление, състоящо се в измамливо склоняване на едно лице да подпише документ със съдържание несъответстващо на волята му и този документ представлява разписка за получена сума, фактът разполагал ли е платецът с означената в разписката като платена сума е релевантен като косвено доказателство както за авторството на деянието, така и за вината на дееца. Този факт може да се установява с всички допустими от ГПК и НПК доказателствени средства и не е допустимо съдът да го игнорира под предлог, че за съответното субективно право, за което е издадена разписката, е без значение разполагал ли деецът с посочената в нея сума.

чл. 124, ал. 5 ГПК

Решение № 112 от 18.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4621/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 873/27.04.2023 г. по настоящето дело по жалба на М. Т. К. и М. Г. Н. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на Бургаски окръжен съд № 854 от 17.08.2022 г. по гр. д. № 1007/2021 г., с което е отхвърлен предявеният от жалбоподателите против Н. Г. Г., Д. Г. Х. и Г. Г. Г. иск, квалифициран по чл. 124, ал. 5 ГПК, за признаване за установено, че наследодателят на ответниците – Г. Н. Г., починал на 25.08.2019 г., е извършил престъпления по чл. 315, ал. 2 вр. чл. 309, ал. 1 НК - на 20.08.2013 г., в [населено място], чрез измама - представил за подпис множество документи, измежду които разписка за платена сума в размер на 30 000 лв., склонил М. Т. К. да подпише частен документ - разписка за получена сума от 30 000 лв., със съдържание, което не съответства на волята ѝ и на 13.01.2015 г. го употребил по гр. д. № 69/2015 г. на Бургаски окръжен съд, за да докаже, че съществува правото му на парично вземане в посочения размер; и че на 20.08.2013 г., в [населено място], чрез измама - представил за подпис множество документи, измежду които разписка за платена сума в размер на 30 000 лв., склонил М. Г. Н. да подпише частен документ - разписка за получена сума от 30 000

лв., със съдържание, което не съответства на волята ѝ и на 13.01.2015 г. го употребил по гр. д. № 69/2015 г. на Бургаски окръжен съд, за да докаже, че съществува правото му на парично вземане в посочения размер.

Обжалването е допуснато при условията на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния правен въпрос: при твърдение за извършено престъпление по чл. 315, ал. 2 НК, когато документът представлява разписка за платена сума, релевантно обстоятелство ли е фактът разполагал ли е платецът с означената в разписката като платена сума.

Съгласно установената съдебна практика по приложението на чл. 124, ал. 5 ГПК /срв. решение № 233/17.10.2017 г. по гр. д. № 4321/2016 г., IV г. о. и цитираните в него/, обстоятелствата, които са от значение за разрешаването на даден гражданскоправен спор, но същевременно осъществяват състав на престъпление по НК, следва да са установени с влязла в сила присъда по реда на НПК. За съда, разглеждащ гражданското дело, съществува процесуална забрана да установява такива престъпни обстоятелства в рамките на същото, освен в случаите, изчерпателно посочени в чл. 124, ал. 5 ГПК: наказателно преследване не може да бъде възбудено или е прекратено на някое от основанията по чл. 24, ал. 1, т. 2-5 от НПК, наказателното преследване е спряно на някое от основанията по чл. 25, ал. 1, т. 2 или чл. 26 от НПК или извършителят на деянието е останал неоткрит. Следователно принципът е, че престъпленията като факти се установяват по реда на НПК, а изключението от този принцип оправомощава в изчерпателно определени хипотези съдът да установи този факт в гражданско производство, развиващо се по реда на ГПК. Съдът обаче, независимо граждански или наказателен, има еднакви правомощия, от което следва, че в производството по иск за установяване на престъпни обстоятелства поради невъзможност това да стане в наказателен процес, той разполага освен с предвидените в ГПК способности за доказване и с целия доказателствен инструментариум по НПК. Релевантните факти също не могат да бъдат различни. Ограничаването на способите за доказване или на релевантните факти само поради това, че наказателното производство не може да се развие поради наличието на определени пречки, не може да бъде обосновано, тъй като установяващият факта орган е един и същ и естеството на установявания факт е едно и също.

Следователно когато се твърди извършено документно престъпление, състоящо се в измамливо склоняване на едно лице да подпише документ със съдържание несъответстващо на волята му и този документ представлява разписка за получена сума, фактът разполагал ли е платецът с означената в разписката като платена сума е релевантен като косвено доказателство както за авторството на деянието, така и за вината на дееца. Този факт може да се установява с всички допустими от ГПК и НПК доказателствени средства и не е допустимо съдът да го игнорира под предлог, че за съответното субективно право, за което е издадена разписката, е без значение разполагал ли деецът с посочената в нея сума.

В обжалваното въззивно решение на въпроса, по който обжалването е допуснато, е даден противоположен отговор. Въззивният съд е приел, че обстоятелството дали към 20.08.2013 г. Г. Г. е разполагал с достатъчно парични средства, за да изплати на ищците и на свидетеля П. посочените в разписките суми, както и /евентуално/ откъде е намерил тези пари, за да плати сумите, е ирелевантно. Изводът е направен в съществено нарушение на съдопроизводствените правила, защото фактът има отношение към твърденията за измамливо склоняване на ищците да подпишат разписки за суми, които не са получили и съставлява косвено доказателство в подкрепа на твърденията им. По отношение на обжалваното решение е налице касационно основание по чл. 281, т. 3 пр. 2 ГПК, а доколкото не се налага извършване на други съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разгледан по същество от касационната инстанция /арг. чл. 293, ал. 3 ГПК/.

От фактическа страна по делото е установено, че ищците и наследодателят на ответниците – Г. Г. – били близки роднини, ищцата Н. била леля на Г. Г., а ищцата К. –

първа братовчедка. Отношенията между тях били добри, ищците имали пълно доверие в Г., който упражнявал професия на адвокат. На 03.08.2011 г. при пътнотранспортно произшествие загинал съпругът на ищцата Н. и баща на ищцата К. – Т. Н., като виновния за произшествието водач се признал за виновен в извършване на престъпление по чл. 343, ал. 1 б. "в" НК и бил наказан със споразумение, сключено по реда на НПК и имащо значение на влязла в сила присъда. Неговата гражданска отговорност била застрахована в ЗАД "В." АД, срещу което дружеството ищците /както и свидетеля П., син на починалия и на ищцата Н. и брат на ищцата К. / предявили претенции за обезщетяване на неимуществените вреди, които търпели от смъртта на наследодателя си. На 20.08.2013 г. ищците и свидетелят П. упълномощили адвокат Г. да ги представлява по делото, образувано въз основа на претенциите им срещу застрахователя, включително с право да преупълномощава други адвокати и да получи по своя адвокатска банкова сметка присъденото обезщетение. На същата дата, наред с пълномощните, ищците и свидетеля П. подписали и по две предварително изготвени от адвокат Г. разписки, в които били посочено, че всеки от тях получава суми в размер съответно от 10 000 л и 30 000 л, представляващи "пълния размер на претендираното обезщетение за причинени неимуществени вреди във връзка със смъртта на Т. Н. при настъпило ПТП на 03.08.2011 г. в [населено място]". Суми в размер на по 30 000 л обаче ищците не получили реално, нито знаели, че подписват разписка за получаването на такива суми. Те разписали документите, предоставени им от адвокат Г., като набор, без да се вижда текста на всеки от тях, поради пълното доверие което му имали и защото ги бил убедил, че застрахователят е определил и изплатил именно по 10 00 лв като обезщетение за всеки от наследниците на пострадалия. Разписките са автентични документи – подписани от лицата, означени като техен издател, отпечатани са на техническо средство /принтер/ и са подписани след обективизирането на текста им върху хартията. С решение от 27.02.2014 г. по гр. д. № 1676/2013 г. на Софийски градски съд ЗАД "Виктория" АД било осъдено да заплати на всеки от наследниците на Т. Н. застрахователно обезщетение за причинени им неимуществени вреди в размер на по 22 500 л, ведно със законната лихва, а с решение № 1637/30.07.2014 г. по гр. д. № 1958/2014 г. на Софийски апелативен съд това обезщетение било увеличено на по 60 000 лв. След като било постановено първото от тези решения, застрахователното дружество поискало от ищците банкови сметки, по които да бъде преведена присъдената от първата инстанция сума. На 10.07.2014 г. ищците оттеглили пълномощията на адвокат Г. и присъденото им обезщетение било заплатено по личните им банкови сметки. Адвокат Г. обаче поискал от всяка от ищците и от свидетеля П. да му платят по 40 000 л от полученото от тях обезщетение като дължимо адвокатско възнаграждение. Само свидетелят обаче се съгласил да направи това и на 18.11.2014 г. превел по сметката на Г. Г. сумата 40 000 л, представляваща адвокатско възнаграждение и извършени разходи от адвокат Г. и преупълномощените от него лица по горепосочените дела. Впоследствие адвокат Г. предявил искиви претенции срещу ищците за връщане на сумата от по 40 000 лв., по които било образувано гр. д. № 69/2015 г. на Бургаски окръжен съд. След получаване на препис от исковата молба всяка от ищците върнала на адвокат Г. по 10 000 лв., а за останалата част от сумата заявили в образуваното исково производство, че никога не са получавали суми в такъв размер и оспорили исковите. По делото е постановено и влязло в сила решение, с което ищците били осъдени да върнат на Г. Г. сумите от по 30 000 лв. всяка, с които са се обогатили неоснователно, ведно със законната лихва до окончателното им изплащане. На 11.02.2015 г. ищците подали жалба до Районна прокуратура - Бургас за извършено от Г. Г. престъпление от общ характер спрямо тях, състоящо се в предоставяне за подпис на бели листи и кочан с адвокатски пълномощни, непопълнени, и представяне впоследствие по образуваното против тях дело на разписки за получени от тях суми, каквито те не са получавали. По жалбата било образувано досъдебно производство ДП № 291/2016 г. на ОД МВР – Бургас и срещу Г. Г. било

повдигнато обвинение за престъпление по чл. 315, ал. 2 вр. чл. 309, ал. 1 НК. На 27.05.2019 г. срещу него бил внесен обвинителен акт, по който било образувано НОХД № 2123/2019 г. на Бургаски районен съд, прекратено на 12.09.2019 г. поради смърт на дееца.

Съдът намира за доказани твърденията на ищците, че са се подписали върху вече изготвени документи /с печатен текст/, поради пълното доверие което са имали на Г. Г., без да се запознаят предварително с текста и без /поради начина на подаване за подпис на документите от страна на Г. Г./ фактически да са имали възможност да се запознаят със съдържанието на документите. Това следва от показанията на разпитаните по делото свидетели З. и П., които съдът възприема като обективни, кореспондиращи си и взаимно допълващи се, без съществени противоречия между тях. Действително, по отношение на тези свидетели са налице основанията по чл. 172 ГПК, тъй като се явяват близки роднини на ищците, но предвид съответствието на съобщеното от свидетелите с писмените доказателства по делото, съдът не намира основание да счете показанията им за недостоверни. Съобщеното от свидетеля П., че са получили само по 10 000 лв., се потвърждава от сключеното между него и Г. Г. споразумение, с което свидетелят се задължава да даде 50 % от присъдената му като обезщетение за неимуществени вреди сума на адвокатката като възнаграждение и разноски по водените дела. В това споразумение, както и заявява свидетеля при разпита си пред първоинстанционния съд, не става въпрос за "връщане" на получена сума, каквито са били твърденията на Г.. Свидателят заявява, че майка му и сестра му също са получили само по 10 000 лв., а това се потвърждава и от св. З., която макар да не е очевидец, е нормално да знае за събитията, явявайки се дъщеря на една от ищците и внучка на другата. Не е без значение и обстоятелството, че няма данни към 20.08.2013 г. адвокат Г. да е разполагал със сумата от 120 000 лв., която според твърденията му е предал на ищците. Към този момент той не е разполагал и с 1 000 лв. по банковите си сметки, а показанията на свидетелката С., че Г. е разполагал с пари към онзи момент, са неясни и колебливи. Съдът не установява от показанията на тази свидетелка релевантни за спора факти, тъй като тя единствено възпроизвежда това, което ѝ е казал адвокат Г. Единственото значимо обстоятелство в показанията ѝ е съобщеното от нея, че тя е изготвила разписките за сумите от по 30 000 лв., които Г. щял да предаде на ищците. Свидателката обаче не може да потвърди нито че сумите действително са предадени, нито че ищците са били наясно какви документи им поднася за подпис Г. Пак по разкази на адвокат Г. свидетелката съобщава, че сумата от 30 000 лв. е била дадена на всеки от ищците в един ден, а сумата от по 10 000 лв. – на следващия ден, понеже те поискали повече от 30 000 лв. Освен че тези показания са в пряко противоречие с показанията на свидетеля П., който за разлика от свидетелката С. е очевидец, те са в противоречие и с личното изявление на адвокат Г., обективизирано в исковата молба, по която е образувано гр. д. № 69/2015 г. на Бургаски окръжен съд. В нея адвокатът изрично заявява, че сумите са дадени на ищците в едни и същ ден. Като се има предвид и безспорния факт, че до 2014 г. ищците, свидетелят П. и адвокат Г. са били в близки родствени отношения, характеризиращи се с пълно доверие, съдът приема за доказани твърденията на ищците, че са били измамливо склонени да подпишат въпросните разписки, чието съдържание не съответства на тяхната воля. Предявените иски за установяване на това престъпно обстоятелство са основателни и следва да се уважат.

7. Като необходими се квалифицират тези разноски, които са запазили вещта от погиване или повреда или са условие за нейното запазване или използване, т. е. направата на които е обусловена от обективното състояние на вещта, но без да увеличават нейната пазарна стойност.

Като подобрения се квалифицират тези разноски, които са довели до увеличение стойността на вещта.

Като луксозни, а съответно неподлежащи на обезщетяване, се квалифицират

тези разноси, които са довели до увеличаване стойността на вещта над пазарната, като без значение е вида на извършеното, вложените материали и стандарта на живот.

Когато отношенията между съсобственици се уреждат в някоя от хипотезите на чл. 61 ЗЗД (разходите са направени без съгласието на другите съсобственици или въпреки изричното им противопоставяне) обезщетението е до размера на обогатяването, т. е. по-малката стойност между направените разходи и увеличената стойност на имота. Ако претенцията е за обезщетяване на необходими разноси или подобрения, направени по съгласие на съсобствениците, отношенията се уреждат по правилото на чл. 30, ал. 3 ЗС.

Във всички случаи, когато се претендира обезщетяване на разноси направени за изцяло чужда вещ или за съсобствена вещ, съдът следва да определи действителното правно основание на облигационните отношения въз основа на фактическите твърдения и петитум на исковата молба и в съответствие с установеното от доказателствата по делото. Въведените в исковата молба твърдения за качеството, в което ищецът е извършил подобренията в чуждия имот (владелец, гестор или държател) или зададеният в исковата молба начин, по който е определен размерът на съдебно предявеното вземане ("увеличената стойност на вещта", "по-малката от двете суми", "до размера на обедняването", "до размера на обогатяването", "връщане на необходимите и полезни разноси",) не ограничават съда да даде защитата според действително осъществено правно основание. Чрез тях ищецът въвежда факти, които индивидуализират съдебно предявеното вземане, но представляват и предложена от него квалификация на предявения иск, която не е обвързваща за съда (решение № 50164 от 18.01.2023 г. по гр. д. № 800/2022 г., I г. о. на ВКС).

В зависимост от установените по делото конкретни факти едни и същи разноси в една част могат да бъдат обезщетени при условията на чл. 30, ал. 3 ЗС, като необходими (довели до възстановяване или запазване на вещта без да увеличават стойността ѝ), в друга част, като подобрения (довели до увеличаване стойността на вещта), а трета част да не се обезщетят като луксозни (защото са увеличили стойността на вещта над пазарната). Преценката се извършва съобразно пазарната стойност на имота към момента на постановяване на съдебното решение, която следва да бъде установена от съда във всички случаи на заявен иск за обезщетяване на направени за изцяло или отчасти чужд имот разноси. Ако претенцията е предявена във втората фаза на делбеното производство по реда на чл. 346 ГПК съдът преценява дали са необходими, полезни или луксозни разноси съобразно пазарната стойност на имуществото, по която извършва делбата, определя стойността на дела на всеки съделител и дължимата от него държавна такса върху тази стойност и евентуално паричното уравнение на дяловете. Налице е особена зависимост на тези съединени във втората фаза на делбеното производство облигационни иски и решението по извършване на делбата (обусловена от особеностите на материалноправното извъндоговорно облигационно отношение, както и от предвидената в нормата на чл. 70 ЗН възможност стойността на вземането на съделителя да бъде отчетена при избор на способ за извършване на делбата и уравнението на дяловете), която е на взаимна обусловеност.

Очевидно неправилен е изводът на съда, че увеличената стойност на имота съвпада със стойността на направените за подобренията разноси. В практиката на ВКС по решение № 46 от 18.03.2015 г. по гр. д. № 5692/2014 г., I г. о. е дадено тълкуване, че стойността на един имот следва да се счита за увеличена, ако вследствие на подобренията пазарната му цена се е увеличила, т. е. при евентуално извършване на разпореждане или извличане на граждански плодове, собственикът

би получил по-висока цена от тази, която би получил преди извършване на подобренията, а по решение № 378/2.11.2011 г. по гр. д. № 1110/2010 г., I г. о. - че увеличената стойност на имота е разликата между пазарната му стойност във състоянието, в което е бил преди извършване на подобренията и състоянието след тяхното извършване, определени към деня на постановяване на решението.

Това тълкуване изхожда от задължителните за съдилищата разяснения в ППВС № 6/1974 г., т. 2, съгласно които във всички случаи, когато се претендират разноси за подобрения, направени за чужда вещ, съдът трябва да изследва каква би била цената на вещта без подобрението и каква е тя с него към момента на разглеждане на спора. Ако направените разходи към момента на извършването им са довели до увеличаване стойността на вещта, щом към момента на постановяване на решението такова увеличаване на стойността не съществува, не следва да се приеме, че има подобрения на имота, макар и неговият вид и качество да са променени.

чл. 346 ГПК

чл. 30, ал. 3 ЗС

чл. 61 ЗЗД

Решение № 113 от 19.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3575/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на В. С. И., чрез пълномощника му адвокат К. Т., против решение № 252 от 6.08.2018 г., постановено по гр. д. № 333 по описа за 2018 г. на Окръжен съд - Враца, с което след частична отмяна и частично потвърждаване на решение № 248 от 24.11.2017 г. по гр. д. № 655/2016 г. на Районен съд - Мездра В. С. И. е осъден да заплати на И. С. И. и В. Ц. И. (починала след даване ход на устните състезания в първоинстанционното производство, като И. С. И. е един от правопримениците ѝ заедно с С. И. А. и Ц. И. И.) сумата 4 571.60 лв., съответна на дела му в съсобствеността стойност на извършени подобрения и на И. С. И. сумата 1653.73 лв., съответна на дела му в съсобствеността стойност от увеличената стойност на имота вследствие на извършени подобрения в делбения имот от п. 10 до п. 15 вкл. по молбата за подобрения на стр. 50 от делото (които не са луксозни по своя характер с оглед стандарта на живот), ведно със законната лихва върху тази сума до окончателното и изплащане, начинаей от 26.04.2017 г., като искът е отхвърлен до пълния претендиран размер.

И. С. И., С. И. А., Ц. И. И. и Н. И. В. чрез пълномощника си адвокат Г. П. касационната жалба в подаден от всеки от тях писмен отговор и претендират възстановяване на направените разноси.

С определение № 765 от 19.04.2023 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 2, предл. трето ГПК с оглед поставения от касатора въпрос: допустимо ли е пазарната стойност на делбения имот да бъде повече от четири пъти по-ниска от стойността на претендираните подобрения. Прието е, че преценката дали изводите на съда относно дължимата стойност на необходими разноси и подобрения (общо остойностени на 20 585. 27 лв.) не са очевидно неправилни е обусловена от установената с влязлото в сила решение по извършване на делбата стойност на целия имот от 6 625 лв., по която е определена и стойността на дела на всеки от съделителите и тълкуването в практиката на ВКС (например решение № 46 от 18.03.2015 г. по гр. д. № 5692/2014 г., I г. о.), че стойността на един имот следва да се счита за увеличена, ако вследствие на подобренията пазарната му цена се е увеличила, т. е. при евентуално извършване на разпореждане или извличане на граждански плодове, собственикът би получил по-висока цена от тази, която би получил

преди извършване на подобренията.

Данните по делото са следните:

Исковете, по който е постановено атакуваното решение, са предявени по реда на чл. 346 ГПК във втората фаза на производство по съдебна делба на поземлен имот с пл. № *, кв. 36 по плана на [населено място], общ. Мездра, целият от 920 кв. м., за който е отреден УПИ *, кв. 36 с площ от 1000 кв. м. по регулационния план на селото от 1931 г. с неприложена регулация, заедно с построените в него едноетажна паянтова жилищна сграда и второстепенна постройка, при условията на субективно активно и пасивно съединяване от И. С. И. и В. Ц. И. против В. С. И. и Н. И. В.. С решението по допускане на делбата са установени права в съсобствеността от 5/24 ид. ч. за И. С. И., 5/24 ид. ч. за В. Ц. И., 10/24 ид. ч. за В. С. И. и 4/24 ид. ч. за Н. И. В.. С влязлото в сила като необжалвано решение № 248 от 24.11.2017 г. по гр. д. № 655/2016 г. на Районен съд – Мездра делбата е извършена чрез изнасяне на имота на публична продажба като стойността на дяловете и дължимата държавна такса е определена върху пазарна цена от 6 625 лв.

Въззивното производство е образувано по жалба на И. С. И., лично и като правоприемник на В. Ц. И., против първоинстанционното решение, с което е отхвърлен предявения иск за заплащане на подобрения за общо 27 800 лв., а против настоящия касатор В. С. И. претенцията е за 11 583. 33 лв. и по жалба на В. С. И. в частта, с която предявеният против него иск е уважен за сумата 4571. 60 лв., представляваща стойност на необходими и полезни разноски.

Въззивният съд е счел, че съдебно-техническата експертиза установява, че стойността на допуснатия до делба имот без подобренията е 6 625 лв., а стойността на претендираните подобрения възлиза на 20 585. 27 лв. Приел е за установено, че работата е извършена от ищите и увеличената стойност на имота съвпада със стойността на самите подобрения. По повод доводите на В. И. е посочил, че са разграничени полезните от необходимите разноски, а без значение е дали строителството е незаконно, тъй като не са налице доказателства за предприемане действия от страна на останалите съделители или на съответните оправомощени органи за премахването му.

По жалбата на ищеца е приел за неправилни изводите на съда, че претендираните по п. 10 до п. 15 (вкл.) подобрения са луксозни. Счел е, че за тях ищецът дължи 3307. 46 лв., но доколкото останалите наследници на В. И. не са подали жалба, на И. И. следва да се присъдят 1653. 73 лв.

Изводът на въззивния съд, че дали направени за недвижим имот разноски са луксозни се преценява с оглед вида на извършеното, вложените материали и стандарта на живот, е очевидно неправилен. Когато едно лице направи разноски за изцяло или отчасти чужд имот, същото има право на парично обезщетение въз основа на принципа за недопустимост на неоснователно обогатяване. В отношенията между съсобствениците на обезщетяване подлежат необходимите и полезни разноски. В ППВС № 6/1974 г., т. 2 е разяснено, че полезни разноски (подобрения) са тези, които са довели до увеличаване стойността на вещта. В правната теория се приема, че не подлежат на обезщетяване луксозните разноски. Преценката кои разноски са луксозни, когато между страните липсва договор, следва да се направи не с оглед вида на извършеното или на вложените материали, нито с оглед на стандарта на живот, а с оглед на определения в конкретните правни норми, уреждащи отношенията между страните, размер на обезщетението. Когато правна норма свързва размера на обезщетението с увеличената стойност на имота, като луксозни ще се квалифицират тези разноски, които са довели до увеличаване на стойността над пазарната. В такава хипотеза съдът ще определи обезщетението съобразно пазарната стойност на имота, а не с оглед действителната стойност, която същия има в резултат на извършените луксозни подобрения.

Изводите на въззивния съд относно начина, по който следва да се уредят отношенията по повод направените от И. С. И. и В. Ц. И. разноски за делбения имот са

очевидно неправилни. Съдът е приел, че всички претендирани разноси са необходими и полезни (без да направи разграничение кои от тях са за запазване на имота и кои са увеличили стойността му). Не е дал и правна квалификация на претенцията, а само е посочил, че експертизата установява, че увеличената стойност на имота съвпада със стойността на самите подобрения, поради което не стои въпросът дали следва да се присъди по-малката или по-голямата стойност между стойността на подобренията и увеличената стойност на имота. Тези изводи са в пряко противоречие с материалния закон и практиката на ВКС по тълкуването му.

Като необходими се квалифицират тези разноси, които са запазили вещта от погиване или повреда или са условие за нейното запазване или използване, т. е. направата на които е обусловена от обективното състояние на вещта, но без да увеличават нейната пазарна стойност.

Като подобрения се квалифицират тези разноси, които са довели до увеличение стойността на вещта.

Като луксозни, а съответно неподлежащи на обезщетяване, се квалифицират тези разноси, които са довели до увеличаване стойността на вещта над пазарната, като без значение е вида на извършеното, вложените материали и стандарта на живот.

Когато отношенията между съсобственици се уреждат в някоя от хипотезите на чл. 61 ЗЗД (разходите са направени без съгласието на другите съсобственици или въпреки изричното им противопоставяне) обезщетението е до размера на обогатяването, т. е. по-малката стойност между направените разходи и увеличената стойност на имота. Ако претенцията е за обезщетяване на необходими разноси или подобрения, направени по съгласие на съсобствениците, отношенията се уреждат по правилото на чл. 30, ал. 3 ЗС.

Във всички случаи, когато се претендира обезщетяване на разноси направени за изцяло чужда вещ или за съсобствена вещ, съдът следва да определи действителното правно основание на облигационните отношения въз основа на фактическите твърдения и петитум на исковата молба и в съответствие с установеното от доказателствата по делото. Въведените в исковата молба твърдения за качеството, в което ищецът е извършил подобренията в чуждия имот (владелец, гестор или държател) или зададеният в исковата молба начин, по който е определен размерът на съдебно предявеното вземане ("увеличената стойност на вещта", "по-малката от двете суми", "до размера на обедняването", "до размера на обогатяването", "връщане на необходимите и полезни разноси",) не ограничават съда да даде защитата според действително осъщественото правно основание. Чрез тях ищецът въвежда факти, които индивидуализират съдебно предявеното вземане, но представляват и предложена от него квалификация на предявения иск, която не е обвързваща за съда (решение № 50164 от 18.01.2023 г. по гр. д. № 800/2022 г., I г. о. на ВКС).

В зависимост от установените по делото конкретни факти едни и същи разноси в една част могат да бъдат обезщетени при условията на чл. 30, ал. 3 ЗС, като необходими (довели до възстановяване или запазване на вещта без да увеличават стойността ѝ), в друга част, като подобрения (довели до увеличаване стойността на вещта), а трета част да не се обезщетят като луксозни (защото са увеличили стойността на вещта над пазарната). Преценката се извършва съобразно пазарната стойност на имота към момента на постановяване на съдебното решение, която следва да бъде установена от съда във всички случаи на заявен иск за обезщетяване на направени за изцяло или отчасти чужд имот разноси. Ако претенцията е предявена във втората фаза на делбеното производство по реда на чл. 346 ГПК съдът преценява дали са необходими, полезни или луксозни разноси съобразно пазарната стойност на имуществото, по която извършва делбата, определя стойността на дела на всеки съделител и дължимата от него държавна такса върху тази стойност и евентуално паричното уравнение на дяловете. Налице е особена зависимост на тези съединени във втората фаза на делбеното производство облигационни

искове и решението по извършване на делбата (обусловена от особеностите на материалноправното извъндоговорно облигационно отношение, както и от предвидената в нормата на чл. 70 ЗН възможност стойността на вземането на съделителя да бъде отчетена при избор на способ за извършване на делбата и уравнието на дяловете), която е на взаимна обусловеност.

Очевидно неправилен е изводът на съда, че увеличената стойност на имота съвпада със стойността на направените за подобренията разноски. В практиката на ВКС по решение № 46 от 18.03.2015 г. по гр. д. № 5692/2014 г., I г. о. е дадено тълкуване, че стойността на един имот следва да се счита за увеличена, ако вследствие на подобренията пазарната му цена се е увеличила, т. е. при евентуално извършване на разпореждане или извличане на граждански плодове, собственикът би получил по-висока цена от тази, която би получил преди извършване на подобренията, а по решение № 378/2.11.2011 г. по гр. д. № 1110/2010 г., I г. о. - че увеличената стойност на имота е разликата между пазарната му стойност във състоянието, в което е бил преди извършване на подобренията и състоянието след тяхното извършване, определени към деня на постановяване на решението.

Това тълкуване изхожда от задължителните за съдилищата разяснения в ППВС № 6/1974 г., т. 2, съгласно които във всички случаи, когато се претендират разноски за подобрения, направени за чужда вещ, съдът трябва да изследва каква би била цената на вещта без подобрението и каква е тя с него към момента на разглеждане на спора. Ако направените разходи към момента на извършването им са довели до увеличаване стойността на вещта, щом към момента на постановяване на решението такова увеличаване на стойността не съществува, не следва да се приеме, че има подобрения на имота, макар и неговият вид и качество да са променени.

По основателността на касационната жалба:

Въззивното решение е неправилно, като постановено в нарушение на материалния закон и следва да бъде отменено.

Съдилищата са приели, че заявените по реда на чл. 346 ГПК претенции са общо в размер на 27 800 лв., сборувайки стойността на посочените от ищците по пера строително-монтажни работи, макар в сезиращата молба И. С. И. и В. Ц. И. да са посочили, че общата стойност на извършения ремонт е 24 650 лв., за колкото следва да се приеме, че общо са предявени исковете или по 12 325 лв. за всеки ищец.

Независимо дали отношенията за направени от единия съсобственик разноски за съсобствения имот се уреждат в хипотезата на чл. 30, ал. 3 ЗС или на чл. 61, ал. 2, респ. ал. 3 ЗЗД, същите почиват на принципа за недопустимост на неоснователното обогатяване. Ответникът по тази претенция отговаря само на припадащата се на дела му в съсобствеността част от задължението за обезщетяване на извършилия разноските. Настоящият касатор В. С. И. притежава 10/24 ид. ч., другият ответник по претенцията Н. И. В. 4/24 ид. ч., а ищците И. С. И. и В. Ц. И. – по 5/24 ид. ч. Ищците са претендирали цялата сума от ответниците или 17 607. 14 лв. от В. С. И. и 7042. 86 лв. от Н. И. В., като доколкото правата им в съсобствеността са равни, следва и че всеки от тях е претендирал 1/2 от тези суми.

Н. И. В. не е атакувал първоинстанционното решение в частта, с която облигационния иск е уважен за сумата 1828. 64 лв., нито въззивното решение, с което е осъден да заплати още 661. 49 лв., поради което същите са влезли в сила.

Ищецът И. С. И., лично и като наследник на починалата ищца В. Ц. И. е обжалвал първоинстанционното решение в частта, с която искът е отхвърлен до сумата 20 585. 87 лв. Следователно спорът във въззивното производство по жалбата на ищца е бил дължи ли Н. И. В. разликата между присъдените 1828. 64 лв. и претендираните 5881. 78 лв. и дължи ли В. С. И. разликата между присъдената сума от 4571. 60 лв. до претендираните 14 704. 19 лв., а първоинстанционното решение в частта, с която искът срещу всеки от двамата ответници е отхвърлен общо за разликата между сумата 20585. 87 лв. и

претендираните общо от тях 24 650 лв. е влязло в сила като необжалвано.

Ищецът И. С. И., лично и като наследник на починалата ищца В. Ц. И. не е подал касационна жалба, поради което въззивното решение в частта, с която искът против Н. И. В. е отхвърлен за разликата между присъдените 2490. 13 лв. и претендираните за заплащане от него 5881. 78 лв., както и искът против В. С. И. е отхвърлен за разликата между присъдените 6625. 30 лв. и претендираните за заплащане от него 14704. 19 лв., е влязло в сила като необжалвано.

Понастоящем спорът е висящ по отношение на присъденото като дължимо от В. С. И. за направени от ищецът И. С. И. и от В. Ц. И. обезщетение за необходими разноси и подобрения в размер на 6625. 30 лв. Н. И. В. не е страна по тези искове, поради което и не е страна в касационното производство. В негова тежест следва да останат направените разноси в размер на 500 лв. заплатено адвокатско възнаграждение за отговор на касационната жалба по иск, по който не е страна.

Влязлото в сила решение по извършване на делбата установява, че пазарната стойност на изнесения на публична продажба поземлен имот № * от кв. 36 по плана на [населено място], [община] с площ от 920 кв. м., за който е отреден УПИ * от кв. 36 с площ от 1000 кв. м. по регулационния план на селото от 1931 г. с неприложена регулация, ведно с построените в него едноетажна паянтова жилищна сграда и второстепенна постройка, е 6625. 00 лв. или стойността на дела на съделителя В. С. И. от 10/24 ид. ч. е 2 760. 41 лв. Това е и максималната сума, с която би могъл да се обогати този съделител в резултат на направените от И. С. И. и В. Ц. И. разноси за съсобствения имот и то само в хипотеза, в която се касае до възстановяване на погинала вещ, при която ако не бяха направени разносните вещта изобщо нямаше да съществува (която хипотеза е неприложима по настоящото дело).

От изложеното следва, че за разликата между сумата 2760. 41 лв. и присъдените 6625. 30 лв. предявените искове се явяват неоснователни и следва да бъдат отхвърлени.

Понастоящем делото е неизяснено от фактическа страна поради което касационният съд не може да формира извод дали В. С. И. дължи на И. С. И. лично и като наследник на В. Ц. И., заедно с другите й наследници С. И. А. и Ц. И. А. и евентуално в какъв размер обезщетение за направените за съсобствения имот разноси в рамките на сумата 2 760. 41 лв. (1380. 21 лв. на И. С. И. и по 1/3 от 1380. 21 лв. на И. С. И., С. И. А. и Ц. И. А. като наследници на В. Ц. И.) за всички претендирани и приети за установени от съда строително-монтажни и довършителни работи.

Претендираните по делото разноси или част от тях не могат да бъдат квалифицирани като необходими. Ищите са твърдели в сезиращата молба, че мазето, което са преустроили в кухня, се е пълнило с вода и затова са отлели железобетонен пояс с цел укрепване на основите, поставили са хидроизолация на основите и са направили дренажен пояс. По делото обаче не са събрани доказателства, включително и от свидетелските показания, в подкрепа на тези твърдения. При липса на доказателства, че състоянието на сградата е налагало да се направят разноси за нейното запазване, то следва, че отношенията следва да се уредят при условията на чл. 61, ал. 2 ЗС. За целта следва да се установи каква би била пазарната стойност на процесния имот във вида, в който е бил преди направата на процесните строително-монтажни работи (при отчитане, че ремонта на покрива е извършен по съгласие на ищите и ответника В. И. и с общото им финансово участие, поради което е извън претендираните за обезщетяване разходи). Тази стойност следва да се съпостави с пазарната стойност на имота, по която е извършена делбата. Ако тази стойност е по-ниска от сумата 6625. 00 лв. то е налице подобрение, което подлежи на обезщетяване, като отговорността на В. И. е за 10/24 от увеличената стойност.

Изслушаната по делото експертиза е направила количествено-стойностна сметка на претендираните строително-монтажни работи и е оценила разходите за извършването им

на 20 585. 87 лв. За разликата над пазарната стойност на имота от 6625. 00 лв. разносните се явяват луксозни и не подлежат на обезщетяване.

Съдът обаче не е изследвал в какъв вид е бил имотът преди извършване на строително-монтажните работи, нито е поставил на вещото лице задача да даде пазарна оценка на имота в този вид. По делото е установено само, че следва да се даде пазарна оценка на сграда с мазе в сутеренния етаж, без изградена електрическа инсталация, вместо с дневна, кухня и стая и без баня, септични ями и дренаж в поземления имот. Не е изяснено обаче била ли е водоснабдена къщата (или е имало само дворна чешма), какви настилки е имало преди отливане на бетонния пояс и площадка (в свидетелските показания се съдържат данни, че е имало каменна настилка), в какъв вид са били стаите в първия жилищен етаж и дограмата на къщата преди ремонта, съответно в какъв вид са били боядисаните врати.

Изложеното налага в тази част делото да се върне за ново разглеждане от въззивния съд. При новото разглеждане съдът следва да даде възможност на страните да изложат твърденията си за състоянието, в което са били процесните дворно място и сграда, вкл. дали сградата е била водоснабдена и по какъв начин или е имало само дворна чешма, в какъв вид са били помещенията в жилищния етаж (включително подова настилка и стени и врати), след което да постави на вещото лице задача да даде заключение каква би била пазарната стойност на имота към момента на влизане в сила на решението по извършване на делбата във вида, описан от всяка от страните и без направените от ищците дренаж, бетонов пояс и хидроизолация на основите, без баня и септични ями (освен ако някоя от страните не твърди, че е съществувала стара септична яма), с мазе без електрическа инсталация, вместо с изграденото понастоящем в сутерена, но при вече ремонтирания покрив.

Само ако така установената пазарна стойност на имота във вида в който е бил преди извършване на строително-монтажните работи е по-малка от пазарната стойност от 6625. 00 лв., разликата между двете ще съставлява увеличената стойност, от която В. И. дължи на ищците 10/24.

8. Ако първоинстанционният съд се е произнесъл по наведените от ищеца факти и обстоятелства, но е определил погрешно правната квалификация на иска, той не е разгледал непредявен иск и не се е произнесъл недопустимо, а е допуснал нарушение на материалния закон, което обуславя неправилност на решението му. В този смисъл, решение № 45/20.04.2010 г. по т. д. № 516/2009 г. на ВКС, II т. о. и решение № 71/02.02.2010 г. по гр. д. № 138/2009 г., на ВКС, III т. о. В случая, обаче, иск за подобрения в имота не е бил предявен, а искането на ответника за присъждането им, заявено под формата на възражение, срещу искове за разваляне на договори за прехвърляне на същия недвижим имот срещу издръжка и гледане, както и за предаване на владението му, не може да бъде разгледано по същество. Извършените подобрения в имота преди разваляне на алеаторните договори по реда на чл. 87, ал. 3 ЗЗД всъщност са реализирани средства и усилия за увеличаване стойността на собствен имот и в този смисъл претенцията на подобрителите за заплащането им не е за връщане на даденото по договора, поради което не представлява искане и възражение за право на задържане и прихващане, тъй като подобрителите не са владетци (чл. 72, ал. 3 ЗС), нито са налице предпоставки за прихващане на това вземане (чл. 103, ал. 1 ЗЗД). Ето защо, възражението за подобрения в недвижимия имот, направено с отговора на исковата молба, не е допустимо и не може да бъде разгледано по същество в настоящото производство.

чл. 87, ал. 3 ЗЗД

Решение № 114 от 23.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 364/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Ерик Василев

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано по касационна жалба на Д. К. К. и Р. В. К., чрез адвокат С. М. от АК-Бургас, срещу решение № 169/14.10.2022 г. по в. гр. д. № 200/2022 г. на Апелативен съд Бургас, с което се потвърждава допълнително решение № 327/18.04.2022 г. по гр. д. № 380/2021 г. на Окръжен съд Бургас и е отхвърлен предявения иск, при условия на евентуалност, от Д. К. К. и Р. В. К. против В. Ц. Ц., за сумата 19 023,60 лева - стойност на извършените подобрения в апартамент в [населено място], кв. С., [улица], етаж 3, с площ 72,93 кв. м и съответните идеални части от общите части на сградата и от правото на строеж, заявено с отговора на исковата молба срещу предявените искове за разваляне на два договора за прехвърляне на същия недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, с нот. акт № 16/14.07.2017 г. и нот. акт № 348/23.07.2019 г., и за предаване на владението му на В. Ц. Ц..

Касационното обжалване е допуснато на чл. 280, ал. 2, пр. 2 ГПК за проверка на процесуалната допустимост на въззивното решение, с което се потвърждава решение № 327/18.04.2022 г. по гр. д. № 380/2021 г. на Окръжен съд Бургас.

При проверка на предпоставките за процесуалната допустимост на обжалваното решение, настоящият състав на Върховния касационен съд съобрази следното: В съдебната практика на ВКС е изяснено, че предметът на спора се определя, въз основа на посочените от ищеца в исковата молба обстоятелства и търсената от страните защита. Ако първоинстанционният съд се е произнесъл по наведените от ищеца факти и обстоятелства, но е определил погрешно правната квалификация на иска, той не е разгледал непредявен иск и не се е произнесъл недопустимо, а е допуснал нарушение на материалния закон, което обуславя неправилност на решението му. В този смисъл, решение № 45/20.04.2010 г. по т. д. № 516/2009 г. на ВКС, II т. о. и решение № 71/02.02.2010 г. по гр. д. № 138/2009 г., на ВКС, III г. о. В случая, обаче, иск за подобрения в имота не е бил предявен, а искането на ответника за присъждането им, заявено под формата на възражение, срещу искове за разваляне на договори за прехвърляне на същия недвижим имот срещу издръжка и гледане, както и за предаване на владението му, не може да бъде разгледано по същество. Извършените подобрения в имота преди разваляне на алеаторните договори по реда на чл. 87, ал. 3 ЗЗД всъщност са реализирани средства и усилия за увеличаване стойността на собствен имот и в този смисъл претенцията на подобрителите за заплащането им не е за връщане на даденото по договора, поради което не представлява искане и възражение за право на задържане и прихващане, тъй като подобрителите не са владетци (чл. 72, ал. 3 ЗС), нито са налице предпоставки за прихващане на това вземане (чл. 103, ал. 1 ЗЗД). Ето защо, възражението за подобрения в недвижимия имот, направено с отговора на исковата молба, не е допустимо и не може да бъде разгледано по същество в настоящото производство.

Предвид изложените съображения, въззивният съд се е произнесъл не по заявления от двете страни предмет на делото, индивидуализиран чрез основанието и петитума на предявените искове и възражения, с което е нарушил принципа на диспозитивното начало в гражданския процес.

9. По предявен от или срещу съпрузите иск за собственост на вещи или имоти, придобити в режим на съпружеска имуществена общност, съпрузите са необходими, но не са задължителни другари - Тълкувателно решение 3/29.06.2017 г. по тълк. д. № 3/2016, т., ОСГК, ВКС и затова процесуалната им легитимация не е съвместна и съдът не следи служебно за конституиране на страната на ищеца или ответника на неговия съпруг. Съпрузите по тези искове са необходими факултативни другари,

съгласно приетото в т. 12 от ПП-2-77 и ТР № 3/2016 г. на ОСГК на ВКС, защото поради естеството на спорното правоотношение решението следва е еднакво за двамата съпрузи. Разрешението не може да бъде различно в хипотезата на предявен иск за нищожност или иск за унищожаване на договор, с който могат да бъдат придобити при условията на съпружеска имуществена общност вещни права. Неучаствалата съпруга е обвързана от неблагоприятното за нея решение като необходим другар, съгласно чл. 216, ал. 2 ГПК въпреки че не е участвала, което засяга правата ѝ и налага отмяна на влязлото в сила решение. Нормата на чл. 304 ГПК не въвежда като предпоставка за отмяна изискване за добросъвестност на молителя, поради което е без значение дали съпругата е узнала за процеса и защо не е встъпила в него. В тази връзка не може да се обоснове и извод за злоупотреба с права от нейна страна предвид неучастието ѝ в исковия процес.

чл. 26, ал. 2 ЗЗД

чл. 31, ал. 1 ЗЗД

Решение № 115 от 23.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2383/2023 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова

Производството е по чл. 304 ГПК.

Образувано е по молба вх. № 271796/07.04.2023 г., подадена от М. П. К. чрез адв. Б., за отмяна на основание чл. 304 ГПК на влязлото в сила решение № 1061/18.07.2022 г. по в. г. д. № 406/2022 г. на Апелативен съд – София, с което е потвърдено решение от 29.10.2021 г. по гр. д. № 1147/2018 г. на Софийски градски съд. С последното е отхвърлен предявеният от С. Н. И., П. В. П. и К. В. А., правоприменици на починалата в хода на процеса първоначална ищца - Ц. А. К., против Н. Р. К. иск по чл. 26, ал. 2, пр. 2 ЗЗД за прогласяване на нищожността на договор за прехвърляне на подробно описан в решението недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, сключен с нот. акт № 175, том I, рег. № 6721, дело № 158/2008 г. на нотариус Ц. С., рег. № 30 на НК-район на действие – СРС, и по предявения в условията на евентуалност от С. Н. И., П. В. П. и К. В. А., конституирани в правата на първоначалния ищец - Ц. А. К., починала в хода на процеса, против Н. Р. К. иск по чл. 31, ал. 1 ЗЗД е унищожен договорът, обективиран в нот. акт № 175, том I, рег. № 6721, дело № 158/2008 г. на нотариус Ц. С., рег. № 30 на НК-район на действие – СРС.

Въззивното решение, предмет на молбата за отмяна, е влязло в сила на 27.03.2023 г., когато с определение № 519/27.03.2023 г. по в. г. д. № 3779/2022 г. на Върховен касационен съд, четвърто гражданско отделение, не е допуснато до касационно обжалване.

Молителката обосновава искането си за отмяна на влязлото в сила решение с твърдението, че е съпруга на ответника Н. Р. К., а процесният недвижим имот е придобит на името на съпруга по възмезден начин през време на брака им, поради което представлява съпружеска имуществена общност. Счита, че тези обстоятелства обуславят качеството ѝ на необходим другар на ответника и обвързаността ѝ от силата на пресъдено нещо на решението, макар да не е била конституирана като главна страна по делото.

В открито съдебно заседание молителката не се явява и не изпраща представител. От същата чрез адвокат Б. е подадена писмена защита, с която поддържа молбата си. Представя списък на разностите и заявява претенция за присъждането им.

Ответниците по молбата С. Н. И., П. В. П. и К. В. А., в подаден чрез адв. П. писмен отговор, считат същата за недопустима, евентуално за неоснователна. Излагат и подробни доводи по същество. В открито съдебно заседание и в писмена защита чрез адвокат П. поддържат доводите си за неоснователност на молбата. Претендират присъждането на разности.

Настоящият състав на ВКС, Трето отделение, Гражданска колегия, като взе предвид доводите на страните, във вр. със соченото основание за отмяна, съобразно данните по делото, намира следното:

Молбата за отмяна е допустима по съображения, изложени в определение № 1684 от 16.06.2023 г. по гр. д. № 2383/2023 г. на ВКС, III г. о.

Разгледана по същество, молбата е основателна.

Отмяната по чл. 304 ГПК защитава трети лица, които не са взели участие по делото, защото не са били конституирани по надлежния ред, въпреки че са имали обезпечено от закона право на участие като необходими другари на главна страна, и чиито права са смутени или увредени от влязло в сила решение, постановено между други лица, но разпростиращо своята сила на пресъдено нещо и по отношение на молителите.

По предявен от или срещу съпрузите иск за собственост на вещи или имоти, придобити в режим на съпругеска имуществена общност, съпрузите са необходими, но не са задължителни другари - Тълкувателно решение 3/29.06.2017 г. по тълк. д. № 3/2016, т., ОСГК, ВКС и затова процесуалната им легитимация не е съвместна и съдът не следи служебно за конституиране на страната на ищеца или ответника на неговия съпруг. Съпрузите по тези иски са необходими факултативни другари, съгласно приетото в т. 12 от ПП-2-77 и ТР № 3/2016 г. на ОСГК на ВКС, защото поради естеството на спорното правоотношение решението следва е еднакво за двамата съпрузи. Разрешението не може да бъде различно в хипотезата на предявен иск за нищожност или иск за унищожаване на договор, с който могат да бъдат придобити при условията на съпругеска имуществена общност вещни права. Неучаствалата съпруга е обвързана от неблагоприятното за нея решение като необходим другар, съгласно чл. 216, ал. 2 ГПК въпреки че не е участвала, което засяга правата ѝ и налага отмяна на влязлото в сила решение. Нормата на чл. 304 ГПК не въвежда като предпоставка за отмяна изискване за добросъвестност на молителя, поради което е без значение дали съпругата е узнала за процеса и защо не е встъпила в него. В тази връзка не може да се обоснове и извод за злоупотреба с права от нейна страна предвид неучастието ѝ в иския процес.

Следователно предпоставките на чл. 304 ГПК са налице: молбата е подадена от трето лице – съпруга, която не е участвала като страна в производството против влязло в сила на 27.03.2023 г. решение по дело, по което е отхвърлен иск за нищожност и е уважен иск за унищожаване на договор, с който съпругът ѝ възмездно е придобил по време на брака им права върху недвижим имот. Молбата е основателна, поради което следва да бъде уважена. С оглед обезпечаване правото на участие в производството на молителката, следва да се отменят както въззивното, така и първоинстанционното решение.

10. При върната, поради неплащане на държавна такса, насрещната въззивна жалба, съдът е длъжен да я разгледа като отговор на редовната въззивна жалба, при направено от страната такова искане, след като е подадена в установения за това срок и отговаря на всички законоустановени изисквания за отговор, съгласно чл. 263, ал. 1 ГПК.

чл. 263 ГПК

Решение № 136 от 27.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3893/2022 г., III г. о., докладчик председателят Илияна Папазова

Производството е с правно основание чл. 290 от ГПК.

Касационно обжалване е допуснато с определение № 498 от 23.03.2023 г. по касационната жалба на Н. Т. М., Д. Н. М. и Т. Ж. М., всички от [населено място], чрез процесуалния представител адвокат М. против въззивно решение № 109 от 13.06.2022 г.

по в. гр. д. № 116/2022 г. на Апелативен съд Бургас, с което е отменено решение № 348 от 18.11.2021 г. по гр. д. № 136/2021 г. на Окръжен съд Бургас в частта, с която исковата претенция е отхвърлена за главница над размера от 10 962. 30 лв. до претендираните 90 000 лв., частичен иск от 120 196. 23 лв., като вместо това е постановил друго, с което са осъдени Н. Т. М., Д. Н. М. и Т. Ж. М. да заплатят солидарно на "Фирма"АД сума в размер на 79 037. 70 лв., остатък над присъдената от първоинстанционния съд сума от 10 962. 30 лв., представляваща главница по договор за потребителски кредит № от 25.07.2007 г. и допълнително споразумение към него от 31.07.2012 г., обявена за предсрочно изискуема от Банката, предявена като частичен иск от 90 000 лв. от цялата главница от 120 196. 23 лв., ведно със законната лихва върху присъдената сума от 79 037.70 лв., считано от 26.01.2021 г. и са присъдени както допълнително направени разноски от 6 910.74 лв. в първоинстанционното производство, така и разноски от 1 580. 75 лв., направени в хода на въззивното.

Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК, по два въпроса, за които е преценено, че е възможно да са разрешени в противоречие с установената съдебна практика: 1. При върната, поради неплащане на държавна такса, насрещната въззивна жалба, дължен ли е съдът да я разгледа като отговор на редовната въззивна жалба, след като е подадена в установения за това срок, отговаря на всички законоустановени изисквания за отговор, съгласно чл. 263, ал. 1 ГПК и страните са заявили искане в този смисъл?" и 2. Дължен ли е въззивният съд да разгледа и да се произнесе по всички изразени доводи и направени възражения от страните?

В проведеното открито съдебно заседание, страните не се явяват. Единствено се явява процесуалния представител на касаторите, който поддържа касационната жалба и желае да бъде уважена. За първи път излага довод за недопустимост на постановения акт, на основание чл. 299 ГПК, поради наличие на влязло в сила решение, с което същият спор вече е бил разрешен. Представя писмени бележки и претендира направените разноски пред касационната инстанция в размер на 3 171 лв., съобразно представен списък.

Върховен касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, след преценка на изразените становища, ангажираните по делото доказателства и съобразно закона, намира за установено следното:

Първата инстанция е постановила акт, с който е осъдила настоящите касатори да заплатят солидарно на "Фирма"АД София следните суми по сключения между страните договор за потребителски кредит № от 25.07.2007 г. и допълнителното споразумение към него от 31.07.2012 г.: 10 962. 30 лв., дължими падежирани главници за периода 10.02.2016 г. -10.01.2021 г., като е отхвърлил иска за главниците за периода 10.05.2014 г. - 10.01.2016 г. като погасени по давност, както и за сумата над 10 962. 20 лв. до претендираните 90 000 лв., частичен иск от 120 196. 23 лв., както и е присъдил сумата от 599. 14 лв., нотариални разноски за периода 26.06.2017 г. -24.01.2021 г., ведно със законната лихва от 26.01.2021 г. и разноски.

Последвала е въззивна жалба от "Фирма"АД София в отхвърлителната част за разликата над присъдените 10 962. 20 лв. до претендираните 90 000 лв. и насрещна въззивна жалба от физическите лица относно уважената част от иска от 10 962. 20 лв. Не е спорно, че жалбите са били подадени в срок. С разпореждане от 2.03.2022 г., влязло в сила на 15.03.2022 г- насрещната въззивна жалба е била върната поради невнасяне в срок на определената държавна такса. На 7.04.2022 г., процесуалният представител на лицата, подали насрещната въззивна жалба е подал молба, в която е направил искане подадената насрещна жалба да бъде ценена като отговор на въззивната жалба. С разпореждане № 242 от 7.04.2022 г. съдът е оставил без уважение това искане, поради липса на подобна законова възможност. В постановеният от него акт въззивният съд се е произнесъл единствено и само по доводите, изложени във въззивната жалба на "Фирма"АД. Той не е разгледал възражението за наличие на сила на присъдено нещо относно определяне

размера на дължимата главница, пред вид постановяване между същите страни на решение № 528 от 13.12.2016 г. по т. д. № 147/2016 г. на БОС с правно основание чл. 422 ГПК след подадено заявление за издаване на заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК, във връзка с процесния договор за кредит № ... от 25.07.2007 г. Не е обсъдено и възражението за нищожност на сключеното допълнително споразумение към договор за кредит поради наличие на неравноправни клаузи, както и за значението на датата 5.11.2015 г. посочената в цитирания съдебен акт, за дата на настъпване на предсрочната изискуемост и съответно на значението ѝ за погасяване на вземането по давност.

По въпросите, във връзка с които е допуснато касационно обжалване:

В теорията се приема/вж. Българско гражданско процесуално право, стр. 532/, че насрещната жалба е правното средство, което е предназначено да обезпечи действието на принципите на законност, равенство на страните и справедливо състезателно начало във въззивното производство и е израз на доминиращото действие на диспозитивното начало при определяне на неговия обхват. Целта е да се предостави възможност на насрещната страна по въззивната жалба да включи в предмета на обжалване тази част на решението, която е неблагоприятна за нея. По този начин – пред по-горната инстанция се пренася произнасянето по целия предмет на решението. Съгласно чл. 263, ал. 2 ГПК насрещната въззивна жалба се подава в срока за отговор и тя следва да отговаря на изискванията за въззивна жалба /както за съдържание и приложения, съобразно чл. 260 и чл. 261 ГПК, така и за редовност и допустимост/. В практиката се приема за допустимо както насрещната жалба да бъде инкорпорирана в отговора на въззивната жалба /вж. определение по ч. т. д. № 34/2011 г. на II т. о. /, така и отговорът на въззивната жалба да бъде инкорпориран в насрещната въззивна жалба/ вж. определение по ч. т. д. № 1119/2020 г. на II т. о. / и дори – направено в отговора искане за изменение на решението да бъде квалифицирано като насрещна въззивна жалба /вж. решение по гр. д. № 1437/2012 г. на III г. о. / Изхожда се от предпоставките за подаване на насрещна въззивна жалба, които са: постановено решение, от обжалването на което имат интерес насрещните страни, наличие на подадена редовна и допустима въззивна жалба от насрещната страна, висящо въззивно производство и погасено право на самостоятелно обжалване. Когато страната е предпочела вместо отговор на подадената въззивна жалба, да подаде насрещна въззивна жалба, но последната е върната поради неплащане в срок на определената държавна такса, за страната отпада всякаква възможност да обоснове тезата си за неправилност на постановения акт /защото правото ѝ на самостоятелно въззивно обжалване вече е погасено, не е подала отделен отговор, избирайки да подаде само насрещна жалба, която обаче впоследствие е върната/. В тази хипотеза, ако страната е направила искане подлежащата ѝ на връщане насрещна въззивна жалба, да се счете за отговор на въззивната жалба, въззивният съд следва да зачете това искане при положение, че жалбата е била подадена в установения за това срок и отговаря на всички законоустановени изисквания за отговор В тази хипотеза, въззивният съд следва – при постановяване на акта си – да разгледа и да се произнесе по изложените в нея възражения. Ако не направи това и върне насрещната въззивна жалба без да я зачете като отговор въпреки направено нарочно искане в този смисъл, е налице съществено процесуално нарушение, засягащо правото на защита на страната, защото тя не би разполагала с никаква възможност за изразяване на становище и излагане на доводи и възражения. Това разбиране произтича както от същественото значение, което има отговора на въззивната жалба за страната, така и от донякъде сходното му предназначение със съдържанието на насрещната въззивна жалба. С отговора въззиваемият изразява становището си по исканията и оплакванията, обективирани във въззивната жалба – както по отношение на твърдените пороци на първоинстанционния акт, така и спрямо посочените нови факти и доказателства, като се посочват исканите доказателства, чрез които да се проведе насрещно доказване, ако са налице предпоставките за отправяне на подобно искане. Независимо, че по принцип - отговорът се подава от страна, в чиято полза

е решението, а право на насрещна въззивна жалба има страна, срещу която е постановен неблагоприятен резултат, от значение е нормата на чл. 269, изр. 2 ГПК, която задължава въззивният съд да се произнася само по оплакванията във въззивната жалба. Следователно, при подадена въззивна жалба – спорът се пренася пред въззивния съд и той следва да разреши спора, включително и е възможно - въз основа на приетите за установени от първата инстанция факти и обстоятелства, да изведе различни правни изводи, обуславящи различен по смисъл правен резултат. Затова въззиваемият има интерес да разполага с възможност да изложи всички свои оплаквания срещу възприетото в мотивите на първоинстанционното решение, което не му е изгодно, тъй като рискува в противен случай допуснатите от първата инстанция нарушения относно доказателствата и фактите да се превърнат в основа за постановяване на неизгодно за него въззивно решение. Така в практиката си – по отношение на значението на отговора /вж. решения по гр. д. № 667/2022 г. на IV г. о., гр. д. № 2388/2021 г. на III г. о. / ВКС приема, че с отговора си въззиваемият упражнява правото си на защита срещу жалбата, които е проекция на правото му на иск, чието упражняване е подчинено на диспозитивното начало в процеса. В съответствие с това, въззивният съд дължи произнасяне не само по доводите и възраженията, изложени в жалбата, но и в отговора. Това разбиране за значението на отговора като обуславящо предмета на произнасяне на въззивния съд обуславя и отговора на първия въпрос, във връзка с който е допуснато касационно обжалване по следния начин: При върната, поради неплащане на държавна такса, насрещната въззивна жалба, съдът е длъжен да я разгледа като отговор на редовната въззивна жалба, при направено от страната такова искане, след като е подадена в установения за това срок и отговаря на всички законоустановени изисквания за отговор, съгласно чл. 263, ал. 1 ГПК.

По втория въпрос е налице трайно установена съдебна практика, която се споделя от настоящия състав, съгласно която въззивният съд е длъжен да разгледа и да се произнесе по всички изразени доводи и направени възражения от страните както в подадената въззивна жалба, така и в отговора. Непроизнасянето и необсъждането във въззивното решение по всички своевременно заявени възражения и доводи на въззиваемата страна, когато е приет за основателен един от доводите на въззивника за неправилност на първоинстанционното решение и спорът се разглежда по същество от въззивния съд, е съществено нарушение на процесуалните правила, което води до неправилност на въззивното решение и е основание за неговата отмяна /вж. решение по т. д. № 1740/2014 г. на I т. о. /

Имайки пред вид така дадените отговори на поставените въпроси, настоящият съдебен състав намира постановеният въззивен акт за неправилен и счита, че следва да бъде отменен, а делото върнато за ново разглеждане на друг състав. При новото разглеждане, съдът следва да зачете искането на страната за приемане като отговор на подлежащата на връщане насрещна въззивна жалба и да се произнесе по наведените в нея доводи и възражения.

11. На възстановяване по ЗСПЗЗ подлежат земеделски земи, които са били внесени в ТКЗС (независимо дали са били обработвани или не) или са били отнети на друго правно основание или неправомерно. Позоваването на административно решение за възстановяване на собствеността по ЗСПЗЗ предполага твърдение, че имотът подлежи на реституция съгласно някоя от хипотезите на чл. 10 ЗСПЗЗ. По гражданско дело формирането на извод, че влязло в сила реституционно решение на органа по поземлена собственост не е породило правно действие (включително и защото имотът не подлежи на възстановяване, тъй като собствеността и реалните му граници са били запазени през целия период на обобществяване и собственикът не е бил член на ТКЗС), може да се направи само при осъществяване на косвен съдебен контрол при условията на чл. 17, ал. 2 ГПК и само относно оспорените предпоставки

за реституцията от страна на неучаствалото в административното производство лице.

чл. 10 ЗСПЗЗ

чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ

Решение № 137 от 27.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4085/2022 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Д. П. П. и Д. П. П., приподписана от адвокат Р. Д. против решение № 116 от 19.04.2022 г., постановено по гр. д. № 127 по описа за 2022 г. на Окръжен съд - Стара Загора, с което е потвърдено решение № 260805, без дата, по гр. д. № 3697/2020 г. на Районен съд - Стара Загора за уважаване на предявения от И. А. П., Х. А. П., С. Т. Б. и Р. Т. Б. против Д. П. П. и Д. П. П. установителен иск за собственост на недвижим имот, съставляващ празно дворно място с площ от 3715.00 кв. м., находящо се в [населено място], което място съгласно дял трети на Протокол от 12.11.1968 г. по гр. д. № 424/1968 г. на Старозагорския народен съд, втори район, е част от планоснимачен № * в квартал 46 по плана на [населено място], при посочени граници, а съгласно скица № 15-1172064/31.12.2019 г. поземленият имот е с идентификатор *** по кадастралната карта и кадастралните регистри с адрес - местността "Ю.", с площ от 4181 кв. м., с трайно предназначение на територията-зеделска, при начин на трайно ползване - нива, категория - 5, с номер по предходен план на недвижимия имот *, при посочени съседи, на основание придобивна давност, като са отменени нотариален акт за собственост на недвижими имоти придобити по давност № 92, том I, рег. № 1603, дело № 77/2019 г. в частта по т. 7 и нотариален акт № 102, том I, рег. № 1771, дело № 85/2019 г. за собственост по наследство в частта по т. 7, за признаване право на собственост на Д. П. П. и Д. П. П. за 3/8 ид. ч. от описания имот.

И. А. П., Х. А. П., С. Т. Б. и Р. Т. Б. чрез пълномощника си адвокат Й. П. оспорват касационната жалба и претендират възстановяване на направените разноски.

С определение № 1337 от 30.05.2023 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК с цел преценка дали не е очевидно неправилен изводът на въззивния съд, че никоя от страните не е твърдяла имотът да е бил внесен в ТКСЗ и съответно той не е подлежал на реституция по ЗСПЗЗ, при положение, че е констатирал, че ответниците се позовават на реституция по ЗСПЗЗ, извършена в стари реални граници с решение № 36057 от 07.01.1997 г. ПК С. Загора.

Данните по делото са следните:

Въззивният съд е констатирал, че ищците са основали претендираното право на собственост на твърденията, че процесният имот е бил собственост на техния пралядо П. Д. П., починал на 1.05.1958 г., като по силата на делбена съдебна спогодба по гр. д. № 424/1968 г. на Старозагорския народен съд между наследниците му Н. М. М., съпруга и Д. П. Д., Ц. П. М. и М. П. Д., деца, останал в дял на Ц. П. М., на която те са единствени наследници; от момента на извършване на делбата единствено Ц. П. М., а впоследствие само нейните наследници са владели имота, а ответниците никога не са го владели и обитавали. Ответниците са оспорили иска с твърдения, че имотът е възстановен в стари реални граници на наследниците на П. Д. П. с решение № 36057/07.01.1997 г. на ПК С. Загора, въз основа на заявлението, подадено от майка им и на нея било предадено владението, след което бил съставен констативен нотариален акт за собственост на недвижим имот, възстановен по ЗСПЗЗ № 41, т. II, рег. № 952, дело № 280/1999 г. на нотариус с рег. № *; до получаване на исковата молба считали имота за съсобствен и така е бил стопанисван и управляван повече от 20 години. Предявили са възражение за изтекла

в тяхна полза придобивна давност, считано от 1994 г.

Съдът е приел е за установено, че П. Д. П., починал на 1.05.1958 г. е бил общ наследодател на страните по делото. Със спогодба от 12.11.1968 г. г., одобрена от съда по гр. д. № 424/1968 г. по описа на Старозагорския народен (тогава) съд наследниците му са разделили останалите след смъртта му имоти, като всеки е получил реален дял, а процесния имот, част от имот пл. * е дял на Ц. П. М., наследодател на ишците. През 1994 г. В. Д. П., майка на ответниците наследник на нейния съпруг П. Д. П., внук на общия наследодател, е поискала възстановяване на собствеността на земеделските земи на П. Д. П., сред които и на процесния имот. Правото на собственост е било възстановено в стари реални граници на наследници на П. Д. П. с решение № 36057 от 07.01.1997 г. ПК С. Загора. В. Д. П. е била въведена във владение с протокол № 36057 от 23.10.1997 г. Видно от комбинираната скица – приложение № 1 към заключението на вещото лице, имотът е идентичен с част от имот № *, която част има граници от север – имот № *, от запад – *, * и *, от юг – улица. По делото не е спорно, че към 1968 г., когато наследниците на П. Д. П. са сключили процесната спогодба, имотът се е намирал извън регулационните граници на селото. Той е бил включен в кадастралния и застроителен план с решение № К33-18 от 22.08.2012 г. на Комисията за земеделски земи и урегулиран с решение № 1035 от 28.09.2013 г. на ОбС С. Загора в УПИ *, *, кв. 46 с площ 4171 кв. м, без да навлиза в границите на съседните УПИ.

Счел е, че показанията на свидетелите установят, че мястото е било оградено с мрежа и колове (св. Г. И. и Х. Х.), както и с плет (св. П. В. и П. П.) и е било обработвано преди 1992 г.

Посочил е, че делбената съдебна спогодба е способ за ликвидиране на съсобствеността, възникнала по силата на наследственото правоприемство и е годно правно основание за придобиване правото на собственост върху имотите, отредени в дялове на отделните съделител. Обстоятелството дали праводателката на ишците Ц. П. М. са посещавали имота или са го обработвали не рефлектира върху притежаваното от тях право на собственост, тъй като за разлика от владелеца, който трябва да осъществява владението непрекъснато, собственикът не е длъжен да упражнява правомощията си, като това не води до загубване на правото на собственост.

Въззивният съд е посочил, че ответниците (погрешно посочени като ишците) черпят своите права от решение на ПК за възстановяване на имота в стари реални граници. В случая имотът не е бил отнеман физически или юридически и наследниците на Ц. П. М. никога не са губили собствеността. По делото няма данни този имот да е бил внасян в ТКЗС – това не се твърди и от страните по делото. При това положение той не е подлежал на реституция по реда на ЗСПЗЗ. Следователно решението на ПК за възстановяване на собствеността в стари реални граници не може да легитимира ответниците като съсобственици. То не поражда никакви права за тях. Съгласно чл. 14, ал. 1, изр. 3 ЗСПЗЗ решението на поземлената комисия, придружено със скица има силата на констативен нотариален акт и подлежи на оборване със всички допустими доказателствени средства по ГПК. Ответниците (погрешно посочени като ишците) предявяват още едно основание за придобиване на правото на собственост, а именно давност, която е започнала да тече от 1994 г. По делото е установено, че за имота са полагани грижи и се е обработвал от другите наследници, но отпреди тази година – така свид. Г. И. и свид. П. В.. Свидетелите не установяват след 1994 г. кои лица са обработвали имота, нито дали те са упражнявали фактическа власт с намерение за своеене. За този период свидетелските показания са твърде общи и неконкретни. Така свид. И. твърди, че е виждал после (след като е напуснал през 1990/91 г.) други хора да работят, а свидетелите В. и П. не знаят кой го е работил.

В обобщение въззивният съд е формирал извод, че ишците са собственици на процесния имот по силата на наследствено правоприемство, а тяхната наследодателка – по

силата на съдебна спогодба, а ответниците не са станали съсобственици по силата на решението на ПК, както и не са го придобили по давност.

По основанията за допускане на касационно обжалване:

Изводът на въззивния съд, че никоя от страните не е твърдяла имотът да е бил внесен в ТКЗС и съответно той не е подлежал на реституция по ЗСПЗЗ е очевидно неправилен, като противоречащ на констатацията на съда, че ответниците се позовават на реституция по ЗСПЗЗ, извършена в стари реални граници с решение № 36057 от 07.01.1997 г. на ПК С. Загора в полза на наследниците на П. Д. П., починал през 1958 г. и явяващ се общ наследодател на страните.

На възстановяване по ЗСПЗЗ подлежат земеделски земи, които са били внесени в ТКЗС (независимо дали са били обработвани или не) или са били отнети на друго правно основание или неправомерно. Позицията на административно решение за възстановяване на собствеността по ЗСПЗЗ предполага твърдение, че имотът подлежи на реституция съгласно някоя от хипотезите на чл. 10 ЗСПЗЗ. По гражданско дело формирането на извод, че влязло в сила реституционно решение на органа по поземлена собственост не е породило правно действие (включително и защото имотът не подлежи на възстановяване, тъй като собствеността и реалните му граници са били запазени през целия период на обобществяване и собственикът не е бил член на ТКЗС), може да се направи само при осъществяване на косвен съдебен контрол при условията на чл. 17, ал. 2 ГПК и само относно оспорените предпоставки за реституцията от страна на неучастващото в административното производство лице.

По основателността на касационната жалба:

Въззивното решение частично е процесуално недопустимо, а в останалата си част е неправилно.

Като наследници на П. Д. П. ищите са собственици общо на 1/4 (2/8) ид. ч. от процесния имот (пряката им наследодателка Ц. П. М. наследява баща си П. Д. П., но не и преживялата го втора съпруга Н. М. П. и с тези права е участвала при извършване на делбата с Протокол от 12.11.1968 г. по гр. д. № 424/1968 г. на Старозагорския народен съд, втори район). За тези права липсва спор с ответниците, които твърдят, че имотът е съсобствен като реституиран на наследниците на П. Д. П., а съответно и липсва правен интерес от предявения установителен иск за собственост.

По отношение на останалите 3/4 ид. ч. искът е процесуално допустим. Основателен е доводът на касаторите, че в нарушение на материалния закон и на процесуалните правила, Окръжен съд-Стара Загора не е зачел правното действие на реституционното решение № 36057 от 07.01.1997 г. на ПК С. Загора.

С т. 1 на задължителното за съдилищата Тълкувателно решение № 1 от 1997 г., ОСГК на ВКС е разяснено, че административните реституционни решения за възстановяване правото на собственост върху земеделски земи имат конститутивно действие. Конститутивното действие на решенията за възстановяване на собствеността в съществуващи или възстановими стари реални граници или с план за земеразделяне означава, че собствеността за възстановява за в бъдеще след влизането им в сила (решение № 155 от 13.09.2016 г. по гр. д. № 4607/2015 г., IV г. о.). В практиката на ВКС е дадено и тълкуване, че не подлежат на възстановяване по ЗСПЗЗ имотите, застроени със жилищни или селскостопански сгради или използвани като дворни места, ако не са включени в блок на ТКЗС, не са причислени към държавния поземлен фонд, владени са от собствениците или ползващите ги лица в реални граници през целия период на обобществяването на земеделските земи и собствениците им не са били член-кооператори (решение № 218 от 29.09.2014 г. по гр. д. № 6670/2014 г., I г. о., решение № 109 от 25.05.2016 г. по гр. д. № 356/2016 г., I г. о.).

В първоначалната и уточнителната искова молба ищите са основали претендираното право на собственост на твърденията, че процесният имот е бил собственост на П. Д. П.,

починал през 1958 г. и въз основа на съдебна спогодба от 12.11.1968 г. в производство по съдебна делба е придобит от тяхната наследодателка Ц. П. М., от който момент само тя, а впоследствие нейните наследници са упражнявали фактическата власт върху имота, поради което при условията на евентуалност се позовават и на придобивна давност.

Съдебно-спогодителния протокол от 12.11.1968 г. по гр. д. № 424/1968 г. на Старозагорския народен съд не може понастоящем да легитимира собствеността на ишците като наследници на Ц. П. М.. В исковата молба и в хода на първоинстанционното производство липсват техни твърдения и ангажирани доказателства, че общия наследодател П. Д. П., респективно пряката им наследодателка Ц. П. М. не са били членове на ТКЗС, с оглед на което да се преценява дали правото на собственост е било запазено в реални граници в периода на колективизацията на земеделските земи, а съответно и да се формира извод, че имотът не е подлежал на реституция. От приетите писмени доказателства и експертно заключение е установено, че процесният имот е бил дворище, включено в регулацията на [населено място] с плана от 1927 г., но изключено с плана от 1964 г. Липсата на твърдения и доказателства, че наследодателите не са били членове на ТКЗС, обстоятелството, че от 1964 г. имотът е извън регулация и след спогодбата от 1968 г. вече не е бил дворище, доколкото съседният урегулиран имот и сградата в него са поставени в дял на М. П. Д., както и влязлото в сила решение № 36057 от 07.01.1997 г. на ПК С. Загора обуславят извод, че имотът е подлежал на реституция по ЗСПЗЗ като земеделска земя. В мотивите към т. 1 на Тълкувателно решение № 1 от 1997 г., ОСГК на ВКС е разяснено, че с разпоредбите в чл. 10 ЗСПЗЗ законодателят е обусловил собствеността върху земеделските земи от факта на възстановяването им в реални граници, което се осъществява с решение на органа по поземлена собственост на основание чл. 14, ал. 1 от ЗСПЗЗ. Делбената спогодба от 12.11.1968 г. се явява само документ по чл. 12, ал. 2 ЗСПЗЗ, удостоверяващ правото на възстановяване на собствеността на лицето, което я е притежавало преди обобществяването. Ц. П. М. обаче не е иницирала административно производство за възстановяване правото на собственост на процесния имот в срока по чл. 11, ал. 1 ЗСПЗЗ, нито нейните наследници са установили по съдебен ред чрез иск по чл. 11, ал. 2 ЗСПЗЗ правото на възстановяване на собствеността. Твърдението на ишците в първоначалната искова молба, че процесният имот неправилно е бил възстановен на наследниците на П. Д. П., тъй като негов собственик е била Ц. П. М., по същество е свързано със спор за материално право по смисъла на чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ, чието разглеждане е недопустимо при липса на иницирана административна процедура за възстановяване собствеността на придобития през 1968 г. от Ц. П. М. процесен имот.

Ишците не се легитимират като изключителни собственици на процесния имот и на наведеното евентуално придобивно основание - изтекла придобивна давност. Щом имотът подлежи на възстановяване по ЗСПЗЗ срокът на придобивната давност може да започне да тече едва от постановяване на реституционното решение за възстановяване правото на собственост – в случая от 7.01.1997 г. По делото липсват доказателства след тази дата ишците да са установили самостоятелна фактическа власт, отблъсквайки правата на останалите наследници на П. Д. П.. С Тълкувателно решение № 1 от 6.08.2012 г. по т. д. № 1/2012 г., ОСГК на ВКС е разяснено, че независимо от какъв юридически факт произтича съсобствеността, е възможно този от съсобствениците, който упражнява фактическа власт върху чуждите идеални части, да превърне с едностранни действия държането им във владение. Ако се позовава на придобивна давност за чуждата идеална част, той трябва да докаже при спор за собственост, че е извършил действия, с които е обективизирал спрямо останалите съсобственици намерението да владее техните идеални части за себе си. Впечатленията на свидетеля Г. Т. И. са от периода 1985, но преди 1990 г., а свидетелят Х. Д. Х. заявява, че поне 50 години баба Ц. и наследниците са се грижили за имота и не знае да е имало претенции. Същевременно по делото са налице доказателства, че ишците са

признавали правата на ответниците като съсобственици въз основа на реституционното решение № 36057 от 07.01.1997 г. на ПК С. Загора – издаден въз основа на това решение констативен нотариален акт № 41, том II, рег. № 952, дело № 280/1999 г. и молба рег. № ТЗ-797 от 13.06.2007 г. за включване на имота в регулация, подписана от всички наследници на П. Д. П.

При тези изводи въззивното решение в частта, с която е уважен установителния иск за собственост относно 3/4 ид. ч. от процесния имот следва да бъде отменено и вместо него да се постанови друго за отхвърляне на иска.

12. В случай, че до приключване на първоначалното въззивно производство възражение за родова неподсъдност на спора не е направено от страните, нито е повдигнато служебно от съда, новият въззивен състав, на когото ВКС е върнал делото за да разгледа спора по същество, не би могъл наново да се произнася по допустимостта на първоинстанционното решение, защото тези възражения са преклудирани, предвид разпоредбата на чл. 119, ал. 1 ГПК и препращащата норма на чл. 293, ал. 4 ГПК към чл. 270 ГПК и тъй като при произнасянето на ВКС по допустимостта на първоначалното въззивно решение е налице произнасяне и по допустимостта на решението на първоинстанционния съд. Поради изложеното, въззивният съд на когото касационната инстанция е върнала делото за повторно разглеждане на спора, няма правомощието да се произнася служебно за липсата на родова компетентност на първоинстанционния съд, когато ВКС не е констатирал такова нарушение

чл. 33, ал. 1 ЗЗД

чл. 34 ЗЗД

чл. 119, ал. 1 ГПК

Решение № 142 от 31.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 691/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Яна Вълдобрева

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 1639/13.06.2023 г., постановено по настоящото дело е допуснато касационно обжалване по касационната жалба на Й. П. Г., на решение № 243/09.12.2022 г. по в. гр. д. № 414/2022 г. на Габровския окръжен съд. С обжалваното решение е обезсилено, като недопустимо решение № 421/04.01.2021 г. по гр. д. № 2070/2019 г. на РС-Габрово в частта, с която по иск с правно основание чл. 33, ал. 1 ЗЗД на Й. Г. (процесуален правоприемник на първоначалния ищец Д. Й. Г.) срещу Църковно настоятелство при Храм "Света Троица"-Габрово е унищожен договор за продажба на недвижими имоти, сключен на 17.04.2018 г. между Й. П. Т. (починал на 11.09.2019 г.), като продавач, и Църковно настоятелство при Храм "Света Троица"-купувач, оформен в нот. акт № 45, том № I, рег. № 792, нот. дело № 39/2018 г. на нотариус А. Ц. с рег. №*** при НК и с район на действие РС-Габрово, както и в частта, с която Й. Г. е осъдена по насрещен иск с правно основание чл. 34 ЗЗД да плати на Църковното настоятелство сумата 9 000 лева-платената цена по договора за продажба, обективизиран в описания нот. акт от 17.04.2018 г. Делото е изпратено за разглеждане на родово компетентния като първа инстанция Окръжен съд - Габрово в частта по предявения от Й. Г. иск по чл. 33, ал. 1 ЗЗД за унищожаване на договора за продажба на недвижим имот от 17.04.2018 г. и в частта по предявения от Църковното настоятелство при Храм "Света Троица" насрещен иск по чл. 34 ЗЗД.

Обжалване е допуснато, на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 и т. 3 ГПК по следните процесуалноправни въпроси: 1. При иск за унищожаване на договор за покупко-продажба на няколко недвижими имота, как се определя цената на иска, която има значение за

родовата подсъдност- според данъчната оценка на всеки един от имотите, предмет на договора за продажба, от общия сбор на данъчните оценки на имотите или от стойността на договора и 2. Има ли правомощие въззивният съд, на когото ВКС е върнал делото за повторно разглеждане, да се произнася служебно за липсата на родова компетентност на първоинстанционния съд, ако ВКС не е констатирал такова нарушение.

По първия поставен въпрос този състав на ВКС приема следното:

Искът по чл. 33, ал. 1 ЗЗД, с който се претендира унищожаване на правна сделка е оценяем по смисъла на чл. 68 ГПК. Съгласно тази норма цената на иска е паричната оценка на предмета на делото. Предмет на делото, образувано по иск с правно основание чл. 33, ал. 1 ЗЗД е сключената и атакувана с конститутивния иск сделка. Не съществуват спорове в теорията и в съдебната практика относно облигационния характер на иска по чл. 33, ал. 1 ЗЗД, предвид това цената му се определя от данъчната оценка на имота, предмет на договора, съгласно чл. 69, ал. 1, т. 4 ГПК във вр. с чл. 69, ал. 1, т. 2 ГПК. Препращането направено в чл. 69, т. 4 към т. 2 на същата норма от ГПК е приложимо само за облигационни сделки с вещно-транслативен ефект, в които предмет на прехвърлянето са вещни права. При такива договори от значение е данъчната, а при липса на такава - пазарната оценка на имота. Тази величина предполага "стойността на договора" по смисъла на чл. 69, ал. 1, т. 4 ГПК, независимо от възмездността или безвъзмездността на придобиването. Когато предмет на договора, чието унищожаване се иска е поземлен имот с построените в него сгради и страните по сделката са уговорили прехвърлянето като съвкупност за обща продажна цена, цената на иска се определя от общия сбор на данъчните оценки на имотите, предмет на договора.

По втория поставен за разглеждане въпрос, този състав на ВКС дава следния отговор:

Процесуалният закон установява система от правила, по които съдилищата извършват проверка на подсъдността по заведените за разглеждане граждански дела. Проверката на подсъдността се извършва от съда, пред който първоначално е образувано производството по реда на чл. 118 и чл. 119 ГПК. Родовата подсъдност е абсолютна процесуална предпоставка за надлежното упражняване на правото на иск. Съгласно чл. 119, ал. 1 ГПК възражение за родова подсъдност може да се прави до приключване на производството във втората инстанция и може да се повдига служебно от съда. Въззивният съд, когато следи служебно за подсъдността (в хипотезата на чл. 119, ал. 1 ГПК), има същите задължения като сезирания първоинстанционен съд и ако приеме, че спорът не е бил родово подсъден на първата инстанция, той е длъжен да обезсили първоинстанционното решение и да изпрати делото на компетентния (според него) съд да разгледа този спор като първа инстанция (чл. 270, ал. 3 изр. 2 ГПК).

В случаите, в които ВКС е върнал делото за повторно разглеждане на въззивния съд, с указания спорът да бъде разгледан по същество, новият състав на въззивната инстанция е длъжен, съгласно разпоредбата на чл. 294, ал. 1 ГПК, да съобрази тези указания. Задължителността на указанията на касационния съд обхващат не само материалния, но и процесуалния закон и имат за цел да насочат въззивния съд към съдопроизводствени действия, необходими за правилното решаване на спора. При повторното разглеждане на делото, производството следва да започне от онова незаконосъобразно действие, което е послужило като основание за отмяна. С разпоредбата на чл. 294, ал. 1, изр. 2 ГПК е въведено изрично задължение на въззивния съд, на когото делото е върнато за ново разглеждане от ВКС да зачете процесуалните действия на съда и на страните, посочени от касационната инстанция като надлежно извършени и да не зачете тези, посочени, като ненадлежно осъществени, както и да извърши предписаните в отменителното решение на ВКС процесуални действия. В случай, че до приключване на първоначалното въззивно производство възражение за родова неподсъдност на спора не е направено от страните, нито е повдигнато служебно от съда, новият въззивен състав, на когото ВКС е върнал делото за да разгледа спора по същество, не би могъл наново да се произнася по

допустимостта на първоинстанционното решение, защото тези възражения са преклудирани, предвид разпоредбата на чл. 119, ал. 1 ГПК и препращащата норма на чл. 293, ал. 4 ГПК към чл. 270 ГПК и тъй като при произнасянето на ВКС по допустимостта на първоначалното въззивно решение е налице произнасяне и по допустимостта на решението на първоинстанционния съд. Поради изложеното, въззивният съд на когото касационната инстанция е върнала делото за повторно разглеждане на спора, няма правомощието да се произнася служебно за липсата на родова компетентност на първоинстанционния съд, когато ВКС не е констатирал такова нарушение.

Предвид дадените отговори на поставените за разглеждане процесуалноправни въпроси, съставът на ВКС намира за основателна подадената от Й. Г. касационна жалба.

При извършената служебна проверка съдът не установи пороци, водещи до нищожност или недопустимост на обжалваното въззивно решение, поради което намира същото за валидно и процесуално допустимо. При извършената касационна проверка относно правилността на обжалваното решение, съгласно разпоредбите на чл. 290, ал. 2 и чл. 295, ал. 1 от ГПК, съдът намира следното:

Пред Габровския районен съд е предявен иск по чл. 33, ал. 1 ЗЗД за унищожаване на договор за покупко-продажба на недвижими имоти от 17.04.2017 г., като сключен поради крайна нужда и при явно неизгодни условия и насрещен иск по чл. 34 ЗЗД, предявен от ответника против ищеца за заплащане на продажната цена по процесния договор. Първоинстанционният съд е приел иска за основателен и е унищожил процесния договор, както и на основание чл. 34 ЗЗД е осъдил ищцата да плати на ответника сумата 9 000 лева-платената цена по договора за продажба.

Въззивният ОС-Габрово е обезсилил първоинстанционното решение и е прекратил производството по иска, приемайки, че срокът по чл. 33, ал. 2 ЗЗД за предявяването му е преклузивен и същият е изтекъл преди датата на подаване на исковата молба.

С решение № 50160/25.10.2022 г. по гр. дело № 3080/2021 г. на III ГО на ВКС въззивното решение е отменено с мотиви, че срокът по чл. 33, ал. 2 ЗЗД е давностен (а не преклузивен, както е приел съставът на ОС-Габрово), започва да тече от сключването на договора и по въпроса дали искът е погасен по давност съдът може да се произнесе само по надлежно въведено възражение за изтекла давност, направено от ответната страна, но не и служебно. В случай, че по направеното от ответника възражение за изтекла давност се установи, че срокът за предявяването е пропуснат, искът следва да се приеме за неоснователен. Съставът на ВКС е върнал делото на друг въззивен състав на Габровския окръжен съд за разглеждане на иска по чл. 33, ал. 1 ЗЗД.

При повторното разглеждане на делото, новият въззивен състав е приел, че решението на РС-Габрово е валидно, но недопустимо в частта по отношение на иска по чл. 33, ал. 1 ЗЗД, поради нарушаване правилата на родовата подсъдност. За да направи този извод, съдът е съобразил, че с разпореждане № 378/21.01.2020 г. на РС-Габрово исковата молба е оставена без движение с указания за представяне на данъчна оценка на процесните имоти, предмет на договора, чието унищожаване се претендира, както и за доплащане на пълния размер на дължимата държавна такса. В указания срок ищцата е представила удостоверение за данъчна оценка на имотите и платежен документ, доказващ заплащането на остатъка от дължимата ДТ, уточнявайки, че цената на иска е 37 132, 30 лева. Въззивният съд е взел предвид, че според удостоверението по чл. 264, ал. 1 ДОПК от 23.01.2020 г. актуалната данъчна оценка на недвижимите имоти, предмет на процесната сделка, е: за поземления имот с площ 217 кв. м - 2 460, 80 лева; за построените в имота: сграда с площ 48 кв. м - 9 924, 10 лева; за сграда с площ 6 кв. м - 649, 80 лева; за сграда с площ 35 кв. м - 11 230, 70 лева; за сграда с площ 37 кв. м - 10 091, 60 лева; за сграда с площ 45 кв. м - 2 775, 30 лева, като общият размер на данъчната оценка на имотите, предмет на процесния договор за покупко-продажба, е 37 132, 30 лева. Посочил е, че според процесния договор за покупко-продажба, оформен в нот. акт № 45, том № I, рег. № 792/17.04.2018

г. на нотариус А. Ц., предмет на сделката е прехвърлянето на правото на собственост върху описаните имоти срещу уговорена обща продажна цена 9 000 лева при наличие на уговорка за запазване на пожизнено безвъзмездно право на ползване в полза на продавача. Съдът е взел предвид, че при искове за съществуване, за унищожаване или за разваляне на договор, съгласно чл. 69, ал. 1, т. 4, във вр. с т. 2 ГПК, когато сделката е транслативна с предмет вещни права върху недвижими имоти, цената на иска съвпада със сбора от данъчните оценки на имотите. Приел е, че в случая определената по реда на чл. 69, ал. 1, т. 4 вр. т. 2 ГПК цена на иска по чл. 33, ал. 1 ЗЗД се формира от сбора на данъчните оценки на имотите, предмет на процесния договор и същата е в размер 37 132, 30 лева; предявеният иск е облигационен, не попада сред изключенията по чл. 104, т. 4 ГПК, и същевременно цената му надвишава 25 000 лева, поради което е родово подсъден на Окръжен съд - Габрово като първа инстанция. Посочил е, че след като районият съд се е произнесъл по иск, който не му е родово подсъден, е постановил процесуално недопустимо съдебно решение, което на основание чл. 270, ал. 3, изр. 2 ГПК следва да бъде обезсилено, а делото - изпратено на родово компетентния като първа инстанция окръжен съд. По отношение на предявения при условията на евентуалност насрещен иск по чл. 34 ЗЗД въззивният съд е посочил, че и този иск е родово подсъден на компетентния като първа инстанция Окръжен съд - Габрово, по реда на чл. 104, ал. 1, т. 6 ГПК, поради което постановеното решение е недопустимо и в тази му част.

С оглед отговора на поставения първи процесуалноправен въпрос законосъобразно въззивният съд е приел, че предявеният иск по чл. 33, ал. 1 ЗЗД е облигационен и цената му се определя от правилото на чл. 69, ал. 1, т. 4 във вр. с т. 2 ГПК като сбор от данъчните оценки на имотите, предмет на договора, доколкото страните по него са изразили воля за прехвърляне на имотите в съвкупност и за обща продажна цена.

Предвид дадения отговор на втория въпрос, в нарушение на съдопроизводствените правила (чл. 119, ал. 1 ГПК и чл. 294, ал. 1 ГПК) въззивният съд, при повторното разглеждане на делото е извършил служебна проверка на родовата подсъдност без да разполага с правомощие за това. Както се посочи, новият въззивен състав, на когото касационната инстанция е върнала делото за да разгледа спора по същество, следва да зачете допустимостта на първоинстанционното решение във връзка с родовата подсъдност. При повторното разглеждане на делото възможността за проверка на родовата подсъдност е преклудирана, съгласно разпоредбата на чл. 119, ал. 1 ГПК, доколкото до приключване на първоначалното въззивно производство страните не са направили възражение за родова неподсъдност на спора, нито съдът служебно е повдигнал този въпрос. След като ВКС в отменителното решение не е констатирал подобно нарушение и първоначалното въззивно решение е отменено от касационната инстанция с указания искът по чл. 33, ал. 1 ЗЗД да бъде разгледан по същество, новият състав на въззивната инстанция е следвало да разгледа предявения иск, съобразно дадените указания.

Изложеното дава основание за отмяна на решението и връщане на делото на въззивния съд за произнасяне по съществото на спора.

13. Когато ищецът извежда правния си интерес от упражнявано владение и очакване да придобие собствеността по давност, а ответникът се легитимира с договор за придобиване на собствеността, сключен с неособственик, то целеният правен резултат е ищецът да продължи да упражнява владението си несмущавано и да може да се позове на придобивна давност в съответния момент и спрямо действителния собственик. При уважаване на иска този резултат би бил постигнат. Ето защо правен интерес от водене на такъв отрицателен установителен иск е налице. Евентуалните пречки пред ищеца да придобие собствеността по давност, произтичащи от отношенията му с трето лице, не преграждат интереса му против

ответника, който разполага с документ за собственост и смущава владението. [...]

Изводът, че действителен собственик на имота е неучастващо в делото лице Община [община] и че са налице законови пречки ищцата да се позове на придобивна давност спрямо това лице, не прегражда интереса ѝ да отрече правата на ответниците, които разполагат с титул за собственост върху същия имот и смущават владението ѝ. Затова следва да се признае, че тя разполага с правен интерес да води отрицателен установителен иск спрямо ответниците. Като е преценявал правния интерес, изхождайки не от отношенията на ищцата с ответниците, а от отношенията ѝ с трето за спора лице, съдът е постановил неправилен акт.

чл. 92 ЗС

§ 1, ал. 1 ЗС

Решение № 50071 от 26.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2912/2022 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева

Производство по чл. 290 ГПК.

Допуснато е касационно обжалване на въззивно решение № 362 от 21.04.2022 г. по гр. д. № 2027/2021 г. на Бургаски окръжен съд, с което е обезсилено решение № 260175 от 04.08.2021 г. по гр. д. № 1133/2020 г. на Несебърски районен съд и е прекратено производството по предявения от Е. К. М. против А. Х. Х. и Ж. Д. Х. отрицателен установителен иск, че ответниците не са собственици на самостоятелен обект в сграда с идентификатор ***** по КKKP на [населено място], на третия етаж в жилищна сграда с идентификатор *****, с площ 43,74 кв.м., с предназначение склад и на самостоятелен обект в сграда с идентификатор ***** по КKKP на [населено място], на третия етаж в същата жилищна сграда, с площ 45,46 кв.м., с предназначение склад, при посочени съседни.

В касационната жалба на ищцата Е. К. М. се поддържа недопустимост на решението като постановено по непредявен иск, тъй като съдът се е произнесъл по правото на собственост на ищцата, а не на ответниците. Твърди се и неправилност поради неправилна преценка на правния интерес от водене на иска.

Ответниците А. Х. Х. и Ж. Д. Х. оспорват жалбата.

С определение № 50124 от 30.03.2023 г. е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса: налице ли е правен интерес от водене на отрицателен установителен иск за собственост от ищец, който упражнява фактическа власт върху имота и има очакване да придобие собствеността по давност, спрямо ответник, който се легитимира като собственик въз основа на правна сделка, сключена с несобственик.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение като разгледа жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Предявен е отрицателен установителен иск за собственост по отношение на два самостоятелни обекта в сграда с предназначение "за склад", находящи се на трети етаж в жилищна сграда в [населено място], [улица], върху които ищцата упражнява фактическа власт. Ищцата излага в исковата молба, че сключила с М. П. Т. предварителен договор за покупко-продажба на 05.07.2013 г., с който Т. се задължила да ѝ продаде апартамент № 5, лев, на четвърти етаж, като владението ѝ било предадено през месец юли 2013 г. С договор от 18.08.2015 г. на ищцата е предадено владението от М. Т. и върху апартамент № 6, десен, на същия етаж, а на 03.11.2018 г. е сключен между тях предварителен договор за покупка на този апартамент. Впоследствие ищцата установила, че праводателката ѝ не разполага с учредено право на строеж или право на собственост върху процесните имоти и те са незаконно построени. Собственик на надстройката се явява собственика на земята Община Несебър. Междувременно, на 10.11.2020 г. ответникът А. Х. и съпругата му Ж. Х.

с два нотариални акта се легитимират като собственици на същите обекти, прехвърлени им от М. Т. като погашение на задължение въз основа на споразумение от 09.11.2020 г. Ищцата твърди, че тези нотариални сделки не са породили вещно-транслативен ефект, тъй като прехвърлителката М. Т. не е разполагала с право на собственост или учредено в нейна полза право на строеж върху двата склада. Тъй като ответникът отправил към нея покана да освободи обектите, то за нея е налице интерес от предявяване на иска за отричане правото на собственост на ответниците.

По делото безспорно, че апартаментите № 5 и 6, описани в предварителните договори на ищцата, са идентични с процесните два склада, нанесени в кадастралната карта. Събраните гласни доказателства потвърждават, че ищцата упражнява фактическа власт върху процесните имоти от месец юли 2013 г. и месец август 2015 г., когато ѝ е било предадено владението върху тях от страна на М. Т..

Събраните писмени доказателства установяват, че праводателката и на двете страни М. Т. е приобретател на право на строеж за изграждане на жилищна сграда в ПИ с идентификатор *** по КК на [населено място], със застроена площ от 84 кв.м. и РЗП от 259 кв.м., което ограничено вещно право ѝ е прехвърлено от Н. К. В.. На последния Община Несебър е учредила право на строеж с договор от 15.11.2011 г. и е издала разрешение за строеж за изграждане на триетажна жилищна сграда, (ниско застрояване до 10 м), съгласно одобрени проекти, като отстъпеното право на строеж не включва строителство над трети етаж. От приетото по делото заключение на техническа експертиза се установява, че имотите предмет на делото, за които всяка от страните претендира, са едни и същи, и са изградени са на кота +8.70 /покрив/. Те не са предвидени по одобрените проекти, според които на кота +8.28 има първи тавански складов етаж и са предвидени складове - 3 броя ляво и 3 броя дясно. Реалното изпълнение на място е жилище № 5 и жилище № 6 на четвърти етаж.

При тези данни решаващият съд е приел, че надстрояването над третия етаж на процесната сграда е извършено без да е надлежно учредено право на строеж от собственика на земята Община Несебър, поради което надстройката, в която се намират двата процесни самостоятелни обекта, е собственост на собственика на земята на основание чл. 92 ЗС по приращение. Горното не се оспорва от страните, напротив, ищцата изрично го потвърждава в исковата си молба.

Първоинстанционният съд е уважил предявения отрицателен установителен иск. Първо е мотивирал, че за ищцата е налице правен интерес, тъй като е владеец на имотите въз основа на двата предварителни договора и има очакване да придобие собствеността по давност. По същество е приел, че М. Т. не е била собственик на апартаментите, които е прехвърлила на ответниците, а собственик е Община Несебър на основание чл. 92 ЗС. Сделките в полза на ответниците нямат вещнопрехвърлителен ефект, което обуславя основателността на предявения от ищцата иск.

Въззивният съд, в рамките на правомощията си да следи служебно за допустимостта на решението в обжалваната част, е приел, че първоинстанционното решение е недопустимо, тъй като предявеният отрицателен установителен иск е недопустим, поради липса на правен интерес. Ищцата претендира да е владеец на спорните имоти и в това си качество отрича правата на ищите, за може да придобие собствеността върху имотите на основание давностно владение. По делото е безспорно, че собственик на поземления имот с идентификатор ***, върху който е изградена сградата, е Община Несебър, както и е безспорно, че за надстрояването на сградата над третия етаж липсва надлежно учредено право на надстрояване в полза на праводателката на ответниците М. Т., което означава, че по силата на приращението по чл. 92 ЗС построеното извън учреденото право на строеж, което съставлява самостоятелен обект, е собственост на собственика на земята Община Несебър. При това положение за ищцата не съществува правен интерес да отрича правата на ответниците, без преди това да е отрекла правата на общината, тъй като уважаването на

иска по никакъв начин не би рефлектирало върху нейната правна сфера. Имотът е общински и е налице законна пречка за придобиването му от ищцата на основание давностно владение, предвид установения мораториум с § 1, ал. 1 ЗД на ЗС. Ето защо, съдът е приел, че за ищцата не съществува правен интерес да води отрицателния установителен иск против ответниците. Позовал се е и на практиката на ВКС по Решение № 63/24.06.2020 г. по гр. д. № 2763/2019 г. на I г. о. Посочил е, че изводът за липса на правен интерес не се променя от обявената с Решение № 3/24.02.2022 г. на Конституционния съд по к. д. № 16/2021 г. за противоконституционна нормата на § 1, ал. 1 ЗД ЗС, доколкото с това не се засяга досегашния ефект на посочената разпоредба - последиците от преустановяване на мораториума настъпват от момента на влизане в сила на решението на КС.

По основанията за допускане на касационно обжалване.

Принципни разяснения относно правния интерес за предявяване на отрицателен установителен иск за собственост се съдържат в Тълкувателно решение № 8/2012 г. на ОСГТК. Една от хипотезите, посочени в тълкувателния акт, при които се признава интерес за ищеца да отрече правата на ответника, е когато ще има възможност да придобие правото на собственост по давност. Преценката на правния интерес е винаги конкретна и се прави с оглед отношенията между страните по спора, тъй като между тях ще се разпростре силата на пресъдено нещо. Изводът за наличие на правен интерес се гради на преценката дали чрез позитивно за ищеца решение би се постигнал целения от него правен резултат. Когато ищецът извежда правния си интерес от упражнявано владение и очакване да придобие собствеността по давност, а ответникът се легитимира с договор за придобиване на собствеността, сключен с неособственик, то целеният правен резултат е ищецът да продължи да упражнява владението си несмущавано и да може да се позове на придобивна давност в съответния момент и спрямо действителния собственик. При уважаване на иска този резултат би бил постигнат. Ето защо правен интерес от водене на такъв отрицателен установителен иск е налице. Евентуалните пречки пред ищеца да придобие собствеността по давност, произтичащи от отношенията му с трето лице, не преграждат интереса му против ответника, който разполага с документ за собственост и смущава владението.

По касационната жалба.

Изводът на въззивния съд за липса на правен интерес е неправилен.

Първо, посоченото от въззивния съд Решение № 63 от 24.06.2020 г. по гр. д. № 2763/2019 г. на I г. о. на Върховния касационен съд не подкрепя застъпената от Бургаски окръжен съд теза за липса на правен интерес от водене на настоящия иск. В това решение е разгледан отрицателен установителен иск за собственост между владелец и Община, и е признато, че владелецът има правен интерес да отрича правото на собственост на общината, основано на акт за общинска собственост, за да може да се позове на придобивна давност. Решението не съдържа изводи за правния интерес от иск като настоящия - предявен от владелец, преди изтичане на давностния срок, срещу лицето, което се легитимира като собственик на общинския имот с нотариален акт за собственост. В случая и ищцата, и ответниците черпят правата си от един и същ и праводател - М. Т.. Ищцата е сключила с нея предварителен договор, а ответниците - окончателен договор за прехвърляне на имотите. Безспорно е, че праводателката не е била собственик, а собственик по приращение се явява Община Несебър. Безспорно е също, че ищцата е във владение на имотите от 2013 г. и от 2015 г. В тази ситуация с отричане правата на ответниците ищцата би постигнала запазване фактическата си власт (ответниците ще бъдат възпрени да искат предаване на владението въз основа на нотариалния си акт или да претендират обезщетение за ползване) с произтичащите от това последици при евентуален бъдещ спор с Община Несебър. Изводът, че действителен собственик на имота е неучастващо в делото лице Община Несебър и че са налице законови пречки ищцата да се

позове на придобивна давност спрямо това лице, не прегражда интереса ѝ да отрече правата на ответниците, които разполагат с титул за собственост върху същия имот и смущават владението ѝ. Затова следва да се признае, че тя разполага с правен интерес да води отрицателен установителен иск спрямо ответниците. Като е преценявал правния интерес, изхождайки не от отношенията на ищцата с ответниците, а от отношенията ѝ с трето за спора лице, съдът е постановил неправилен акт.

Горният извод обуславя отмяна на обжалваното решение, с което производството е прекратено поради недопустимост и връщане на делото на въззивния съд за разглеждане на спора по същество.

14. Конститутивният иск по чл. 56, ал. 1 ЗН е предоставен на разположението на всеки кредитор, който не може да се удовлетвори от имуществото на своя длъжник. С този иск кредиторът претендира правната промяна (унищожението на отказ от наследство) единствено и само в своя полза, с оглед възможността да насочи принудителното изпълнение за удовлетворяване на вземането си върху имущество от наследството. Предпоставките за уважаването му са: ищецът да има качеството "кредитор", длъжникът да е направил валиден отказ от наследство, невъзможност на кредитора да се удовлетвори от имуществото на длъжника. Не се изисква знание за увреждането нито от длъжника, нито от трети лица. Не е необходимо вземането да е изискуемо, нито пък да е ликвидно. Самото вземане на кредитора срещу длъжника-наследник не е предмет на делото, образувано по иска по чл. 56 ЗН; страната, поискала отмяната на извършения отказ от наследство, следва да установи само качеството си на кредитор, а не да провежда пълно и главно доказване на правата си, от които черпи правен интерес. Постановеното по този иск решение не формира сила на пресъдено нещо относно съществуването или несъществуването на вземането и размера му, предявяването на иска няма за последица спиране или прекъсване на погасителния давностен срок относно вземането на кредитора, а отмяната на отказа е относителна. Поради това е недопустимо в производството по иск по чл. 56 ЗН да се предявяват и приемат за разглеждане възражения за изтекла погасителна давност относно вземането на ищеца-кредитор. След като ищецът по иска по чл. 56 ЗН е установил вземането си, съдът следва да признае качеството му на кредитор. От друга страна, непредявените в производството по чл. 56 ЗН възражения на длъжника за изтекла погасителна давност или за погасяване вземането на кредитора поради плащане, прихващане или на друго основание, не се преклудират и биха могли да бъдат предявени в последващо исково производство, имащо за предмет спор относно самото вземане. Ако в исковото производство за вземането същото бъде отречено, уваженият иск по чл. 56 ЗН не би се отразил неблагоприятно на длъжника, тъй като унищожаването ще има действие само по отношение на поискалия го кредитор и последният няма да може да насочи изпълнение върху наследственото имущество. В случай на уважаване на иска по чл. 56 ЗН и насочване на изпълнението върху наследственото имущество, предмет на отменения в полза на кредитора отказ от наследство, длъжникът би могъл да осъществи защитата си по предвидения в чл. 439 ГПК исков ред, като предяви отрицателен установителен иск, с който да установи недължимост на сумите по издадения изпълнителен лист, поради изтекла погасителна давност, и обезпечи иска, като поиска спиране на изпълнението (чл. 397, ал. 1, т. 3 ГПК). Същата защита би могъл да проведе и в случай, че давностният срок е изтекъл след уважаване на иска по чл. 56 ЗН.

Аргумент за горното се съдържа и в мотивите на Тълкувателно решение № 2/9.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС относно иска по чл. 135 ЗЗД, който се явява общ спрямо специалния по чл. 56 ЗН. В това тълкувателно решение е

прието, че предмет на делото по иска по чл. 135 ЗЗД не е самото вземане на кредитора, а потестативното му право да обяви за недействителна по отношение на себе си сделка или друго действие, с което длъжникът го уврежда. Вземането на кредитора може да не е изискуемо или ликвидно; не е необходимо и предварително да бъде установено с влязло в сила решение. Съдът по Павловия иск изхожда от положението, че вземането съществува, ако произтича от твърдените факти, и може да приеме обратното, само ако вземането е отречено със сила на пресъдено нещо в процес относно вземането.

чл. 56 ЗН

Решение № 50077 от 12.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1454/2022 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева

Производството е по чл. 290 - чл. 293 ГПК.

Делото е образувано по касационна жалба на С. В. Д., чрез особения ѝ представител адвокат Б. Н., срещу решение № 267019 от 17.12.2021 г. по гр. д. № 10828/2020 г. на Софийски градски съд в частта му за потвърждаване на решение № 72144 от 14.04.2020 г. по гр. д. № 50203/2015 г. на Софийски районен съд в частта, с която е унищожен, на основание чл. 56 ЗН, по отношение на И. Г. Г., извършеният от С. В. Д. отказ от наследство, останало след смъртта на наследодателя ѝ В. Н. М., починал на 25.11.1987 г., вписан под № 58/31.01.2013 г. в особената книга по чл. 49, ал. 1 ЗН на Софийски районен съд.

Въззивният съд е посочил в решението си, че И. Г. Г. е предявил иск с правно основание чл. 26, ал. 2, във вр. с чл. 44 ЗЗД, във вр. с чл. 52, във вр. с чл. 49 ЗН срещу С. В. Д., и при условие на евентуалност иск с правно основание чл. 56, ал. 1 ЗН, както и иск с правно основание чл. 135, ал. 1 ЗЗД срещу С. В. Д., М. К. М. и Р. И. А.. Съгласно изложеното в исковата молба, ищецът е кредитор и взискател на С. Д. по изпълнителен лист, издаден по ч. гр. д. № 25214/2010 г. и изпълнителен лист по ч. гр. д. № 25215/2010 г., и двете по описа на СРС. Първоначално било образувано изп. д. № 1818/2010 г. на ЧСИ с рег. № *, а след това - изп. д. № 1674/2014 г. на ЧСИ с рег. № *. Дълговете по изпълнителните листа не били погасени, а длъжникът не разполагал с имущество. С нотариален акт за покупко-продажба на недвижим имот № *, рег. № 4314, д. № 186/2013 г., М. М. (майка на С. Д.), прехвърлила на Р. А. правото на собственост върху ап. № 71, находящ се в [населено място], [жк], [жилищен адрес] като съгласно нотариалния акт С. Д. желала настъпването на правните последици от сделката и прехвърлила на купувача всички свои хипотетични права върху описания имот, които биха могли да възникнат по наследство, оставено от покойния ѝ баща В. Н. М., бивш жител на [населено място], макар същата да е извършила отказ от наследство, вписан под № 58/31.01.2013 г. в специалната книга по чл. 49, ал. 1 ЗН на СРС. Освен това в т. 5 от приложенията на нотариалния акт са описани удостоверение за наследници, както и удостоверение за отказ от наследство, издадено по гр. д. № 2207/31.01.2013 г. по описа на СРС. Ищецът иска да се обяви за недействителен по отношение на него договорът за покупко-продажба, с който С. Д. прехвърля на Р. А. 1/4 ид. ч. от правото на собственост върху описания апартамент № 71, тъй като сделката го уврежда поради невъзможността да насочи принудително изпълнение върху имуществото на длъжника. Поддържа, че ответницата Д. е знаела за увреждането, доколкото извършеното разпореждане е след образуваните граждански дела. Твърди, че Р. А. също е имал знание за увреждане, тъй като е от кръга на близките на длъжника и е придобил имота само на формално основание.

Софийски градски съд е приел за установено следното от фактическа страна:

От материалите по ч. гр. д. № 25214/2010 г. и ч. гр. д. № 25215/2010 г. на СРС се

установява, че в полза на И. Г. Г. са издадени заповеди за изпълнение на парично задължение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и изпълнителни листа срещу С. Д. за заплащане на парични вземания по запис на заповед и договор за паричен заем с нотариална заверка на подписите.

Съгласно материалите по гр. д. № 2207/2013 г. по описа на СРС, по молба вх. № 579/31.01.2013 г. на С. Д. с правно основание чл. 52, във вр. с чл. 49 ЗН, с нотариална заверка на подпис с рег. № 1317/5.12.2000 г. на нотариус с рег. № 157 на НК, под № 58 на 31.01.2013 г. в особената книга на съда по чл. 49 ЗН е вписан отказ на С. В. М., [дата на раждане], от наследството, оставено след смъртта на баща ѝ В. Н. М., починал на 25.11.1987 г.

Законни наследници на починалия В. Н. М., съгласно удостоверение за наследници № 2944/31.08.2012 г., са М. К. М. – съпруга и С. В. М. – дъщеря, а съгласно удостоверение от 23.10.2018 г. – и В. В. М. – син.

От удостоверение на Столична община от 24.10.2018 г. е видно, че между Р. И. А. и лицата С. В. Д. и М. К. М. няма родствена връзка. М. К. М. е в граждански брак с В. Н. М. от 10.08.1959 г.

С нотариален акт за покупко-продажба на недвижим имот № 13, т. II, рег. № 4314, дело № 186/2013 г. М. К. М. е прехвърлила на Р. И. А. правото на собственост върху недвижим имот с идентификатор ***** по КККР на [населено място], представляващ ап. № *, находящ се в [населено място], [жк], [жилищен адрес] ведно с избено помещение № * и съответните идеални части от общите части на сградата и правото на строеж върху поземления имот, придобит от нея въз основа на договор за покупко-продажба на жилище, сключен по реда на чл. 117 от ЗТСУ, рег. № 173, т. VI, от 9.12.1975 г. на ГДИС при СГНС, и наследствено правоприемство, съобразно удостоверение за наследници № 2944/31.08.2012 г. и съдебно удостоверение за отказ от наследство от 31.01.2013 г. по гр. д. № 2207/2013 г. по описа на СРС. Съгласно текста на нотариалния акт, С. В. Д. потвърждава, че желае настъпването на правните последици от сделката и прехвърля на купувача всички свои хипотетични права върху описания имот.

Съгласно удостоверение от 7.02.2019 г., издадено от ЧСИ рег. № 851 на КЧСИ, въз основа на издадените изпълнителни листа е образувано изп. д. № 1674/2014 г. и е насочено принудително изпълнение срещу С. Д. за събиране на присъдените суми.

Пред първоинстанционния съд е допуснато изслушването на заключение по съдебно-техническа експертиза, от което се установява, че е постъпило електронно съобщение на 21.08.2014 г. в електронната поща на пълномощника на ищеца от ЧСИ М. П., както и съдържанието на прикачения файл (приложение № 1 към експертизата), което кореспондира със съдържанието на нотариален акт за покупко-продажба на недвижим имот № 13, т. II, рег. № 4314, дело № 186/2013 г.

От приетата справка по лице от СВ - София за периода 1.01.1992 г. - 29.10.2018 г. за С. В. Д. се установява, че през 2005 г. същата е придобила недвижим имот, който е продала през м. май 2006 г., като през м. юни 2006 г. е купила друг - ап. № *, в [населено място], [жк], [жилищен адрес] отчужден чрез публична продажба през 2016 г.

Разпитаните пред първоинстанционния съд свидетели - К. и Х., установяват, че в ап. № * след смъртта на В. М. са останали да живеят С. Д. заедно с майка си, децата и съпруга ѝ до момента, в който Д. закупила жилище в квартала.

Въз основа на така изложената фактическа обстановка въззивният съд е направил следните правни изводи относно иска по чл. 56 ЗН.

Предявеният иск по чл. 56, ал. 1 ЗН е специален конститутивен иск и с него ищецът може да иска унищожаване на отказа от наследство на длъжника по съдебен ред. За да бъде реализирано това право, в чл. 56, ал. 2 ЗН са установени два срока, в рамките на които то може да бъде предявено. Сроковете са преклузивни, поради което съдът следи служебно за изтичането им. Първият срок е по-краткият едногодишен срок, който започва

да тече от узнаването от кредитора за отказа от наследство, а по-дългият тригодишен срок тече от извършване на отказа от наследство. Софийски градски съд е приел за безспорно установено, че атакуваният отказ от наследство е извършен на 31.01.2013 г. и за него ищецът е узнал на 21.08.2014 г., когато отказът реално е бил сведен до знанието му, поради което е заключил, че към датата на предявяване на иска - 21.08.2015 г., визираните преклузивни срокове не са изтекли.

От събраните доказателства се установява, че качеството на кредитор на ищеца спрямо С. Д. е възникнало преди извършването от нея на отказа от наследство през 2013 г., с оглед наличието от 2010 г. на изпълнителен лист, установяващ нейни парични задължения спрямо ищеца.

Въззивният съд е посочил, че един от спорните въпроси между страните е относно качеството кредитор на ищеца И. Г., предвид възражението на С. Д., чрез особения ѝ представител, че вземането е погасено по давност, доколкото изпълнителният лист е бил издаден през 2010 г., поради което ищецът е загубил това качество. Съдът е намерил това възражение за неоснователно. Изложил е, че искът по чл. 56 ЗН предоставя възможност на кредиторите на наследника-длъжник, извършил отказ от наследство, да искат унищожаване (отмяна) на отказа в своя полза, ако не могат да се удовлетворят от имуществото му. Унищожаването е относително - само в полза на поискалия го кредитор. Наличието на вземане, невъзможността на кредиторите да се удовлетворят от имуществото на длъжника, качеството на наследник на длъжника и извършен след възникване на вземането действителен отказ от наследство са предпоставки за уважаване на иска. Софийски градски съд е споделил изводите на първоинстанционния съд, че наведените възражения от Д. за погасяване на спорното право и/или правото на принудително изпълнение не могат да бъдат разгледани в настоящото производство, освен ако със сила на пресъдено нещо това право е отречено, което не се твърди. Визирал е, че самото вземане на кредитора срещу длъжника-наследник не е предмет на делото, образувано по предявения конститутивен иск по чл. 56 ЗН. Постановеното по този иск решение не формира сила на пресъдено нещо относно съществуването или несъществуването на вземането и размера му, предявяването на иска няма за последица спиране или прекъсване на погасителния давностен срок относно вземането на кредитора, а отмяната на отказа е относителна. Ето защо е намерил за недопустимо в производството по иск по чл. 56 ЗН да се предявяват и приемат за разглеждане възражения за изтекла погасителна давност относно вземането на ищеца-кредитор. Приел е, че след като ищецът по иска по чл. 56 ЗН е установил вземането си със заповедите за изпълнение на парично задължение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и изпълнителните листа, съдът следва да признае качеството му на кредитор. От друга страна, непредявените в производството по чл. 56 ЗН възражения на длъжника за изтекла погасителна давност или за погасяване вземането на кредитора поради плащане, прихващане или на друго основание, не се преклутират и биха могли да бъдат предявени в последващо исково производство, имащо за предмет спор относно самото вземане. Ако в исковото производство за вземането същото бъде отречено, уваженият иск по чл. 56 ЗН не би се отразил неблагоприятно на длъжника, тъй като унищожаването ще има действие само по отношение на поискалия го кредитор и последният няма да може да насочи изпълнение върху наследственото имущество (т. е. насочването на изпълнението върху наследственото имущество ще е невъзможно, въпреки унищожаването на отказа от наследство по отношение на поискалия отмяната кредитор). Подобно е разрешението и по иска по чл. 135 ЗЗД, който също цели запазване имуществото на длъжника като общо обезпечение за кредиторите му (чл. 133 ЗЗД) и който практиката приема за общ, спрямо специалния по чл. 56 ЗН. В случай на уважаване на иска по чл. 56 ЗН и насочване на изпълнението върху наследственото имущество, предмет на отменения в полза на кредитора отказ от наследство, длъжникът би могъл да осъществи защитата си по предвидения в чл. 439 ГПК исков ред, като предяви

отрицателен установителен иск, с който да установи недължимост на сумите по издадения изпълнителен лист, поради изтичане на срока по чл. 117, ал. 2 ЗЗД и погасяване по давност на установеното със заповед за изпълнение на парично задължение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и изпълнителен лист вземане, и обезпечи иска, като поиска спиране на изпълнението (чл. 397, ал. 1, т. 3 ГПК). Същата защита би могъл да проведе и в случай, че срокът по чл. 117, ал. 2 ЗЗД е изтекъл след уважаване на иска по чл. 56 ЗН.

По тези съображения въззивният съд е намерил за доказано качеството на кредитор на ищеца, което е една от кумулативните предпоставки за уважаване на иска по чл. 56 от ЗН. Посочил е, че другата предпоставка е липсата на достатъчно имущество, от което да се удовлетвори кредиторът, като по иска с правно основание чл. 56, ал. 1 ЗН ответникът следва да установи наличието на имущество (активи) за удовлетворяване вземането на кредитора, за което по делото не са ангажирани доказателства. Като е намерил за установени всички предпоставки за уважаване на иска по чл. 56 ЗН, съдът е потвърдил постановеното в този смисъл първоинстанционно решение.

Жалбоподателката счита решението на въззивния съд в обжалваната част за неправилно и необосновано, като чрез пълномощника си по делото поддържа жалбата си и в проведеното открито съдебно заседание.

Насрещната страна И. Г. Г. оспорва жалбата в депозирания отговор по чл. 287, ал. 1 ГПК.

С определение № 50106 от 17.03.2023 г., постановено по настоящото дело, е допуснато касационно обжалване на решение № 267019 от 17.12.2021 г. по гр. д. № 10828/2020 г. на Софийски градски съд в частта му, с която е потвърдено решение № 72144 от 14.04.2020 г. по гр. д. № 50203/2015 г. на Софийски районен съд в частта за уважаване на предявения от И. Г. Г. срещу С. В. Д. иск по чл. 56 ЗН. Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: Допустимо ли е при разглеждане на иска по чл. 56 ЗН да се предявяват и разглеждат възражения за изтекла погасителна давност относно вземането на ищеца-кредитор.

Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 от ГПК, приема следното:

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Конститутивният иск по чл. 56, ал. 1 ЗН е предоставен на разположението на всеки кредитор, който не може да се удовлетвори от имуществото на своя длъжник. С този иск кредиторът претендира правната промяна (унищожението на отказ от наследство) единствено и само в своя полза, с оглед възможността да насочи принудителното изпълнение за удовлетворяване на вземането си върху имущество от наследството. Предпоставките за уважаването му са: ищецът да има качеството "кредитор", длъжникът да е направил валиден отказ от наследство, невъзможност на кредитора да се удовлетвори от имуществото на длъжника. Не се изисква знание за увреждането нито от длъжника, нито от трети лица. Не е необходимо вземането да е изискуемо, нито пък да е ликвидно. Самото вземане на кредитора срещу длъжника-наследник не е предмет на делото, образувано по иска по чл. 56 ЗН; страната, поискала отмяната на извършения отказ от наследство, следва да установи само качеството си на кредитор, а не да провежда пълно и главно доказване на правата си, от които черпи правен интерес. Постановеното по този иск решение не формира сила на пресъдено нещо относно съществуването или несъществуването на вземането и размера му, предявяването на иска няма за последица спиране или прекъсване на погасителния давностен срок относно вземането на кредитора, а отмяната на отказа е относителна. Поради това е недопустимо в производството по иск по чл. 56 ЗН да се предявяват и приемат за разглеждане възражения за изтекла погасителна давност относно вземането на ищеца-кредитор. След като ищецът по иска по

чл. 56 ЗН е установил вземането си, съдът следва да признае качеството му на кредитор. От друга страна, непредявените в производството по чл. 56 ЗН възражения на длъжника за изтекла погасителна давност или за погасяване вземането на кредитора поради плащане, прихващане или на друго основание, не се преклудират и биха могли да бъдат предявени в последващо исково производство, имащо за предмет спор относно самото вземане. Ако в исковото производство за вземането същото бъде отречено, уваженият иск по чл. 56 ЗН не би се отразил неблагоприятно на длъжника, тъй като унищожаването ще има действие само по отношение на поискалия го кредитор и последният няма да може да насочи изпълнение върху наследственото имущество. В случай на уважаване на иска по чл. 56 ЗН и насочване на изпълнението върху наследственото имущество, предмет на отменения в полза на кредитора отказ от наследство, длъжникът би могъл да осъществи защитата си по предвидения в чл. 439 ГПК исков ред, като предяви отрицателен установителен иск, с който да установи недлъжимост на сумите по издадения изпълнителен лист, поради изтекла погасителна давност, и обезпечи иска, като поиска спиране на изпълнението (чл. 397, ал. 1, т. 3 ГПК). Същата защита би могъл да проведе и в случай, че давностният срок е изтекъл след уважаване на иска по чл. 56 ЗН.

Аргумент за горното се съдържа и в мотивите на Тълкувателно решение № 2/9.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС относно иска по чл. 135 ЗЗД, който се явява общ спрямо специалния по чл. 56 ЗН. В това тълкувателно решение е прието, че предмет на делото по иска по чл. 135 ЗЗД не е самото вземане на кредитора, а потестативното му право да обяви за недействителна по отношение на себе си сделка или друго действие, с което длъжникът го уврежда. Вземането на кредитора може да не е изискуемо или ликвидно; не е необходимо и предварително да бъде установено с влязло в сила решение. Съдът по Павловия иск изхожда от положението, че вземането съществува, ако произтича от твърдените факти, и може да приеме обратното, само ако вземането е отречено със сила на пресъдено нещо в процес относно вземането.

Даденият отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, кореспондира и с практика на ВКС по чл. 288 ГПК, обективизирана в определение № 448/2.10.2018 г. по гр. д. № 949/2018 г., I г. о.

По правилността на обжалваното решение:

При така дадения отговор на въпроса и доколкото искът по чл. 56 ЗН е предявен в установения от закона срок и по делото са установени предпоставките за уважаването му, визирани по-горе: наличието на парични вземания на И. Г. срещу С. Д. – издадени изпълнителни листа по гр. д. № 25214/2010 г. и № 25215/2010 г., двете по описа на СРС, качеството на С. Д. на законен наследник на починалия на 25.11.1987 г. В. Н. М. (удостоверение за наследници изх. № РЛН18-УГ01-192194/23.10.2018 г.), извършен отказ от наследството на В. М., вписан под № 58/31.01.2013 г. (гр. д. № 2207/2013 г. на СРС), липса на доказателства за наличие на имущество на Д., от което Г. да се удовлетвори, постановеното въззивно решение се явява правилно и следва да бъде оставено в сила.

15. Да се приеме, че липсва правна уредба в ЗМВР относно отговорността за вписване на неверни данни в необходими документи, удостоверяващи факти, свързани със служебното правоотношение и невъзможност да се носи отговорност в тези случаи, означава да се поставят в неравноправно положение работещите по служебно правоотношение, в сравнение с тези, работещи по трудово правоотношение, което води до извод, че приложението в тези случаи по аналогия на разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ отговаря на целите на закона и е правно допустимо.

чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР

чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ

чл. 46, ал. 2 ЗНА

Решение № 50112 от 11.10.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4949/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Велислав Павков

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на К. Ж. И. против решение № 146/17.09.2021 г., постановено по гр. д. № 291/2021 г. от състав на ОС – Сливен.

Ответникът оспорва касационната жалба с писмен отговор, като в открито съдебно заседание не изпраща представител.

Касационното обжалване е допуснато с определение № 50253/01.06.2023 г.

Правен въпрос, обосновал допустимостта на касационното обжалване е, при липса на изрична правна разпоредба, аналогична на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ, в специалния закон – ЗМВР, може ли държавен служител по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР да търси обезщетение за вреди, регламентирани в КТ /чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ/. Касационното обжалване е допуснато в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК – поради значение за точното прилагане на закона и за развитие на правото.

По отговора на правния въпрос, състава на ВКС приема следното:

С постановено тълкувателно решение по т. д. № 1/2020 г. по описа на ОСГК на ВКС, е прието, че при отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи не са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата /в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба/ и следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконови нормативни актове. Горното тълкуване е дадено във връзка с поставен правен въпрос, при отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи приложими ли са разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата /в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба/ или следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконови нормативни актове. Прието е, че е налице уредба на правоотношенията в специален закон, поради което не следва за случаите да се прилага по аналогия общите разпоредби, уреждащи трудовите правоотношения.

Съгласно чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА, за да се приложи правна уредба по аналогия са необходими няколко предпоставки. Първата предпоставка е празнота в закона. В случая на поставения правен въпрос, в ЗМВР не се съдържа изрична правна разпоредба, аналогична на разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ, поради което е налице празнота в закона. Следващите предпоставки за да се приложи по аналогия правна разпоредба е, тя да се отнася за сходни случаи, както и приложението ѝ да отговаря на целите на закона. И в изпълнение на служебните задължения на МВР по ЗМВР и на работодателя по трудово правоотношение е възложено да издава документи, удостоверяващи факти и обстоятелства в интерес на работника, респ. служителя – удостоверяващи трудов и осигурителен стаж и др. п., поради което е налице сходство в случаите, уредени в разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ и липсващата уредба в специалния закон, касаеща отговорност за вписани неверни данни при горната дейност.

Да се приеме, че липсва правна уредба в ЗМВР относно отговорността за вписване на неверни данни в необходими документи, удостоверяващи факти, свързани със служебното правоотношение и невъзможност да се носи отговорност в тези случаи, означава да се поставят в неравноправно положение работещите по служебно правоотношение, в сравнение с тези, работещи по трудово правоотношение, което води до извод, че приложението в тези случаи по аналогия на разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ отговаря

на целите на закона и е правно допустимо.

По касационната жалба, съдът приема следното:

Съдът е приел, че съгласно разпоредбата на чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР бил държавен служител- полицейски орган, чийто статут се урежда със специалния ЗМВР /чл. 142, ал. 2 ЗМВР/. Прието е, че в този специален закон обезщетенията за служителите са регламентирани в глава единадесета и сред тях не е посочено обезщетение, аналогично на това, предвидено в чл. 226 КТ. ЗМВР не съдържа препращане нито към разпоредбите на КТ, нито към тези на ЗДСл за подобен вид обезщетение, още повече, че такъв текст липсва в ЗДСл. Съдът е приел, че прилагане на КТ субсидиарно или по аналогия по смисъла на чл. 46, ал. 2 ЗНА не може да има в случая, тъй като не се касае за непълнота в ЗМВР, а за изрично законодателно разрешение.

С оглед отговора на правния въпрос, обосновал допустимостта на касационното обжалване, изводите на въззивния съд са неправилни, тъй като е следвало да приложи разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ по аналогия.

Съдът е отхвърлил предявените иски, като е приел, че липсата на изрично препращане към разпоредбите на КТ води до неоснователност на исковите, без да разгледа по същество претенциите. Това води до извод за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане на предявените обективно съединени иски, като се приложи разпоредбата на чл. 226, ал. 1, т. 2 КТ, по горните съображения.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

16. Съдът има правомощия да обсъжда и да прави доказателствени изводи само въз основа на правнорелевантните факти, чиито правни последици се претендират, респективно, когато факт, чиито правни последици не се претендират, бъде установен по делото, съдът не може да го обсъжда и да прави от него доказателствени изводи за други правнорелевантни факти.

чл. 52 ЗЗД

Решение № 50079 от 25.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 2046/2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаучкова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадената чрез юрисконсулт Б. Г. касационна жалба на ответника "ЗД Евроинс" АД срещу решение № 257/26.05.2022 г. по възз. т. д. № 169/2022 г. на АС - Пловдив в частта, с която е потвърдено решение № 260330/10.11.2021 г. по т. д. № 191/2020 г. на ОС - Стара Загора за осъждането "ЗД Евроинс" АД да заплати на Р. Т. Р. обезщетение за неимуществени вреди в резултат на смъртта на сина му Н. Р. Т. при настъпилото на 31.12.2016 г. ПТП в размер на 80 000 лв. (над доброволно заплатената сума от 120 000 лв. до присъдената сума от 200 000 лв.), ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 05.06.2017 г. до окончателното изплащане.

В касационната жалба са поддържани всички основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК - неправилност, поради съществени процесуални нарушения, нарушение на материалния закон и необоснованост. Касаторът поддържа, че част от фактическите изводи на въззивния съд са неправилни, тъй като са изведени от обстоятелства, невключени в предмета на доказване, и без провеждане на необходимия анализ и оценка на доказателствения материал. Конкретно, касаторът се позовава на направеното от процесуалния представител на ищеца уточнение в ОЗС на 11.10.2021 г. пред първоинстанционния съд, че липсва твърдение за съвместно съжителство между ищеца и сина му. Оспорва изводите, че след развода детето е останало за отглеждане при баща си,

който е полагал непосредствени грижи за него в периода на израстването и формирането му като личност, като извършени в пряк резултат от допуснато от въззивния съд процесуални нарушения, изразяващи се в обсъждането и извършването на доказателствени изводи въз основа на факти, чиито правни последици не се претендират, и неизлагането на мотиви защо се кредитират свидетелските показания за тези факти. Касаторът поддържа, че въззивната инстанция не е обсъдила направеното във въззивната жалба оплакване, че физическата отдалеченост на ищеца и сина му е довела до липса на ежедневен контакт, което е препятствало възможността те да съпреживяват множество емоционално наситени моменти, които да усилват и утвърждават взаимоотношенията им, а това, от своя страна е препятствало между тях да се установи онази дълбока и наситена със съдържание връзка, която би обусловила възникването на вреди в признатия от въззивния съд обем. Въведени са и доводи за нарушаване от въззивния съд на установения в чл. 52 ЗЗД критерий за справедливост, предвид на това, че не е съобразена съдебната практика в сходен случай, а именно присъждането на майката на другото момче, починало при същата катастрофа, която е живяла заедно с единствения си син, на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 150 000 лв. Касаторът счита, че допуснатото процесуално нарушение, изразяващо се във формиране на извода за обема на отговорността на застрахователя въз основа на факт, чиито правни последици не се претендират, е довело до неправилно приложение на материалния закон, съответно до нарушение на принципа на справедливостта и на забраната за неоснователно обогатяване. Искането е за отмяна на въззивното решение и вместо него за постановяване на друго, с което искът за обезщетение за неимуществени вреди да бъде отхвърлен за размера от 80 000 лв. (размера над 120 000 лв. до 200 000 лв.)

В подадените чрез адв. Ж. З. писмен отговор и изложение към него ответникът по касация Р. Р. оспорва наличието на предпоставки за допускане на касационното обжалване и основателността на касационната жалба. Претендира за присъждане на разноски.

Не е постъпил в срок писмен отговор от Агенция "Пътна инфраструктура" [населено място]- трето лице-помагач на ответника "ЗД Евроинс" АД.

В откритото съдебно заседание касаторът чрез процесуалния си представител юрисконсулт Г. поддържа касационната жалба, а ответникът по касация чрез процесуалния си представител адв. З. поддържа отговора. И двете страни претендират за присъждане на разноски.

Съставът на I т. о., съобразно правомощията по чл. 290, ал. 2 ГПК, въз основа на въведените касационни основания, доводите на страните и след преценка на данните по делото, приема следното:

По правния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване:

Отговорът му произтича от споделяното от настоящия състав решение № 177/25.10.2016 г. по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о., в което се приема, че от волята на ищеца зависи правните последици на кои факти да претендира; Той може по различни съображения да реши да не претендира всички свои права, а само някои от тях, защото има намерение да се откаже от някое свое право, няма сили, средства или желание да се бори за него, не разполага с убедителни доказателства за някой факт и не желае да понесе съдебните разноски, като предяви неговите правни последици и др.; Когато факт, чиито правни последици не се претендират, бъде установен по делото, съдът не може да го обсъжда (той е правноирелевантен), нито може да прави от него доказателствени изводи за други правно релевантни факти.

С оглед даденото казуално тълкуване отговорът на въпроса е, че съдът има правомощия да обсъжда и да прави доказателствени изводи само въз основа на правнорелевантните факти, чиито правни последици се претендират, респективно, когато факт, чиито правни последици не се претендират, бъде установен по делото, съдът не

може да го обсъжда и да прави от него доказателствени изводи за други правнорелевантни факти.

По същество и по въведените касационни основания:

Въззивното производство е образувано по въззивна жалба на ответника "ЗД Евроинс" АД срещу първоинстанционното решение в частта, с която искът за застрахователно обезщетение за неимуществени вреди е уважен за размера от 80 000 лв. (над доброволно изплатеното от застрахователя обезщетение в хода на първоинстанционното производство от 120 000 лв. до присъдения размер от 200 000 лв.), ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 05.06.2017 г. до окончателното изплащане на сумата. Въззивната инстанция е възприела неоспорените фактически констатации, че при ПТП на 31.12.2016 г. е настъпила смъртта на сина на ищеца, по причина единствено и само от виновното и противоправното поведение на водач на МПС, застрахован по валидно застрахователно отношение по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите с ответното застрахователно дружество, без състоянието на пътната настилка да е допринесло за настъпване на произшествието. Спорът пред въззивния съд е бил само във връзка с определяне на размера на дължимото застрахователно обезщетение за неимуществени вреди за размера над доброволно заплатената от застрахователя сума от 120 000 лв. до пълния претендиран и присъден с първоинстанционното решение размер от 200 000 лв. Преди всичко въззивният съд е приел, че между ищеца и сина му е била изградена дълбока и силна емоционална връзка и привързаност, която не е била накърнена от физическата им раздяла по повод заминаването на сина на ищеца в чужбина при майка му. Този извод е основан на показанията на св. Г. Р. и П. В., като е счетен за неоснователен доводът във въззивната жалба, че те не следва да бъдат кредитирани. От свидетелските показания въззивната инстанция е приела за установено, че повече от 10 години след развода на родителите си синът на ищеца е живял при баща си и той, подпомаган от своите родители, е полагал непосредствени грижи за неговото отглеждане и възпитание в периода на израстване и формиране на личността му, отдавайки се изцяло на тях, без да създаде друго семейство, като е акцентирано и това, че се касае за единственото дете на ищеца. От показанията на разпитаните свидетели решаващият състав е приел за установено, че след заминаването на сина на ищеца в чужбина при майка му ищецът е продължил да контактува с него както по телефона, така и лично - при посещенията на сина на ищеца през лятото и по коледните и новогодишните празници, когато е настъпило и произшествието, а ищецът е имал планове в бъдеще да обезпечи сина си с жилище, за да се завърне той в страната. При тези данни въззивният съд е счел, че е несъмнено внезапната смърт на сина на ищеца, който тогава е бил само на 25 години, да е причинила на ищеца силна душевна болка, дълбока скръб, униние и безперспективност, кредитирайки дадените свидетелски показания в този смисъл. Приел е, че непрежалимата загуба на сина му ще съпътства ищеца до края на живота му. По тези съображения е прието, че на ищеца е дължимо обезщетение за неимуществени вреди в пълния претендиран размер от 200 000 лв.

С оглед на дадения отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, настоящият състав намира, че въззивното решение е постановено в отклонение от формираната съдебна практика с решение № 177/25.10.2016 г. по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о.

Решаващият състав е пропуснал да отчете, че след разпита на свидетелите на ищеца пред първоинстанционния съд в ОЗС на 11.10.2021 г. процесуалният представител на застрахователя е поискал да бъдат допуснати свидетели за установяване на обстоятелството, че пострадалият само за един много кратък период от време е живял при баща си. В тази връзка процесуалният представител на ищеца адв. З. е заявил изрично, че не поддържа твърдения пострадалият да е живял през някакъв период от време при баща си, а само, че те са останали изключително близки и са имали някакви отношения, които

са били периодични. Предвид така изрично заявеното от ищеца, въззивният съд не е имал правомощия да обсъжда и да изгражда правните си изводи въз основа на факта, че ищецът е полагал непосредствени грижи за сина си до навършване на 19-годишната му възраст, съответно, основаните на тях изводи на въззивния съд за обема на отговорността на застрахователя са необосновани. Налага се извод, че е налице поддържаното касационно основание по чл. 281, т. 3, предл. посл. ГПК, поради което въззивното решение в обжалваната част следва да бъде отменено. Тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, на основание чл. 293, ал. 2 ГПК, спорът следва да бъде разрешен по същество от касационната инстанция.

С оглед отчетените и от въззивния съд конкретни обстоятелства, релевантни за определяне на справедливото обезщетение за неимуществени вреди - внезапната смърт на сина на ищеца, който тогава е бил само на 25 години и е бил единственото му дете, и причинените на ищеца в резултат от най-тежката и невъзвратима загуба на единствено дете силна душевна болка, дълбока скръб, униние и безперспективност, като се вземат предвид и общественно-икономическата обстановка в страната и лимитите на застрахователно обезщетение към момента на застрахователното събитие - 31.12.2016 г., настоящият състав намира, че размерът на справедливото обезщетение за причинените на ищеца неимуществени вреди е в размер 120 000 лв. Следва да се отчете и фактът, че така определеното застрахователно обезщетение е изцяло заплатено в хода на съдебното производство обезщетение в размер 120 000 лв.

Поради всичко изложено, искът следва да бъде отхвърли за размера над 120 000 лв. до 200 000 лв., ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 05.06.2017 г. до окончателното изплащане.

17. Налице е правен интерес за синдика, съответно за кредитора, с цел попълване масата на несъстоятелността, да атакуват с иск по чл. 135 ЗЗД всяка от поредицата увреждащи сделки или действия с имуществото на несъстоятелния длъжник, ако атакуваните сделки или действия са последвани от публична продаж на имота, извън производството по несъстоятелността.

чл. 135 ЗЗД

Решение № 50080 от 5.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 984/ 2022 г., I т. о., докладчик съдията Евгений Стайков

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационни жалби на А. Г. М. - в качеството ѝ на синдик на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.), и на "Уест Солюшън" ЕООД срещу решение № 783 от 17.12.2021 г., постановено по в. т. д. № 979/2021 г. на Софийски апелативен съд, ТО, 6 с-в, с което е обезсилено изцяло решение № 260944/10.06.2021 г. по т. д. № 1051/2020 г. на Софийски градски съд, ТО, VI - 21 с-в, и е прекратено производството по делото с присъждане на разноски, включително осъждането на касаторите да заплатят държавни такси за производствата пред СГС и САС.

В касационната жалба на синдика на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) се поддържа, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Оспорват се решаващите изводи на въззивния съд за недопустимост на производството поради липсата на правен интерес. Твърди се, че в нарушение на разпоредбата на чл. 235, ал. 2 ГПК, въззивният състав не е обсъдил своевременно направените от въззивниците доводи за наличие на правен интерес за синдика на дружеството и за ищеца "Уест Солюшън" ЕООД от предявените отменителни иски по чл. 135 ЗЗД. Според касатора в

случая, когато са предявени иски за попълване масата на несъстоятелността по чл. 648 ТЗ, вр. чл. 649, ал. 2 ТЗ, сключването на последваща сделка, с която са придобити добросъвестно права от трето лице, не дерогира правния интерес от воденето на специалните иски по част IV от ТЗ. Сочи се, че единствено фактът на уважаване на иск по чл. 649, ал. 2 ТЗ и по чл. 647 ТЗ, включително по чл. 135 ЗЗД, води до възстановяване на правното положение преди сключване на сделката и открива възможност чрез осъдителен иск да се попълни масата на несъстоятелността. Акцентираща се, че след обявяването на относителната недействителност на атакуваните сделки, ответникът "Проеа аноними етерия епендисеон се акинити периусия" ще загуби качеството си на привилигиран кредитор и ще бъде задължен да върне полученото при публичната продажба в резултат на отменената привилегия. Твърдяното нарушение на материалния закон и необоснованост на решението са аргументирани от синдика със становището му, че съдът е нарушил приложимите по аналогия императивните норми на чл. 638, ал. 2 и ал. 3 ТЗ, както и че въззивният съд неправилно и буквално е изтъквал разясненията, дадени в ТР № 2/09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС. Претендираща се отмяна на въззивното решение и уважаване изцяло на предявените иски с присъждане на разноски за всички съдебни инстанции. В касационната жалба се излагат съображения за основателността на отделните иски по съществото на спора.

В срока по чл. 287, ал. 1 ГПК е представен писмен отговор на касационната жалба от ответника "Проеа аноними етерия епендисеон се акинити периусия" (по-долу "Проеа аноними") със седалище в [населено място], Гърция, в който се твърди, че не са налице поддържаните от синдика на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) касационни основания за отмяна на въззивното решение. Излагат се подборни съображения за правилността на атакувания съдебен акт, включително за липсата на допуснати процесуални нарушения. Твърди се, че изводите на въззивния съд са съобразени с постановките в ТР № 2/09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС. Акцентираща се върху факта, че изпълнителното дело, по което е извършена публичната продажба и са продадени недвижимите имоти, предмет на отменителните иски, е било иницирано от трето за производството лице – "Банка Пиреос България" АД срещу "КМБ България" ЕАД (н.), от което следва, че прекият длъжник в рамките на изпълнителното производство не е бил "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД. Оспорва се твърдението на синдика на касатора за приложение по аналогия на разпоредбите на ЗОЗ. Излагат се доводи за недопустимост на извършване на ново разпределение в рамките на изпълнителното производство като се подчертава, че публичната продажба се ползва със стабилитет. В тази връзка и доколкото плащането в полза на "Проеа аноними" не е извършено по спряно изпълнително производство се поддържа, че в случая не е налице хипотезата на чл. 638, ал. 2 ТЗ и че получените суми не могат да станат част от масата на несъстоятелността. Претендираща се направените от дружеството разноски за касационната инстанция.

В срока по чл. 287, ал. 1 ГПК е представен писмен отговор на касационната жалба от ищеца "Уест Солюшън" ЕООД, в който е отразено виждането на дружеството, че се присъединява изцяло към касационната жалба на синдика на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.).

Не са депозиран писмени отговори от ответниците "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) и "Плаза Уест 2" ЕАД.

В касационната жалба на "Уест Солюшън" ЕООД се поддържа, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Оспорва се извода на въззивния съд за липсата на правен интерес за ищеца "Уест Солюшън" ЕООД и за синдика на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) от предявените отменителни иски като се излагат съображения, че интересът продължава да е налице и след извършената публичната продажба на имотите, предмет на атакуваните сделки. Сочи се, че при уважаване на

отменителните искиове, които имат облигационно действие, ще се възстанови правното положение по отношение на кредиторите на масата на несъстоятелността, които биха могли (при вече извършената публична продажба), да претендират онова, от което страните по извършения апорт от 02.02.2015 г. и по договорите за залог от 27.02.2015 г. и 06.10.2015 г. са се възползвали. Отделно се излагат доводи за необоснованост на извода на въззивния съд, че искът е недопустим по отношение на атакуваните сделки за учредяване на особен залог върху търговското предприятие на "Плаза Уест 2" ЕАД, тъй като тези сделки според съда не са били такива на разпореждане. Акцентираща се върху увреждащия характер на договорите за учредяване на залог по смисъла на чл. 135, ал. 1 ЗЗД, както и върху идентичната регламентация на иска по чл. 135 ЗЗД с тези по чл. 646 и чл. 647 ТЗ в производството по чл. 649, ал. 1 ТЗ. В касационната жалба се застъпва становището, че в ТР № 2/09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС не е разгледана хипотезата, при която атакуваните сделки са последвани от публична продажба и които са извършени преди да бъде открито производството по несъстоятелност на длъжника. Иска се отмяна на въззивното решение, уважаване на предявените искиове, и присъждане на разноски в полза на дружеството – ищец за всички съдебни инстанции.

В срока по чл. 287, ал. 1 ГПК е представен писмен отговор на касационната жалба от ответника "Проеа аноними", в който се поддържа, че касационната жалба е неоснователна и че въззивното решение следва да бъде оставено в сила. Излагат се аналогични съображения на тези, посочени по-горе в отговора на дружеството на касационната жалба на синдика на "Сърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.), за липсата на поддържаните касационни основания за отмяна на въззивното решение. Претендират се направените от дружеството разноски за касационната инстанция.

В срока по чл. 287, ал. 1 ГПК е представен писмен отговор на касационната жалба от синдика на "Сърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.), в който се сочи, че синдикът на дружеството изцяло възприема и се присъединява към мотивите и аргументите, посочени в касационната жалба на "Уест Солюшън" ЕООД. Не са депозиран писмени отговори на касационната жалба на ищеца от ответниците "Сърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) и "Плаза Уест 2" ЕАД.

С определение № 50255/12.04.2023 г., постановено по настоящото дело, на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК е допуснато касационно обжалване на решение № 783 от 17.12.2021 г., постановено по в. т. д. № 979/2021 г. на Софийски апелативен съд, ТО, 6 с-в във връзка със следния правен въпрос:

"Налице ли е правен интерес за синдика, съответно за кредитора, с цел попълване масата на несъстоятелността, да атакуват с иск по чл. 135 ЗЗД всяка от поредицата увреждащи сделки или действия с имуществото на несъстоятелния длъжник, ако атакуваните сделки или действия са последвани от публична продажба на имота, извън производството по несъстоятелността?"

В проведеното открито заседание на 25.09.2023 г. синдикът на "Сърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) поддържа касационната жалба по изложените в нея съображения. Представя писмени бележки с аргументи за даване от съда на положителен отговор на поставения в определението по чл. 288 ГПК въпрос. В писмените бележки е отразено, че ако бъде отречена възможността да бъдат атакувани сделките с иск по чл. 135 ЗЗД, когато са последвани от публична продажба, извън производството по несъстоятелността, това би довело до съставяне на схеми, увреждащи другите кредитори на несъстоятелния длъжник. Соочи се, че липсва законова забрана за водене на процесните искиове, както и че такава забрана не е предвидена в ТР № 2 от 09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС, на което се е позовал въззивния съд. Правният интерес за ищите е обоснован с твърдението, че уважаването на отменителните искиове срещу извършените до публичната продажба сделки, ще доведе до отпадане с обратна сила на привилегията, която атакуваните сделки между несъстоятелния длъжник, "Плаза Уест 2" ЕАД и Проеа аноними" са

осигурили на ответника "Проеа аноними", в резултат на което са увредили интересите на останалите кредитори. Претендира се отмяна на въззивното решение и уважаване на предявените иски с присъждане на разноски за всички съдебни инстанции.

В откритото заседание пълномощникът на касатора "Уест Солюшън" ЕООД поддържа касационната си жалба с искане да бъде постановено решение, с което да бъде отменено обжалваното въззивно решение като бъдат уважени предявените иски с правно основание чл. 135 ЗЗД и обусловения иск по чл. 649, ал. 2 ТЗ. В представените писмени бележки подробно се аргументира тезата, че е налице правен интерес за кредиторите на дружеството в несъстоятелност и за синдика от водене на процесните иски като се акцентира, че предявените в настоящото производство иски са за попълване на масата на несъстоятелността на "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.). Сочи се, че с уважаването на иска по чл. 135 ЗЗД относно извършения от несъстоятелния длъжник апорт, то неговия предмет (имотите) ще станат част от масата на несъстоятелността като при това положение "Проеа аноними" ще следва да върне в масата на несъстоятелността получената в резултат на публичната продан парична сума и с нея следва да бъдат удовлетворени всички кредитори на несъстоятелността. Излага се довод, че ако на основание чл. 135 ЗЗД се признае и относителната недействителност на атакуваните договори за особен залог върху цялото търговско предприятие на Плаза Уест 2" ЕАД, учредени в полза на "Проеа аноними", то тази относителна недействителност ще се прояви в непризнаване на привилегията на обезпечения кредитор по чл. 722, ал. 1, т. 1 ТЗ, на когото сделката, осигуряваща привилегията, е обявена за относително недействителна. С писмените бележки се претендират разноски за касационното производство с приложен списък по чл. 80 ГПК, както и разноски за всички съдебни инстанции.

В откритото заседание пълномощникът на ответника "Проеа аноними" поддържа, че обжалваното решение е правилно и следва да бъде оставено в сила по съображенията, подробно изложени в отговорите на касационните жалби. Излага доводи, че единствената законова последици от евентуалното уважаване на исовете по чл. 135 ЗЗД, ще е признаване на относителната недействителност на сделките, която не може да бъде противопоставена на третото лице, придобило имотите в резултат на публичната продан. Сочи, че разпоредбите на чл. 649 ТЗ не предвиждат други последици от тези, посочени в чл. 135 ЗЗД като не е допустимо да се разширява приложното поле на специалните иски по чл. 646 и чл. 647 ТЗ. Подчертава, че евентуалните пороци на атакуваните сделки нямат отношение към публичната продан, която е проведена съобразно закона. Счита, че привилегията, която дава особения залог не може да бъде засегната от иск за обявяването ѝ за относително недействителна, доколкото страните по изпълнителното дело не участват по делото. Претендира разноски за касационното производство съобразени с представените доказателства с отговора на касационната жалба на "Уест Солюшън" ЕООД.

В откритото заседание на 25.09.2023 г. не се явяват представители на ответниците "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД (н.) и "Плаза Уест 2" ЕАД.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, в съответствие с правомощията по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

С обжалваното решение въззивният състав от Софийски апелативен съд е обезсилил изцяло решение № 260944/10.06.2021 г., постановено по т. д. № 1051/2020 г. на Софийски градски съд, VI - 21 с-в, с което:

1). са отхвърлени предявените от "Уест Солюшън" ЕООД против "Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.), "Плаза уест 2" ЕАД и "Проеа аноними етерия епендисеон се акинти периусия" иски по чл. 135 ЗЗД за обявяване на относителна недействителност по отношение на кредиторите на несъстоятелността на ответника

"Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.) на извършената от "Стърлинг пропъртис България" ЕООД учредителна апортна вноска в капитала на "Плаза уест 2" ЕАД с недвижими имоти, вписана в търговския регистър на 02.02.2015 г. (с вписване № 20150202131738) и на сключените между "Плаза уест 2" ЕАД и "Проеа аноними" - договор за особен залог на търговско предприятие от 27.02.2015 г., вписан в търговския регистър на 09.03.2015 г. (с вписване № 20150309101105) и договор за особен залог на търговско предприятие от 06.10.2015 г., вписан в търговския регистър на 14.10.2015 г. (с вписване № 201510040993910) и

2.) е отхвърлен предявения от "Уест Солюшън" ЕООД против "Проеа аноними" иск за връщане на сумата 6 849 966. 42 лв. в масата на несъстоятелността на "Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.).

С въззивното решение е прекратено производството по делото и са присъдени разноси в полза на "Проеа аноними". Ищецът "Уест Солюшън" ЕООД и представляваното от синдика дружество "Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.) /синдикът е конституиран в производството като съищец на основание чл. 649, ал. 3 ТЗ/, са осъдени да заплатят дължимите държавни такси за производствата пред СГС и САС.

В обжалваното решение е посочено, че между страните по делото не е спорно, както и че от събраните по делото доказателства, се установяват следните релевантни за предявените искове обстоятелства:

- ищецът "Уест Солюшън" ЕООД е кредитор на първия ответник "Стърлинг пропъртис България" ЕООД с включено вземане в списъка на приетите от синдика на "Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.) вземания;

- длъжникът "Стърлинг пропъртис България" ЕООД е извършил апорт при учредяването на дружеството "Плаза уест 2" ЕООД, вписано в ТР на 02.02.2015 г., върху 55 броя самостоятелни обекта в сграда, ведно с прилежащите им идеални части от сградата, и 67 % идеални части от правото на собственост върху поземления имот, в който се намира сградата, представляващ поземлен имот с идентификатор 68134.4354.604 по кадастралната карта и регистри, одобрени със заповед № РД - 18-14/06.03.2009 г. на изп. директор на АГКК;

- на 27.02.2015 г. вторият ответник "Плаза уест 2" АД е учредил особен залог върху търговското си предприятие, включително върху апортираните от "Стърлинг пропъртис България" ЕООД недвижими имоти, в полза на третия ответник "Проеа аноними етерия епендисеон се акинти периусия", [населено място], Гърция, с предишно наименование "НБГ П.", вписан в ТР на 09.03.2015 г. и в ЦРОЗ на 10.03.2015 г., за обезпечаване на всички задължения на "Стърлинг пропъртис България" ЕООД по договор за путопция от 27.02.2015 г.;

- на 06.10.2015 г. "Плаза уест 2" АД е учредил особен залог върху търговското си предприятие, включително върху апортираните от "Стърлинг пропъртис България" ЕООД недвижими имоти, в полза на "Проеа аноними етерия епендисеон се акинти периусия", вписан в ТР на 14.10.2015 г. и в ЦРОЗ на 15.10.2015 г., за обезпечаване на всички задължения на "Стърлинг пропъртис България" ЕООД по договор за кол опция от 30.09.2015 г.;

- преди извършването и вписването на горните сделки върху недвижимия поземлен имот и правото на строеж е била учредена ипотека от "Стърлинг пропъртис България" ЕООД в полза на "Банка Пиреос България" АД. По издаден в полза на банката изпълнителен лист е било образувано изп. дело № 6442/2016 г., в хода на което в периода 27.10.2017 г. до 27.11.2017 г. е било проведено принудително изпълнение върху всичките апортирани от длъжника "Стърлинг пропъртис България" ЕООД в "Плаза Уест 2" АД недвижими имоти. На 05.12.2017 г. са били изготвени постановления за възлагане на тези имоти на купувача "Пи енд джи пропъртис" ЕАД като постановлението за възлагане е вписано на 06.02.2018 г.;

- на 09.01.2018 г. е било изготвено разпределение на постъпилите от публичната продан суми, предявено на 26.01.2018 г. и изпълнено на 28.03.2018 г., като в полза на кредитора "Продее аноними етерия епендисеон се акинти периусия" с учреден залог върху имотите и присъединен вискател по изпълнението, е била разпределена сумата 6 849 966.42 лв. от продажната цена на имотите, предмет на настоящото производство.

Макар съдът да приема, че ищецът "Уест солюшън" ЕООД като кредитор на длъжника "Стърлинг пропъртис България" ЕООД, е надлежно легитимиран на основание чл. 649, ал. 1 ТЗ да предяви (при бездействие на синдика), свързаните с несъстоятелността искове по чл. 135 ЗЗД, предявени в очертания в чл. 649, ал. 1 ТЗ преклузивен срок, въззивният състав е приел, че в случая нито ищецът "Уест солюшън" ЕООД с изложените в исковата молба факти и обстоятелства, нито синдикът на "Стърлинг пропъртис България" ЕООД (н.), конституиран в производството като съищец, обосновават интерес от търсената с иска по чл. 135 ЗЗД защита като основна процесуална предпоставка за допустимост на всеки конститутивен иск.

За да обоснове извода си за липса на правен интерес от предявените искове, въззивният състав се е позовал на тълкуването и разясненията, дадени с ТР № 2/09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС, с което се приема, че "редът за защитата на кредитора по чл. 135 ЗЗД при последваща разпоредителна сделка, извършена от лицето, в чиято полза длъжникът се е разпоредил с имуществото си, е чрез предявяване на иска по чл. 135, ал. 1 ЗЗД за недействителност по отношение на него не само на първоначалната сделка с имуществото на длъжника, но и на последващите сделки, които го увреждат". Въззивният съд е акцентирал върху следните принципни постановки в мотивите към тълкувателното решение: 1.) разпоредбата на чл. 135, ал. 1 ЗЗД урежда потестативното право на кредитора да обяви за недействителни по отношение на него сделките или други правни действия, с които длъжникът го уврежда, като се лишава от свое имущество или по какъвто и да е начин затруднява принудителното удовлетворяване на кредитора; 2.) целеният с иска ефект е увреждащите сделки на длъжника да бъдат непротивопоставими на кредитора, като последицата от уважаването на иска е възможността кредиторът да се удовлетвори принудително от имуществото, предмет на сделката; 3.) обявената относителна недействителност е само в отношенията между кредитора и длъжника и между кредитора и лицето, с което длъжникът е договарял, като в този смисъл в отношенията между длъжника и лицето, с което е договарял, действието на сделката се запазва и имуществото се счита собственост на приобретателя; 4.) при наличие на поредица от прехвърляния на имуществото кредиторът е увреден не чрез една, а чрез поредица от сделки; 5.) ако приобретателят, с когото длъжникът е договарял, се е разпоредил с имота преди вписването на исковата молба по иска по чл. 135 ЗЗД, постановеното по този иск решение ще бъде непротивопоставимо на последващия приобретател, предвид на което кредиторът има интерес от защита срещу увреждането не само срещу сделката сключена между длъжника и неговия съконтрагент, но и на последващите сделки, сключени с приобретателите, ако твърди тяхната недобросъвестност и 6.) искът по чл. 135 ЗЗД следва да е насочен към обявяване за недействителни на цялата поредица сделки, за да може да бъде постигната целената защита по отношение на последния приобретател на имуществото и за да може последният да бъде принуден да търпи насочване на изпълнението върху собственото му имущество.

Позовавайки се изцяло на постановките в тълкувателното решение съдът е подчертал, че ищецът изрично е заявил, че към датата на депозиране на исковата молба всичките апортирани от длъжника "Стърлинг пропъртис България" ЕООД в "Плаза уест 2" АД недвижими имоти не се намират в правната сфера на "Плаза уест 2" АД, а са собственост на "Пи енд джи пропъртис" ЕАД, на което дружество имотите са възложени с постановление за възлагане от 05.12.2017 г. след проведено принудително изпълнение и

публична продан по образувано по молба на вискателя "Банка Пиреос България" АД. Според съда при липсата на предявен иск срещу последния приобретател на правото на собственост върху имотите, предмет на извършената увреждаща сделка от длъжника "Стърлинг пропъртис България" ЕООД, ищецът няма интерес от търсената защита с иска по чл. 135 ЗЗД за отмяна на извършеното от длъжника "Стърлинг пропъртис България" ЕООД разпореждане със собственото му имущество с извършен апорт при учредяването на дружество "Плаза уест 2" ЕООД, тъй като дори конститутивният иск по чл. 135 ЗЗД да бъде уважен, за правната сфера на ищеца и другите кредитори на несъстоятелността, няма да има положителен ефект от правната промяна по обявяване на апорта за относително недействителен.

По същите аргументи въззивният състав е приел за недопустим и иска, с който се атакуват учредените особени залози върху търговското предприятие на "Плаза уест 2" ЕООД. Като допълнително основание съдът е посочил, че доколкото и съобразно твърденията на ищеца, тези сделки не са такива на разпореждане, правилото на чл. 135, ал. 1, изр. 2-ро ЗЗД, не намира приложение и не може да бъде сочено като правно основание за атакуване на извършената от приобретателя сделка по учредяване на особен залог върху собственото му имущество. В обжалваното решение са изложени съображения за неоснователност на оплакванията на въззивниците, свързани с евентуалното приложение по отношение на атакуваните сделки за учредяване на особен залог на разпоредбите на чл. 647, ал. 1, т. 6 ТЗ и чл. 648 ТЗ.

На последно място въззивният състав е формирал извод, че недопустимостта на предявения иск по чл. 135 ЗЗД има за последица недопустимост и на предявения против "Продаа аноними" обусловен осъдителен иск. Съдът е посочил, че съобразно нормата на чл. 649, ал. 2 ТЗ предявяването на осъдителния иск от синдика или кредитор е обусловено от предявени допустими иски по чл. 649, ал. 1 ТЗ, която абсолютна предпоставка в случая не е налице.

По правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване.

Както в правната теория, така и в съдебната практика, безспорно се приема, че синдикът на дружеството в несъстоятелност, съответно кредиторът на несъстоятелността, имат правен интерес от обявяване на относителната недействителност на сделките и действията, с които длъжникът (при наличието на предпоставките по чл. 135 ЗЗД), е увредил кредиторите на несъстоятелността. Налице е непротиворечива практика на ВКС (решение № 56/01.08.2018 г. по т. д. № 1538/2017 г. на I т. о.; решение № 11/27.02.2020 г. по т. д. № 2529/2018 г. на I т. о.), че с изменението на чл. 649, ал. 1 (ред. ДВ бр. 20/2013 г.) законодателят е отчел сходството между исковите по чл. 647 ТЗ и иска по чл. 135 ЗЗД, поради което е уеднаквил процесуалния режим на същите, когато се касае до действия и сделки, извършени от длъжник с открито производство по несъстоятелност. В решение № 93/28.07.2017 г. по т. д. № 638/2016 г. на ВКС, II т. о., решение № 50164/29.06.2023 г. по т. д. № 849/2021 г. на ВКС, II т. о. и др., различни състави на ВКС приемат, че в хипотезата на отменителен иск по чл. 135 ЗЗД увреждащо кредитора действие е всеки правен и фактически акт, с който се засягат права, които биха осутили или затруднили осъществяване на правата на кредитора спрямо длъжника. Увреждане е налице, когато длъжникът се лишава от свое имущество, намалява го или по какъвто и да е начин затруднява удовлетворението на кредитора, в т. ч. извършено опрощаване на дълг, обезпечаване на чужд дълг, изпълнение на чужд дълг без правен интерес и пр. Атакуваните процесни апорт и особени залози, имат характеристиката на сделки и действия, които биха могли да засегнат права на кредиторите на несъстоятелния длъжник в посочения по-горе смисъл. В тази връзка и доколкото в разпоредбата на чл. 649, ал. 1 ТЗ изрично е предвидено, че кредиторът на несъстоятелността, съответно синдикът, са легитимирани да предявят иск по чл. 135 ЗЗД, свързан с производството по несъстоятелност, следва извода че за тези лица е налице правен интерес от предявяване на

П. иск с цел попълване масата на несъстоятелността.

Правният интерес за кредитора на несъстоятелността, съответно за синдика, като абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта на иска по чл. 135 ЗЗД, не отпада, когато атакуваните сделки или действия са били последвани от публична продажба на имота, извън производството по несъстоятелността. Няма спор с оглед разпоредбите на чл. 496, ал. 2 и ал. 3 ГПК, че публичната продажба не подлежи на атакуване по реда на чл. 135 ЗЗД, поради което третото лице – купувач, на когото е бил възложен имота с постановление по чл. 496, ал. 1 ГПК, не е пасивно легитимирано в производството по иска по чл. 135 ЗЗД. За евентуалното уважаване на този конститутивен иск обаче не е необходимо имотът, предмет на увреждащите сделки или действия, да е в патримониума на лицата, с които несъстоятелният длъжник и последващите негови съконтрахенти са договаряли. Този извод следва от разпоредбата на чл. 649, ал. 2 ТЗ, оправомощаваща синдика, съответно кредитора на несъстоятелността, да предявят обусловените осъдителни иски за попълване на масата на несъстоятелността, какъвто се явява и искът за връщане на получено без основание или на отпаднало основание. Разпоредбата на чл. 649, ал. 2 ТЗ, в контекста на правната регламентация на производството по несъстоятелност, не изключва възможността за удовлетворяване на кредиторите на несъстоятелността не само чрез изпълнение върху вещта, но и чрез присъждане на нейната равностойност.

Не е въпрос, относим към правния интерес от иска по чл. 135 ЗЗД, какво е правното основание на обусловения иск и неговата евентуална неоснователност. Несъмнено е, че кредиторът на несъстоятелността, съответно синдикът, не са длъжни да съединят в едно производство пред съда по несъстоятелността отменителния иск по чл. 135 ЗЗД и обусловения осъдителен иск. В тази връзка, дали чрез последващия осъдителния иск ще бъде постигнат целения с иска по чл. 135 ЗЗД правен резултат – попълване на масата на несъстоятелността, е въпрос, който не касае допустимостта на П. иск, предявен пред съда по несъстоятелността.

Процесуалната допустимост да бъдат атакувани на основание чл. 135 ЗЗД сделките и действията, увреждащи кредитора на несъстоятелността в хипотезата, при която имотът, предмет на тези сделки или действия, е бил продаден на трето лице в резултат на успешно проведена публична продажба, не е отречена с постановките в ТР № 2/09.07.2019 г. по тълк. д. № 2/2017 г. на ОСГТК на ВКС. От една страна в тълкувателното решение не е обсъждан въпросът за правния интерес на кредитора на несъстоятелността, съответно на синдика, от иск по чл. 135 ЗЗД, целящ попълване на масата на несъстоятелността при предвидената в чл. 649, ал. 2 ТЗ възможност за предявяване на обусловените осъдителни иски. Отделно, изводът в тълкувателното решение, че "защитата на кредитора по чл. 135 ЗЗД при последваща разпоредителна сделка, извършена от лицето, в чиято полза длъжникът се е разпоредил с имуществото си, е чрез предявяване на иска по чл. 135, ал. 1 ЗЗД за недействителност по отношение на него не само на първоначалната сделка с имуществото на длъжника, но и на последващите сделки, които го увреждат", няма отношение към хипотезата, при която атакуваните сделки или действия са последвани от публична продажба на имота, извън производството по несъстоятелността. От мотивите към т. 3 на тълкувателното решение е видно, че горната постановка, възприетата от ОСГТК на ВКС, се отнася до изискването атакуването на поредицата от последващите сделки, сключени с приобретатели, за които кредиторът твърди, че са недобросъвестни или са придобили правата безвъзмездно от праводател, да става чрез съединяването на исовете в едно производство, т. е. с решението да бъде обявена относителната недействителност на всички последващите сделки, сключени от последващите приобретатели с техните съконтрахенти. Както бе посочено по-горе, публичната продажба като специфичен придобивен способ, не може да бъде обявена за относително недействителна спрямо кредиторите на несъстоятелността, от което следва, че за кредитора на несъстоятелността, съответно за синдика, е налице правен интерес да атакуват поредицата от сделки,

предхождащи публичната продажба, като без значение е към кой момент е образувано изпълнителното производство.

По изложените по-горе съображения настоящият състав дава следния отговор на поставения в определението по чл. 288 ГПК правен въпрос: Налице е правен интерес за синдика, съответно за кредитора, с цел попълване масата на несъстоятелността, да атакуват с иск по чл. 135 ЗЗД всяка от поредицата увреждащи сделки или действия с имуществото на несъстоятелния длъжник, ако атакуваните сделки или действия са последвани от публична продажба на имота, извън производството по несъстоятелността.

По правилността на въззивното решение.

С оглед посочения по-горе отговор на поставения в определението по чл. 288 ГПК въпрос, обжалваното въззивно решение, с което е обезсилено първоинстанционното решение поради недопустимост на искове и с което е прекратено производството по делото, е неправилно и следва да бъде отменено. В случая предявеният от кредитора иск по чл. 135 ЗЗД (с участието на синдика) е допустим, тъй като е предявен в срока по чл. 649, ал. 1 ТЗ от кредитор на несъстоятелността с прието вземане и е насочен срещу несъстоятелния длъжник и срещу неговите съконтрахенти, с които е договарял атакуваните в настоящото производство апорт и особени залози.

Неоснователно е становището на ответника "Проеа аноними", че недопустимостта на производството е обусловена от недопустимост на предявения от "Уест солюшън" ЕООД обусловен иск. На първо място, както бе посочено по-горе, липсва изискване за съвместно разглеждане на иска по чл. 135 ЗЗД и на обусловения иск по реда на чл. 649, ал. 2 ТЗ, за да може да се приеме обратна функционална зависимост – за недопустимост на главния иск от тази на предявения при условията на евентуалност обусловен иск. На второ място и което е съществено, всички аргументи на "Проеа аноними" за това, че: предмет на отменителните иски е инициирано от трето за производството лице – "Банка Пиреос България" АД срещу "КМБ България" ЕАД (н.), от което следва, че прекият длъжник в рамките на изпълнителното производство не е бил "Стърлинг Пропъртис България" ЕООД; че е недопустимо извършване на ново разпределение в рамките на изпълнителното производство; че плащането в полза на "Проеа аноними" не е извършено по спряно изпълнително производство, поради което получените суми не могат да станат част от масата на несъстоятелността и др., са доводи на ответника, относими към основателността, респ. неоснователността на иска за връщане на сумата 6 849 966. 42 лв. в масата на несъстоятелността, чието разглеждане по същество е обусловено от евентуалното уважаване на исквете по чл. 135 ЗЗД. Що се отнася конкретно до правния интерес във връзка с възраженията, касаещи изпълнителното производство, следва да се отбележи, че меродавно за правния интерес на кредитора на несъстоятелността и на синдика от предявените отменителни иски, е обстоятелството, че независимо от страните по изпълнителното производство, предмет на проведената публична продажба са ипотекираните имоти на длъжника, които са били предмет и на атакуваните в настоящото производство апорт и особени залози.

Липсата на произнасяне по съществото на спора от страна на въззивния съд обуславя неприложимост на разпоредбата на чл. 293, ал. 1 ГПК. Въззивното решение следва да бъде отменено на основание чл. 293, ал. 3 ГПК, като делото бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на Софийски апелативен съд, за да бъдат обсъдени релевираните от страните доводи и възражения по повод спорното материално право, както и да бъдат изложени съображения, основани на съвкупната преценка на събраните доказателства по делото.

18. За да е валидна клаузата в споразумението, регламентираща начина на плащане, респективно за да настъпи погасителният ефект на плащането на договореното застрахователно обезщетение за претърпените от пострадалия

непълнолетен вреди, следва застрахователят да се задължи и да плати по банкова сметка с титуляр увреденото лице.

чл. 432, ал. 1 КЗ

чл. 130, ал. 3 СК

Решение № 50095 от 25.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 1286/2022 г., I т. о., докладчик съдията Анжелина Христова

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба от Л. Б. М., представлявана от баща си Б. М. Д., чрез адв. Д. и адв. Д. срещу решение № 189 от 14.02.2022 г., постановено по в. гр. д. № 20211000502119 на Апелативен съд-София в частта, с която е потвърдено решение № 13 от 27.04.2021 г., постановено по гр. д. № 53/2019 г. от Окръжен съд- Видин за отхвърляне на предявения от касаторката иск с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ срещу "ДЗИ-Общо застраховане" ЕАД за сумата 180 000 лева- обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на майка ѝ Н. С., настъпила вследствие на ПТП от 07.11.2018 г., ведно със законната лихва от предявяване на исковата молба до окончателното плащане.

В касационната жалба се твърди, че решението е неправилно поради нарушения на материалния закон и необоснованост, поради което следва да се отмени и да бъде постановено ново, с което да бъде уважен изцяло предявеният иск, ведно със законната лихва от посочената дата, като на касаторката бъдат присъдени и разноските по делото. Излагат се аргументи за незаконосъобразност на изводите на съда, приел, че обезщетение не се дължи на ищцата Л. М. - дъщеря на починалата Н., тъй като между страните е било сключено споразумение за размера на обезщетението. Поддържат се изложените и пред двете инстанции доводи, че процесното споразумение е недействително, тъй като противоречи на закона, като е налице и лошо плащане- по сметка, която не е на малолетната Л. М..

Ответникът по жалбата "ДЗИ-Общо застраховане" ЕАД поддържа, че жалбата е неоснователна по съображения, изложени в писмения отговор.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

За да постанови въззивното решение, с което потвърждава първоинстанционното решение за отхвърляне на иска с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ, предявен от ищцата Л. Б. М., за сумата 180 000 лева- обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на майка ѝ, настъпила при процесното ПТП, въззивният съд излага мотиви, че е налице споразумение със застрахователя, с което е постигнато съгласие относно размера на дължимото обезщетение, като изрично е декларирано, че платената сума покрива изцяло претърпените неимуществени вреди. Апелативният съдебен състав приема, че на 13.05.2019 г. между ответното застрахователно дружество и ищцата, представлявана от адв. Б., упълномощен с нотариално заверено пълномощно от нейния баща и законен представител Б. Д., е сключено валидно споразумение за размера на дължимото застрахователно обезщетение за неимуществените вреди на детето от смъртта на неговата майка, като е обективизирано изрично изявление, че с подписването му и получаването на определената сума се уреждат крайно и окончателно претенциите на увреденото лице във връзка с процесното застрахователно събитие. Съдът отхвърля възраженията за нищожност на споразумението като противоречащо на закона, като приема, че с него не се прави отказ от права, а се придобива имущество; че не е необходимо разрешение от съда по чл. 130, ал. 3 СК за сключването му, тъй като няма разпореждане с имущество, имащо отчуждителен ефект- намаляване на имуществото на детето. Доколкото липсват

възражения за порок на волята или за сключване на споразумението при крайна нужда, съдът намира, че определеният размер на обезщетението за неимуществени вреди отразява волята на страните за справедливо репарирание на болките и страданията на увреденото лице. С подписване на споразумението е погасено правото на ищцата да претендира по съдебен ред обезщетение по реда на чл. 432, ал. 1 КЗ.

Въззивният съд отхвърля като неоснователно и възражението за лошо плащане. Приема за доказано, че застрахователят е превел сумата 70 000 лева по адвокатската сметка на адв. Б., както е договорено между страните, а обстоятелството дали адвокатът-пълномощник е превел сумата по сметка на ищцата, е ирелевантно, доколкото се касае за вътрешни отношения по мандатното отношение. Решаващият съдебен състав намира, че плащането на застрахователното обезщетение по адвокатската сметка на упълномощения адвокат е надлежно, тъй като е станало със съгласието на родителя и съгласно чл. 39, ал. 3, т. 2 ЗА получените средства са на представляваното лице.

С определение № 50306/16.03.2023 г. по настоящото дело въззивното решение е допуснато до касационен контрол на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса - с оглед разпоредбата на чл. 17 от Наредба № 49 от 16.10.2014 за задължителното застраховане по застраховки "Гражданска отговорност на автомобилистите" и "Злополука" на пътниците в средствата за обществен превоз има ли погасителен ефект плащане на застрахователно обезщетение на малолетно лице по банкова сметка с друг титуляр, вкл. по адвокатска сметка по чл. 39, ал. 3, т. 3 Закон за адвокатурата съгласно извънсъдебно споразумение със застрахователя.

За да даде отговор на поставения правен въпрос настоящият състав на ВКС съобрази следното:

С Тълкувателно решение № 1/2016 г. от 30.01.2017 г. по т. д. № 1/2016 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че пострадалият няма право да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият изрично е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда. С получаването на уговореното обезщетение е изпълнена социалната функция и предназначението на предоставеното на пострадалия с чл. 432, ал. 1 Кодекс за застраховането /КЗ/, респ. чл. 226, ал. 1 КЗ (отм.) пряко право на иск срещу застрахователя на делинквента. Разяснено е, че валидно сключеното извънсъдебно споразумение обективира волята на страните за уреждане на възникналото правоотношение относно обезщетението за претърпените вреди от непозволеното увреждане, като след постигната спогодба увреденото лице има основание да търси обезщетение от застрахователя само за неудовлетворени вреди, които не са били предмет на споразумението или за новонастъпили вреди /ексцес/.

Ако увреденото лице не е пълнолетно, при сключването на споразумението със застрахователя то се представлява от родител или настойник, когато е малолетно, респ. действа със съгласието на родител или попечител, когато е непълнолетно, като за валидността на постигнатата спогодба не се изисква разрешение от съда съгласно чл. 130, ал. 3 Семейен кодекс /СК/. Извънсъдебното споразумение между пострадалия и застрахователя по застраховка "Гражданска отговорност" на виновния водач на МПС има за предмет установяване на вида и обема на претърпените вреди, определяне на размера и начина на плащане на застрахователно обезщетение за тези вреди, т. е. придобиване, а не отчуждаване на имуществени права от патримониума на увреденото лице. Това споразумение не попада автоматично и в приложното поле на чл. 130, ал. 4 СК, тъй като по принцип не представлява отказ от права. Размерът на обезщетението за претърпените вреди се определя от страните, отразява общата им воля за уреждане на спора чрез парично репарирание на болките и страданията на увреденото лице и е израз на тяхното разбиране за справедливост /в този смисъл решение № 144 от 14.11.2017 г., т. д. №

1084/2016 г., ВКС, I т. о. /.

Застрахователят е длъжен, когато увреденото лице не е навършило пълнолетие, да заплати застрахователното обезщетение по банкова сметка, на която пострадалият е титуляр /чл. 17 от Наредба № 49 от 16.10.2014 г. за задължителното застраховане по застраховки "Гражданска отговорност" на автомобилистите и "Злополука" на пътниците в средствата за обществен превоз/. Разпоредбата е императивна, като целта ѝ е да защити интересите на непълнолетното лице при разпореждане с неговото имущество, а нарушението ѝ би довело до нищожност на съответната договорна клауза поради нарушение на закона. Само при изплащане на застрахователното обезщетение по банкова сметка с титуляр пострадалия непълнолетен, неговите права ще са гарантирани в пълна степен, тъй като за разпореждане с парични влогове на непълнолетен е необходимо разрешение от районния съд, който следи разпоредителните действия да не противоречат на интересите на детето /чл. 130, ал. 3 СК/.

Възможността да бъде открита клиентска сметка от адвокат, по която да се превеждат суми за извършване на сделки и действия от името и за сметка на клиента съобразно сключения между клиента и адвоката договор /чл. 39, ал. 1, вр. ал. 3, т. 3 Закона за адвокатурата /ЗА/, не променя горния извод. С оглед разпоредбите на чл. 39, ал. 1 и ал. 3 ЗА, изрично регламентирани, че сумите по клиентската сметка не са част от имуществото на адвоката, а са му предоставени от клиенти за разходване - за заплащане на разноски, държавни такси и данъци на клиента, за заплащане на хонорари на лице, различни от адвоката, за извършване на сделки и действия от името и за сметка на клиента, съобразно сключения договор между клиента и адвоката и други цели, предвидени в договора между клиента и адвоката, както и разпоредбата на чл. 39, ал. 4 от същия закон, съгласно която за внесените по клиентската сметка средства от всеки клиент се води отделна партида, като адвокатът е длъжен да представи на клиента отчет за изразходваните средства, може да се направи извод, че клиентската сметка се открива от адвоката в изпълнение на сключени между него и клиентите договори, с които той е приел да извършва от тяхно име и за тяхна сметка определени действия. Отношенията между адвоката и неговия клиент се регламентират от правилата на договора за поръчка /чл. 280 и сл. ЗЗД/, като адвокатът-довереник е длъжен да даде на клиента- доверител сметка и да му предаде всичко, което е получил в изпълнение на поръчката /чл. 284 ЗЗД/.

Независимо от тези специфики, страни по договора за предоставяне на платежни услуги са банката- доставчик на платежни услуги и адвокатът- ползвател на платежни услуги и титуляр на платежната сметка, който има правото да нарежда или да се съгласява предварително с плащания от тази сметка, освен в хипотезата на принудително изпълнение /чл. 118 и сл. Закона за платежните услуги и платежните системи /ЗПУПС/, вр. чл. 2, ал. 2 Наредба № 3 от 18.04.2018 г. за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти/. Следва да се съобрази и обстоятелството, че адвокатът- титуляр на сметката няма задължение да информира или предоставя отчет на банката за клиентите и техните партии, ако води такива.

Предвид изложеното, ако се приеме, че застрахователното обезщетение на пострадалото непълнолетно лице може да бъде изплатено от застрахователя по клиентска сметка на упълномощен адвокат, посочена изрично в извънсъдебното споразумение, би се стигнало до заобикаляне на закона. Независимо че сумите по клиентската сметка не са част от имуществото на адвоката /чл. 39, ал. 2 ЗА/, последният е страна по договора с банката-доставчик на платежни услуги и е единствен титуляр на банковата сметка, който може да се разпорежда с наличностите по нея. В този смисъл дори паричните средства да са на негов клиент- непълнолетно лице, за разпореждането с тях няма да е необходимо разрешение на районния съд, респективно няма да са гарантирани правата и интересите на непълнолетния.

С оглед изложеното, настоящият съдебен състав на ВКС намира, че за да е валидна клаузата в споразумението, регламентираща начина на плащане, респ. за да настъпи погасителният ефект на плащането на договореното застрахователно обезщетение за претърпените от пострадалия непълнолетен вреди, следва застрахователят да се задължи и да плати по банкова сметка с титуляр увреденото лице.

По основателността на касационната жалба:

Част от въведените в касационната жалба основания за отмяна на въззивното решение по чл. 281, т. 3, пр. 1 ГПК /постановяване на решението при допуснати нарушения на материалния закон/ са налице.

Основателни са изложените от касатора оплаквания за допуснато от въззивния съд нарушение на закона при преценката за наличие на материалноправна легитимация на ищцата да претендира от ответното застрахователно дружество плащане на застрахователно обезщетение за претърпените неимуществени вреди от смъртта на майка ѝ, настъпила при процесното ПТП. С оглед отговора на правния въпрос, настоящият съдебен състав намира за незаконосъобразен извода на апелативния съд, че е налице споразумение със застрахователя, с което е постигнато съгласие относно размера на дължимото обезщетение, като изрично е декларирано, че платената сума покрива изцяло претърпените неимуществени вреди, поради което е погасено правото на ищцата да претендира по съдебен ред обезщетение по реда на чл. 432, ал. 1 КЗ.

Няма спор по делото, че на 13.05.2019 г. между ответното застрахователно дружество и малолетната Л. М., действаща чрез баща си Б. Д., представляван от адв. Б., упълномощен с нотариално заверено пълномощно, е сключено споразумение за размера на дължимото застрахователно обезщетение за неимуществените вреди на детето от смъртта на неговата майка, а именно сумата 70 000 лева, която следва да бъде платена по посочената адвокатска сметка с титуляр адвокат С. Б. /т. 5/, като е обективизирано и изрично изявление, че с подписването му и получаването на определената сума се уреждат крайно и окончателно претенциите на увреденото лице във връзка с процесното застрахователно събитие /т. 8 и т. 9/.

Правилни са изводите на съда, че споразумението не е нищожно поради нарушения на чл. 130, ал. 4 и чл. 130, ал. 3 СК, тъй като не обективизира волеизявления, които могат да бъдат квалифицирани като отказ от права, нито има за предмет разпоредителни действия с имуществени права на малолетната ищца, попадащи в обхвата на чл. 130, ал. 3 СК и изискващи предварително разрешение от районния съд. Получаването на застрахователно обезщетение представлява придобиване на имущество в патримониума на непълнолетния, като преценката за интересите му е предоставена от законодателя на неговите родители. Размерът на договореното обезщетение за претърпените неимуществени вреди е определен от страните по споразумението, като отразява общата им воля за уреждане на спора чрез парично репарирание на болките и страданията на пострадалата ищца и е израз на тяхното разбиране за справедливост, което следва да бъде зачетено от съда.

Не могат да бъдат споделени обаче аргументите на решаващия състав, че застрахователят е превел сумата 70 000 лева по адвокатската сметка на адв. Б., както е договорено между страните, като плащането на застрахователното обезщетение по адвокатската сметка на упълномощения адвокат е надлежно, тъй като е станало със съгласието на родителя и съгласно чл. 39, ал. 3, т. 3 ЗА /грешно посочена като т. 2 получените средства са на представляваното лице. Предвид изложените по-горе съображения в отговора на правния въпрос, за да е валидна клаузата в споразумението, регламентираща начина на плащане, респ. за да настъпи погасителният ефект на плащането на договореното застрахователно обезщетение за претърпените от пострадалата малолетна неимуществени вреди, застрахователят следва да е платил по банкова сметка, на която тя е титуляр. При липсата на спор, че договорената сума в размер на 70 000 лева е платена от ответното застрахователно дружество по клиентска сметка на

адвокат Б., е не по банкова сметка на ищцата, настоящият съдебен състав намира, че изявлението, обективизирано в т. 8 от процесното споразумение, а именно, че с подписването на споразумението и получаването на определеното застрахователно обезщетение се уреждат крайно и окончателно претенциите на увреденото лице във връзка с настъпването на застрахователното събитие и последиците от него, както и това по т. 9- че увреденото лице няма и няма да има в бъдеще никакви претенции към застрахователя, както и към застрахования, свързани с предмета на споразумението, не са породили своето правно действие. При липсата на действителна договорна клауза относно начина на плащане на определеното по размер застрахователно обезщетение, както е на валидно плащане с погасителен ефект, не може да се приеме, че е погасено материалното право на ищцата да претендира обезщетение по реда на чл. 432, ал. 1 КЗ.

При зачитане на валидно постигнатото между страните съгласие относно размера на обезщетението на неимуществени вреди, израз на тяхното разбиране за справедливост, предявеният иск с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ следва да бъде уважен за сумата 70 000 лева- обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на майка й Н. С., настъпила вследствие на ПТП от 07.11.2018 г., ведно със законната лихва от предявяване на исковата молба до окончателното плащане. Предвид изложеното, въззивното решение следва да бъде частично отменено, като на ищцата бъде присъдена сумата 70 000 лева, ведно със законната лихва от 05.08.2019 г., а в останалата част, с която е потвърдено първоинстанционното решение за отхвърляне на иска за разликата до 180 000 лева /за 110 000 лева/, следва да бъде потвърдено.

19. За намаляване на размера на определеното обезщетение за вреди при приложение на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД е необходимо приносят на пострадалия да бъде надлежно релевиран чрез защитно възражение, като бъдат въведени конкретни твърдения какви действия е следвало да извърши или да се въздържа да извърши пострадалия.

чл. 432 КЗ

Решение № 50124 от 27.10.2023 г. на ВКС по т. д. № 2066/ 2022 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаучкова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадената чрез Адвокатско дружество "Д. и Х. ", представлявано от адв. Г. Б. Х., касационна жалба на непълнолетната ищца М. Х. М., действаща лично и със съгласието на баща си Х. И. М., срещу решение № 118/15.04.2022 г. по възз. т. д. № 602/2021 г. на Апелативен съд - Варна в частта за потвърждаване на решение № 260025/04.06.2021 г. по т. д. № 30/2019 г. на Окръжен съд - Шумен в частите, с които са отхвърлени исковите претенции, с правно основание чл. 432 КЗ, за обезщетение за репарирание на вреди при настъпилото на 15.08.2019 г. ПТП, причинено от застрахован водач на МПС по ЗЗ "ГО" на автомобилистите, както следва: за размера над 500 лв. до 1000 лв. за имуществени вреди и за размера над 12 500 лв. до 30 000 лв. за неимуществени вреди.

В касационната жалба са поддържани всички основания за касационно обжалване по чл. 281, т. 3 ГПК - материална и процесуална незаконосъобразност и необоснованост. В нея преди всичко са оспорени изводите за наличие на съпричиняване с доводи, че релевираното възражение за съпричиняване на ответното дружество не е било основано на твърдения за неизпълнение от ищцата на произтичащото от чл. 80, т. 2 ЗДвП задължение при управление на велосипеда да се движи най-близо до дясната граница на платното за движение. На следващо място, в касационната жалба е оспорен изводът за определяне на

размера на съпричинителната квота, с доводи, че не е съобразена разпоредбата на чл. 20 ЗДвП, предвиждаща значително по-голяма отговорност на водачите на МПС. Оспорени са и изводите за определяне на размера на обезщетението за неимуществени вреди, с доводи, че не са съобразени увеличеният лимит на отговорността на застрахователите и социално-икономическите условия в страната. Искането е за отмяна на решението в обжалваните части и за постановяване на друго за уважаване на претенциите и за присъждане на разноски.

С подадения чрез адв. С. И. от Адвокатско дружество "И. -Т. " писмен отговор ответникът по касация "Застрахователна компания Лев инс" АД оспорва основателността на касационната жалба. Претендира за присъждане на разноски.

С постановеното по делото определение № 50418/13.06.2023 г. е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в обжалваните части на основанията по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК за преценка дали даденото от въззивния съд разрешение е в съответствие с посочената от касатора и служебно известната на състава съдебна практика по въпроса: За приложение на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД необходимо ли е да е релевиран конкретен принос на пострадалия, изразяващ в извършването или въздържането от определени действия, чрез въвеждането на конкретни факти и обстоятелства?

Постъпило е на 20.10.2023 г. писмено становище от Х. М., чрез адв. Г. Х., с което поддържа касационната жалба, моли за отмяна на решението в обжалваните части, претендира за присъждане на разноски по приложения към молбата списък по чл. 80 ГПК и прави възражение за прекомерност на разноските за адвокатско, респ. юрисконсултско възнаграждение на насрещната страна. В откритото съдебно заседание страните не се явяват и не се представляват.

Съставът на I т. о., в изпълнение на правомощията в производството по чл. 290 ГПК, въз основа на доводите на страните и данните по делото, приема следното:

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Отговорът му произтича от формираната по приложението на чл. 51, ал. 2 ГПК постоянна съдебна практика по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК, обективизирана в ППВС № 17/63, решение № 92/24.07.2013 г. по т. д. № 540/2012 г., I т. о., решение № 98 от 24.06.2013 г. по т. д. № 596/2012 г., II т. о., решение № 151 от 12.11.2012 г. по т. д. № 1140/2011 г., II т. о., решение № 169 от 02.10.2013 г. по т. д. № 1643/2012 г., II т. о., решение № 16 от 04.02.2014 г. по т. д. № 1858/2013 г., I т. о., решение № 206 от 12.03.2020 г. по т. д. № 35/2009 г., II т. о., решение № 98/29.06.2016 г. по т. д. № 1499/2015 г., I т. о., решение № 66/01.06.2017 г. по т. д. № 650/2016 г., I т. о., решение № 134/18.11.2020 г. по т. д. № 1422/2019 г., II т. о., и мн. други. Формираната по въпроса съдебна практика приема, че, за да бъде намалено дължимото обезщетение за вреди при приложение на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, приносът на пострадалия следва да бъде надлежно релевиран от застрахователя чрез защитно възражение пред първоинстанционния съд; Приносът на пострадалия трябва да е конкретен – да се изразява в извършването на определени действия или въздържане от такива от страна на пострадалото лице, както и да е доказан, а не хипотетичен и предполагаем, съответно обстоятелствата, които навежда застрахователя и на които основава възражението си по чл. 51, ал. 2 ЗЗД също трябва да са конкретни; Надлежно възражение за съпричиняване по чл. 51, ал. 2 ГПК в първоинстанционното производство може да бъде направено и след изтичане на срока за отговор на ИМ, ако е налице хипотезата на чл. 147, т. 1 ГПК по отношение на обстоятелствата, на които се основава възражението.

В този смисъл следва да се даде отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване: За намаляване на размера на определеното обезщетение за вреди при приложение на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД е необходимо приносът на пострадалия да бъде надлежно релевиран чрез защитно възражение, като бъдат въведени конкретни

твърдения какви действия е следвало да извърши или да се въздържа да извърши пострадалия.

По същество и на въведените основания за касационно обжалване:

От фактическа страна е установено и безспорно, че ПТП, при което е пострадала тогава малолетната ищца, е настъпило на 15.08.2018 г. на кръстовище на паркинг за клиенти на магазин "Кауфланд" в [населено място]. Установено е, че на територията на паркинга са били приложими общите правила за движение по ЗДвП, като движението се е осъществявало в две платна за двупосочно движение, разделени с хоризонтална маркировка, а максималната скорост на движение е била ограничена до 10 км/ч с пътен знак В 26, поставен на входа на паркинга. Безпротиворечиво е установен и механизмът на ПТП, при което е пострадала ищцата: Лекият автомобил, управляван от застрахования водач на лек автомобил, се е движил в правилната лента на платното за движение с посока към изхода на паркинга, но със скорост от ок. 16 км./ч, която е била над ограничението от 10 км/ч, при ограничена видимост в дясно, поради паркирани автомобили в паркоместата, а 9-годишната ищца, управляваща велосипед, се е движила в перпендикулярното платно за движение с посока към кръстовището и е била дясностояща на лекия автомобил, но не се е движила в най-дясната, а - в лявата пътна лента (лентата за насрещно движение). Предвид така установения механизъм на ПТП, е безпротиворечиво установено, че поведението на водача на лекия автомобил е противоправно.

По въпроса за съпричиняването на вредите от ищцата въззивният съд е обсъдил, но е приел за неоснователно оплакването във въззивната жалба, че първоинстанционният съд се е произнесъл за принос, който не е бил релевиран. Счел е, че приносът на ищцата, изразяващ се в това, че не е управлявала велосипеда в най-дясната пътна лента, е релевиран от застрахователя, предвид посоченото в отговора на ИМ, че съпричиняването на ищцата се изразява в неспазване на вменените на водача на велосипеда задължения по см. на ЗДвП, каквото несъмнено е задължението за движение в дясната пътна лента. Въззивният състав е приел, че този принос на ищцата е доказан от заключението на съдебната автотехническа експертиза по делото, от което е установено, че ударът е бил предотвратим, ако при управление на велосипеда ищцата се е движела в правилната пътна лента. По тези съображения въззивният съд е споделил в изводите в първоинстанционното решение за наличие на принос на ищцата, изразяващ се в това, че е управлявала велосипеда в нарушение на чл. 80, т. 2 ЗДвП, и съответно - за намаляване наполовина на размера на обезщетението, при приложение на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД.

Предвид дадения отговор на въпроса, по който е допуснато обжалването, даденото от въззивния съд разрешение е в противоречие с формираната съдебна практика.

В разглеждания случай релевираното в отговора на ИМ /л. 77 възражение за съпричиняване е основано на следните твърдения: Ищцата като водач на велосипед е изскочила внезапно от пространството между колите, с което е отнела възможността на водача да го възприеме своевременно и да избегне настъпването на сблъсък; Ищцата, в нарушение на чл. 79 и следващите от ЗДвП, при движението си по паркинга на магазина е осъществявала движение между колите, без да е безопасно за останалите участници в движението и без родителски контрол; Ищцата е управлявала велосипеда, в нарушение на ЗДвП и ППЗДвП, без поставени каска, наколенки и подлакътници. Не са въведени от застрахователя нито в отговора на ИМ, нито в допълнителния ОИМ, нито в първото ОСЗ на 28.01.2021 г. след възобновяване на спряното, на осн. чл. 229, ал. 1, т. 5 ГПК, производство пред съда, а и по-късно по делото, твърдения за конкретен принос на ищцата, изразяващ се в това, че е управлявала велосипеда в нарушение на чл. 80, т. 2 ЗДвП, тъй като не се е движела възможно най-близо до дясната граница на платното за движение.

С оглед изложеното, се налага извод за неправилност на въззивното решение в частите, с които исковите претенции са отхвърлени за размера над 500 до 1000 лв. за

имуществени вреди и за размера над 12 500 лв. до 25 000 лв. за неимуществени вреди, и в тези части следва да се отмени на осн. чл. 293, ал. 2 ГПК. Въззивното решение следва да се отмени и в частта, с която са присъдени разноски в тежест на ищцата в размер на 159.68 лв.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови процесуални действия, спорът следва да се разреши по същество, чрез осъждане на ответника да заплати допълнително обезщетение в размер на 500 лв. за имуществени вреди, ведно със законната лихва от претендирания начален момент – от подаване на ИМ на 14.01.2018 г., и допълнително обезщетение в размер на 12 500 лв. за неимуществени вреди, ведно със законната лихва от претендирания начален момент 06.12.2008 г., който е последващ получаването от застрахователя на застрахователната претенция на 05.09.2018 г.

В останалата обжалвана част, с която е потвърдено първоинстанционното решение за отхвърляне на претенцията за неимуществени вреди за размера над 25 000 лв. до 30 000 лв., въззивното решение следва да бъде оставено в сила.